

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

**ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΩΝ & ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΤΜΗΜΑ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ**

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΒΙΟΟΙΚΟΝΟΜΙΑ, ΚΥΚΛΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ
ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ»**

**ΝΕΟΦΥΕΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ
ΒΙΟΟΙΚΟΝΟΜΙΑ**

Στρούζας Γρηγόριος

Πειραιάς, Ιούνιος 2024

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

**ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΩΝ & ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΤΜΗΜΑ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ**

**MSc. in Bioeconomy, Circular Economy & Sustainable
Development**

STARTUPS IN THE BIOECONOMY

By Strouzas Grigorios

Piraeus, Greece, June 2024

ΒΕΒΑΙΩΣΗ ΕΚΠΟΝΗΣΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

«Δηλώνω υπεύθυνα ότι το έργο που εκπονήθηκε και παρουσιάζεται στην υποβαλλόμενη διπλωματική εργασία, για τη λήψη του μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών, στη «*Βιοοικονομία, Κυκλική Οικονομία και Βιώσιμη Ανάπτυξη*» με τίτλο:

Νεοφυείς επιχειρήσεις στην Βιοοικονομία

έχει γραφτεί από εμένα αποκλειστικά στο σύνολό της. Δεν έχει υποβληθεί ούτε εγκριθεί στο πλαίσιο κάποιου άλλου μεταπτυχιακού προγράμματος ή προπτυχιακού τίτλου σπουδών στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό, ούτε είναι εργασία ή τμήμα εργασίας ακαδημαϊκού ή επαγγελματικού χαρακτήρα.

Δηλώνω επίσης υπεύθυνα ότι οι πηγές στις οποίες ανέτρεξα για την εκπόνηση της συγκεκριμένης εργασίας αναφέρονται στο σύνολό τους, κάνοντάς πλήρη αναφορά στους συγγραφείς, τον εκδοτικό οίκο ή το περιοδικό, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο. Παράβαση της ανωτέρω ακαδημαϊκής μου ευθύνης αποτελεί ουσιώδη λόγο για την ανάκληση του πτυχίου μου.»

Υπογραφή Μεταπτυχιακού Φοιτητή

Ονοματεπώνυμο

Γρηγόριος Σερφίδης

Νεοφυείς επιχειρήσεις στην Βιοοικονομία

Σημαντικοί Όροι: Νεοφυής Επιχείρηση, Βιοοικονομία, Βιοτεχνολογία, Χρηματοδότηση, Βιώσιμη Οικονομία

Περίληψη

Η παρούσα εργασία ειδικεύεται στις Νεοφυείς Επιχειρήσεις και πιο συγκεκριμένα στο χώρο της Βιοοικονομίας καθώς και ποιος είναι ο ρόλος αλλά και η χρησιμότητα τους στην παγκόσμια οικονομία. Στην συνέχεια θα μελετηθεί η έννοια της Βιοοικονομίας καθώς και το πως συνδέεται με την έννοια της Βιοτεχνολογίας. Επιπλέον, θα αναφερθούν και θα καταγραφούν οι διαδικασίες και ο τρόπος λειτουργίας εναλλακτικών μορφών χρηματοδότησης. Επιπροσθέτως θα παρουσιαστούν ορισμένες startup επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην χώρα μας. Τέλος και εφόσον έχει ολοκληρωθεί το θεωρητικό υπόβαθρο θα παρουσιαστεί η έρευνα που πραγματοποιήθηκε με την μορφή ερωτηματολογίων καθώς και τα αποτελέσματα τους.

STARTUPS IN THE BIOECONOMY

Keywords: Startups, Bioeconomy, Biotechnology, Financing, Sustainable Economy

Abstract

The following study specializes in Startup's and more specifically in the area of the Bioeconomy as well as what is their role and usefulness in the global economy. Then the concept of Bioeconomy will be studied as well as how it is connected to the concept of Biotechnology. In addition, the procedures and operation of alternative forms of financing will be reported and recorded. In addition, some start-up companies active in our country will be presented. Finally, and once the theoretical background has been completed, the research carried out in the form of questionnaires and their results will be presented.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Περίληψη.....	iii
Abstract.....	v
Κατάλογος Πινάκων.....	vii
Κατάλογος Διαγραμμάτων.....	ix
Κατάλογος Εικόνων.....	xi

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΝΕΟΦΥΕΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

1.1 Εισαγωγή.....	
1.2 Ορισμός της Νεοφυούς Επιχείρησης.....	
1.3 Τύποι Νεοφυών Επιχειρήσεων.....	
1.4 Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία.....	
1.4.1 Επιχειρηματικότητα.....	
1.4.2 Καινοτομία.....	
1.5 Ο ρόλος και η χρησιμότητα τους	
1.6 Το ενδεχόμενο της αποτυχίας.....	
1.7 Νεοφυής Επιχειρηματικότητα-Στάδια.....	
1.8 Παράγοντες που επηρεάζουν την επιχειρηματικότητα.....	
1.9 Νεοφυείς επιχειρήσεις και Επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα.....	
1.9.1 Η νεοφυής Επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα.....	
1.9.2 Δράση για νεοφυείς Επιχειρήσεις.....	
1.10 Νεοφυείς Επιχειρήσεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση και Σχέδια δράσης για την Επιχειρηματικότητα	

1.11 Ανακεφαλαίωση.....

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΒΙΟΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

2.1 Εισαγωγή κεφαλαίου.....

2.2 Ορισμός.....

2.3 Ιστορική εξέλιξη της Βιοοικονομίας.....

2.4 Διαμόρφωση Στρατηγικών Βιοοικονομίας.....

2.4.1 Ενέργειες που ενισχύουν την Βιοοικονομία.....

2.4.2 Βιοοικονομία και Περιβαλλοντική προσέγγιση.....

2.5 Η Βιοοικονομία στην Ευρώπη και στην Ελλάδα.....

2.6 Ελληνικές Εταιρίες στον χώρο της Βιοοικονομίας.....

2.6.1 Agroinvest.....

2.6.2 HellaBiom.....

2.7 Πράσινη Επιχειρηματικότητα.....

2.7.1 Ορισμός.....

2.7.2 Σχέση Βιοοικονομίας και Πράσινης Επιχειρηματικότητας.....

2.7.3 Οι Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης για νέα επιχειρηματικά
μοντέλα.....

2.7.4 Προοπτικές στην ανάπτυξη της χώρας.....

2.8 Βιοτεχνολογία.....

2.8.1 Ορισμός.....

2.8.2 Βιομηχανική Βιοτεχνολογία.....

2.8.3 Υγεία και Βιοτεχνολογία.....

2.8.4 Γεωργία και Βιοτεχνολογία.....	
2.9 Ανακεφαλαίωση.....	

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΤΟ ΟΙΚΟΣΥΣΤΗΜΑ ΤΩΝ ΝΕΟΦΥΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

3.1 Εισαγωγή Κεφαλαίου.....	
3.2 Ορισμός.....	
3.3 Μηχανισμοί επιχειρηματικής επώασης (Υλικό οικοσύστημα).....	
3.3.1 Προ-θερμοκοιτίδες & θερμοκοιτίδες.....	
3.3.2 Επιταχυντές.....	
3.4 Στάδια και Πηγές Χρηματοδότησης (Υλικό οικοσύστημα).....	
3.4.1 Στάδια Χρηματοδότησης.....	
3.4.2 Πηγές Χρηματοδότησης.....	
3.4.2.1 3F (Friends, Family, Fools).....	
3.4.2.2 Τραπεζική δανειοδότηση	
3.4.2.3 Venture Capital Χρηματοδότηση.....	
3.4.2.4 CROWDFUNDING.....	
3.4.2.5 Επιχειρηματικοί Άγγελοι (Angel Funds).....	
3.5 Οργανισμοί που προωθούν την επιχειρηματικότητα και την καινοτομία (Υλικό οικοσύστημα).....	
3.5.1 Πανεπιστήμια.....	
3.5.2 Κέντρα Καινοτομίας.....	

3.5.3 Συνεργατικοί Χώροι (Co-working Spaces).....	
3.5.4 Επιστημονικά και Τεχνολογικά Πάρκα (Science and Technology Parks).....	
3.6 Άυλο Οικοσύστημα.....	
3.6.1 Διαγωνισμοί Επιχειρηματικότητας και Καινοτομίας.....	
3.6.2 Κοινωνικές Ομάδες και Οργανώσεις υποστήριξης Επιχειρηματικότητας και Καινοτομίας.....	
3.7 Ανακεφαλαίωση.....	

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Έρευνα

4.1 Μεθοδολογία.....	
4.2 Αποτελέσματα.....	

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: Συμπεράσματα και Προτάσεις

A. Συμπεράσματα.....	
B. Προτάσεις.....	

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....

A1. Ερωτηματολόγιο στην ελληνική γλώσσα.....	
A2. Ερωτηματολόγιο στην αγγλική γλώσσα.....	

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 3.1 Κατάταξη 20 κορυφαίων οικοσυστημάτων startup επιχειρήσεων

Πίνακας 3.2 Στάδια εξασφάλισης μεγαλύτερων ποσοστών επιτυχίας των startup

Πίνακας 3.3 Ανάπτυξη κλάδου κεφαλαιοδότησης

Πίνακας 3.4 Κατάταξη κορυφαίων επιχειρηματικών πανεπιστημίων

Πίνακας 3.5 Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα συνεργατικών χώρων

Κατάλογος Διαγραμμάτων

- Διάγραμμα 3.1 Ο δεύτερος ιεραρχικά λόγος αποτυχίας μίας startup
- Διάγραμμα 3.2 Στάδια κύκλου ζωής των start up
- Διάγραμμα 4.1 Έτος ίδρυσης startup
- Διάγραμμα 4.2 Κλάδος απασχόλησης επιχειρήσεων
- Διάγραμμα 4.3 Μορφή ιδιοκτησίας επιχειρήσεων
- Διάγραμμα 4.4 Νομική μορφή εταιρίας
- Διάγραμμα 4.5 Τρέχουσα κατάσταση εταιρίας
- Διάγραμμα 4.6 Ηλικία ιδρυτών start up
- Διάγραμμα 4.7 Μορφωτικό επίπεδο ιδρυτών
- Διάγραμμα 4.8 Κύρια αγορά στόχος start up
- Διάγραμμα 4.9 Πηγές χρηματοδότησης
- Διάγραμμα 4.10 Ύψος χρηματοδότησης
- Διάγραμμα 4.11 Άλλη επιλογή χρηματοδότησης
- Διάγραμμα 4.12 Δυσκολίες στην εύρεση χρηματοδότησης
- Διάγραμμα 4.13 Μέγεθος ανθρώπινου δυναμικού start up
- Διάγραμμα 4.14 Μέσα προώθησης πωλήσεων
- Διάγραμμα 4.15 Περιουσία πνευματικών δικαιωμάτων
- Διάγραμμα 4.16 Μέτρα ενίσχυσης της καινοτομικής ανάπτυξης στην Ελλάδα
- Διάγραμμα 4.17 Ενέργειες για την βελτίωση της απόδοσης μίας start up

Κατάλογος Εικόνων

Εικόνα 2.1 Οι εγκαταστάσεις της εταιρείας Agroinvest

Εικόνα 2.2 Το λογότυπο της εταιρείας Agroinvest

Εικόνα 2.3 Το λογότυπο της εταιρείας HellaBiom

Εικόνα 2.4 Φυσιολογικό και γενετικά τροποποιημένο φυτό το οποίο παράγει τοξίνη που σκοτώνει κάμπιες εντόμων. Όταν τα δύο αυτά φυτά εκτέθηκαν σε κάμπιες το φυσιολογικό φαγώθηκε ενώ το γενετικά τροποποιημένο δεν δείχνει σημάδια καταστροφής.

Εικόνα 3.1 Τα 20 σημαντικότερα οικοσυστήματα startup

Εικόνα 3.2 Απεικόνιση της λειτουργίας των θερμοκοιτίδων

Εικόνα 3.3 Co-working space

Εικόνα 4.1 Άλλα σχόλια ή παρατηρήσεις

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΝΕΟΦΥΕΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

1.1 Εισαγωγή

Με το πέρασμα των χρόνων, η εμφάνιση όλων και περισσότερων startup επιχειρήσεων είναι ραγδαία τόσο στην χώρα μας αλλά και παγκοσμίως.

Στο παρακάτω κεφάλαιο θα προσπαθήσουμε να παρουσιάσουμε την βασική έννοια και ορολογία της εργασίας, τι σημαίνει δηλαδή Νεοφυής Επιχείρηση καθώς και ποιες είναι οι ιδιότητες της μέσα στην κοινωνία με τον ρόλο αλλά και την χρησιμότητα της.

Επιπροσθέτως, θα παρουσιαστεί και η περίπτωση της αποτυχίας μίας start up επιχείρησης καθώς και τα στάδια της Νεοφυούς επιχειρηματικότητας αλλά και οι παράγοντες που την επηρεάζουν.

Τέλος, θα αναφερθούμε πιο συγκεκριμένα για την δράση αλλά και την υφιστάμενη κατάσταση τους στην χώρα μας αλλά και την Ευρώπη.

1.2 Ορισμός της Νεοφυούς Επιχείρησης

Η νεοφυής επιχείρηση ή αλλιώς με την αγγλική ορολογία start up είναι μία έννοια η οποία έχει εισέλθει στην καθημερινότητα και χρησιμοποιείται τα τελευταία χρόνια όλο και πιο συχνά. Κάθε νέα επιχείρηση δεν αποτελεί αυτόματα και start up. Κρίνεται συνεπώς αναγκαίο να παρουσιαστούν κάποιοι έγκυροι ορισμοί σχετικά με τον ορισμό μίας νεοφυής επιχείρησης.

Σύμφωνα με τον Paul Graham startup θεωρείται “μία επιχείρηση η οποία έχει σχεδιαστεί έτσι ώστε να αναπτύσσεται ταχεία. Το να είναι νεοϊδρυθείσα δεν την κάνει από μόνη της νεοφυής αλλά ούτε και να εργάζεται πάνω στην τεχνολογία ή να έχει κάποιο είδους έξοδο. Το μόνο που πραγματικά ορίζει μία επιχείρηση ως νεοφυής είναι ο ρυθμός ανάπτυξης της”.

“A startup is a company designed to grow fast. Being newly founded does not in itself make a company a startup. Nor is it necessary for a startup to work on technology, or take venture funding, or have some sort of "exit." The only essential thing is growth. Everything else we associate with startups follows from growth”.

Επιπλέον σύμφωνα με τον Paul Graham “μία επιχείρηση 5 ετών μπορεί ακόμα να θεωρείται startup. Για μία επιχείρηση 1 ετών ο όρος startup θεωρείται παρατραβηγμένος”.

“A company five years old can still be a startup. Ten [years old] would start to be a stretch”.

Σύμφωνα με τον Neil Blumenthal startup είναι << μια επιχείρηση η οποία λειτουργεί με σκοπό την επίλυση ενός προβλήματος του οποίου η λύση δεν είναι ξεκάθαρη αλλά και η επιτυχία της δεν είναι εγγυημένη.

A start up is a company working to solve a problem where the solution is not obvious and success is not guaranteed.

Σύμφωνα με τον Russell D’Souza “ μία επιχείρηση παύει να είναι start up όταν τα μέλη από τα οποία αποτελείται δεν αισθάνονται πλέον πως οι ενέργειες τους δεν έχουν αντίκτυπο”.

“It stops being a startup when people don't feel as though what they are doing has an impact”.

Με την ευρεία έννοια λοιπόν κάθε νέα εταιρία είναι μία startup. Γίνεται όμως αντιληπτό λοιπόν από τους παραπάνω όρους πως μία επιχείρηση παύει να θεωρείται startup μετά τα 3 πρώτα χρόνια.

Υπάρχουν όμως και άλλοι παράγοντες εκτός από το χρονικό αυτό όριο που επηρεάζουν τον ορισμό startup για μία επιχείρηση με τον πιο σημαντικό να είναι η χρηματοδότηση των εν γένει επιχειρήσεων καθώς όταν μία επιχείρηση γίνεται απότομα κερδοφόρα υπάρχει μεγάλη πιθανότητα να παύσει να είναι startup. Επιπλέον, εκτός από την χρηματοδότηση αλλά και την ηλικία μίας εταιρίας, ο ορισμός startup παύει να ισχύει για εταιρίες οι οποίες ξεπερνούν έναν συγκεκριμένο αριθμό εργαζομένων.

1.3 Τύποι Νεοφυών Επιχειρήσεων

Σύμφωνα με τον Marmer, Hermann και Berman, οι οποίοι τον Φεβρουάριο του 2011 ανακοίνωσαν και δημοσίευσαν μια έρευνα στην οποία απάντησαν θετικά πάνω από 650 διαδικτυακές νεοφυείς επιχειρήσεις σε όλες τις Η.Π.Α. Από την συγκεκριμένη έρευνα όπως αναφέρεται κατέληξαν πως οι τύποι των startup επιχειρήσεων χωρίζονται σε 4 διαφορετικές κατηγορίες όπου ο 4ος τύπος είναι ίδιος με τον 1ο αλλά το προϊόν του έχει εφέ δικτύου.

1. (The Automizer) Τα χαρακτηριστικά του συγκεκριμένου τύπου δίνουν έμφαση και εστιάζουν στον καταναλωτή αλλά και στην απόκτηση πελατών που δείχνουν ενδιαφέρον για ένα προϊόν με γρήγορη εκτέλεση και διαδικασίες αυτοματισμού που προηγουμένως δεν γινόταν. Όπως αναφέρεται στην έρευνα τους μία τέτοια είδους νεοφυής επιχείρηση ονομάζεται "The Social Transformer", όπου στον συγκεκριμένο τύπο ανήκουν οι εταιρίες που έχουν ταχεία ανάπτυξη συνδρομητών. Μερικά παραδείγματα όπως αναφέρεται στο άρθρο τους είναι το Skype, LinkedIn, Airbnb, Facebook, Twitter και άλλες πλατφόρμες που δημιουργούν τρόπους σύνδεσης των ανθρώπων.

2. (The Integrator) Ένα από τα βασικά χαρακτηριστικά είναι η υψηλή βεβαιότητα με επίκεντρο το προϊόν αλλά και η δημιουργία εσόδων από ένα υψηλό ποσοστό χρηστών. Επιπλέον, όπως παρουσιάζεται εστιάζει σε μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις, αλλά και σε μικρότερες αγορές.

3. (The Challenger) Αυτός είναι ο 3ος και ο τελευταίος τύπος και χαρακτηρίζεται από νεοφυείς επιχειρήσεις που έχουν υψηλή και άμεση εξάρτηση από τον πελάτη, έχουν υψηλές πωλήσεις και έχουν ανάγκη από περισσότερα κεφάλαια συγκριτικά με τους άλλους 2 τύπους.

1.4 Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία

1.4.1 Επιχειρηματικότητα

Ενώ οι επιχειρηματίες έχουν καταφέρει να αναγνωρίζονται από την κοινωνία, για την

συνεισφορά τους στην βελτίωση της ευημερίας των κοινοτήτων, ο τομέας της επιχειρηματικότητας συνεχίζει να αγωνίζεται για να αποκτήσει ακαδημαϊκή νομιμότητα. Η επιχειρηματικότητα είναι ένας όρος ο οποίος αναζητά ένα καλό ορισμό, καθώς η τρέχουσα χρήση του όρου φαίνεται ασαφής.

Στην συγκεκριμένη ενότητα θα επιχειρήσουμε να παραθέσουμε συγκεκριμένους ορισμούς της επιχειρηματικότητας σύμφωνα με την άποψη ορισμένων οικονομολόγων, καθώς και οι ίδιοι οι οικονομολόγοι έχουν έρθει αντιμέτωποι με την συγκεκριμένη έννοια καθώς αρκετοί ορίζουν το εν λόγω πεδίο μόνο ως προς το άτομο, δηλαδή “τι είναι επιχειρηματίας” και “τι κάνει”, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται ελλειπείς ορισμοί (Venkataraman, 1997).

Ένας άλλος ορισμός ο οποίος προσπαθεί να ξεκαθαρίσει την έννοια της επιχειρηματικότητας και αυτός αναφέρει πως “Η επιχειρηματικότητα περιλαμβάνει τις δραστηριότητες και τις διαδικασίες που αναλαμβάνονται για την ανακάλυψη, τον καθορισμό και την εκμετάλλευση ευκαιριών με σκοπό την ενίσχυση του κοινωνικού πλούτου με τη δημιουργία νέων εγχειρημάτων ή τη διαχείριση υπαρχόντων οργανισμών με καινοτόμο τρόπο”(Zahra et al., 2008).

Επιπροσθέτως, σύμφωνα με τις πιο σύγχρονες προσεγγίσεις της εποχής μας, ο ορισμός της επιχειρηματικότητας αναφέρεται ως η δημιουργία μίας ιδέας ή αξίας και για αυτό αντιμετωπίζεται ως μία επαναστατική αλλαγή, η οποία μπορεί να περιλαμβάνει άλλες αξίες χωρίς να είναι απαραίτητα οικονομικές (Diochon, 2011).

Τέλος, θα ήταν αρκετά χρήσιμο να αναφέρουμε και τον ορισμό που απέδωσαν οι Hisrich, Peters, & Shepherd (2005), σύμφωνα με τους οποίους η επιχειρηματικότητα είναι η διαδικασία δημιουργίας νέου αντικειμένου με αξία, όπου καταβάλλεται ο μέγιστος χρόνος αλλά και προσπάθεια, αντιμετωπίζοντας όλους τους οικονομικούς και κοινωνικούς κινδύνους και λαμβάνοντας τις όποιες ανταμοιβές προκύπτουν.

1.4.2 Καινοτομία

Η καινοτομία είναι η δεύτερη έννοια η οποία μαζί με την επιχειρηματικότητα

πλασιώνουν ένα εύρος ενεργειών, που πάνω σε αυτές θα πρέπει να βασίζεται η ίδρυση μίας Νεοφυούς επιχείρησης. Η λέξη καινοτομία είναι μία σύνθετη λέξη με το πρώτο συνθετικό να είναι το "καινός" και το δεύτερο το "τέμνω".

Ο σκοπός της συγκεκριμένης ενότητας είναι να γίνει ξεκάθαρο ο ορισμός μίας τόσο σημαντικής έννοιας καθώς υπάρχουν διάφοροι ορισμοί της καινοτομίας. Ο Joseph Schumpeter, θεωρήθηκε ως ο πρώτος οικονομολόγος που επέστησε την προσοχή στη σημασία της καινοτομίας και αυτός όρισε στις αρχές του 1930 πέντε τύπους καινοτομίας. Ο πρώτος είναι η εισαγωγή νέου προϊόντος ή ποιοτική αλλαγή σε υπάρχον προϊόν, η καινοτομία διεργασίας σε έναν κλάδο, το άνοιγμα μιας νέας αγοράς, η ανάπτυξη νέων πηγών προμήθειας πρώτων υλών ή άλλων εισροών καθώς και οι αλλαγές στη βιομηχανική οργάνωση.

Το ABS, στην πιο ολοκληρωμένη έρευνα καινοτομίας της Αυστραλίας, χρησιμοποίησε τον ακόλουθο ορισμό, πριν από μερικές ερωτήσεις σχετικά με την καινοτομία. "Η καινοτομία είναι κάθε νέο ή ουσιαστικά βελτιωμένο αγαθό ή υπηρεσία που έχει διατεθεί στο εμπόριο ή οποιαδήποτε νέα ή ουσιαστικά βελτιωμένη διαδικασία χρησιμοποιείται για την εμπορική παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών".

Επιπλέον, σύμφωνα με την επιστημονική ομάδα της Crossan, "Η καινοτομία είναι παραγωγή ή υιοθέτηση, αφομοίωση και εκμετάλλευση μίας προστιθέμενης αξίας νεοσύστατης ιδέας σε οικονομικούς και κοινωνικούς τομείς. Είναι τόσο μία διαδικασία όσο και το αποτέλεσμα ανάπτυξης νέων μεθόδων παραγωγής ή δημιουργίας νέων συστημάτων διαχείρισης" (Crossan, 2010).

1.5 Ο ρόλος και η χρησιμότητα τους

Η καινοτομία είναι χαρακτηριστικό της σύγχρονης παγκόσμιας οικονομίας και φαίνεται να οδηγεί την εξέλιξη της. Τα τελευταία χρόνια τόσο παγκοσμίως αλλά και στην Ελλάδα η κρίση έχει επηρεάσει αρκετά τον τρόπο ζωής των ανθρώπων. Καθώς λοιπόν το σημερινό παγκόσμιο τοπίο αλλάζει ραγδαία, η ικανότητα των επιχειρήσεων να εισάγουν νέα καινοτόμα προϊόντα στην αγορά είναι ίσως το καλύτερο πλεονέκτημα για

τον θεσμό των startup επιχειρήσεων να επηρεάσουν τόσο την οικονομία αλλά και την κοινωνία. Επιπλέον, η βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη σε αρκετές χώρες βασίζεται στην τεχνολογική πρόοδο αλλά και στην καινοτομία. Για αυτό το λόγο έχουν αναπτυχθεί αρκετά οι νεοφυείς επιχειρήσεις που εστιάζουν σε νέες καινοτομίες και νέες τεχνολογίες.

Έτσι λοιπόν οι νεοφυείς επιχειρήσεις μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στην ανάκαμψη και της Ελληνικής αλλά και της παγκόσμιας οικονομίας. Αυτό θα συνέβη διότι οι κλάδοι της οικονομίας που βασίζονται στην καινοτομία δημιουργούν προϊόντα και υπηρεσίες τα οποία έχουν ζήτηση στο εξωτερικό με αποτέλεσμα να δημιουργούν νέες θέσεις εργασίας με αρκετά καλές αμοιβές. (Solowetal., 1988)

Επιπροσθέτως με την ανάπτυξη startup εταιριών ανοίγουν ορίζοντες για ξένες επενδύσεις καθώς και να μετατρέψουν αστικά κέντρα που αντιμετωπίζουν δυσκολίες σε κέντρα καινοτομίας.

Καταλαβαίνουμε λοιπόν πως οι νεοφυείς επιχειρήσεις μπορούν να βοηθήσουν σημαντικά στην καταπολέμηση του υψηλού δείκτη ανεργίας της χώρας μας.

1.6. Το ενδεχόμενο της αποτυχίας

Τα πλεονεκτήματα για την ίδρυση μίας startup επιχείρησης είναι πολλαπλά και όλοι οι επιχειρηματίες θέλουν να γνωρίζουν το μυστικό της επιτυχίας. Παρόλο αυτά δεν υπάρχει κάποια συγκεκριμένη συνταγή, αντιθέτως σε καμία επιχείρηση τα πράγματα δεν θα είναι για πάντα ρόδινα. Δεδομένου της στρατηγικής υψηλού ρίσκου που ακολουθείται από τις Νεοφυείς επιχειρήσεις, οδηγούμαστε σε πολλές αποτυχίες και μικρό ποσοστό επιτυχημένων startup (Cantamessa, 2018). Επιπλέον, είναι σημαντικό να αναφερθεί πως μόνο 1 στους 12 επιχειρηματίες επιτυγχάνουν τον στόχο τους, ο οποίος είναι το κέρδος (Kasych & Amelyaniuk 2020). Το παραπάνω ποσοστό μεταφράζεται και από την αναφορά του Steve Blank (2013), ο οποίος δήλωσε πως το 75% των Νεοφυών επιχειρήσεων αποτυγχάνει (Blank, 2013).

Μία ακόμη σημαντική αναφορά την οποία θα πρέπει να προσέξουν οι φιλόδοξοι ιδρυτές μίας startup και αυτό οφείλεται στην συμπεριφορά τους είναι πως η αποτυχία

ορισμένες φορές προκύπτει από την υπερβολική αυτοπεποίθηση των επιχειρηματιών, ειδικά όταν αυτή αγγίζει τα όρια του θράσους (Hayward, 2006).

Συμπεραίνουμε λοιπόν πως οι startups επιχειρήσεις έχουν υψηλά ποσοστά αποτυχίας, αλλά σίγουρα υπάρχουν και εταιρείες που έχουν εξελιχθεί σε μεγάλες με σημαντική επιρροή (Griffithetal., 2017).

1.7 Νεοφυής επιχειρηματικότητα-Στάδια

Ένα και ίσως το πιο σημαντικό στοιχείο για την οικοδόμηση μίας startup, είναι η αρμονική συνύπαρξη των συνιδρυτών, ώστε να εξασφαλιστούν βασικές δεξιότητες, τεχνογνωσία, οικονομικοί πόροι με σκοπό την έρευνα στην αγορά. Κάθε Νεοφυείς επιχείρηση μπορεί να έχει όλες τις μορφές αλλά και τα μεγέθη.

Συνήθως, μία startup ξεκινάει με την κατασκευή ενός πρώτου βιώσιμου προϊόντος (MVP), ενός πρωτότυπου, για την επικύρωση, αξιολόγηση και ανάπτυξη των νέων ιδεών ή επιχειρηματικών εννοιών. Παράλληλα, οι ιδρυτές κάνουν ορισμένες έρευνες για την καλύτερη κατανόηση των ιδεών τους αλλά και των εμπορικών τους δυνατοτήτων (Martinetal., 2015).

Για τις Νεοφυείς επιχειρήσεις, τα επιχειρηματικά μοντέλα εμφανίζονται με προσέγγιση από "κάτω προς τα πάνω" (bottom-up), ξεκινώντας δηλαδή ξεκινώντας από τις βασικές λειτουργίες συνθέτουν μια νέα αποτελεσματική προσέγγιση, με εμφάνιση συνήθως οργανωτικών καινοτομιών ή "από πάνω προς τα κάτω" (top-down) που σημαίνει συνεχή τεχνολογική ενσωμάτωση στα προϊόντα της.

Μία startup μπορεί να παύσει να θεωρείται startup και αυτό εξαρτάται από την επιτυχή μετάβαση της σε διάφορα ορόσημα, όπως η εισαγωγή της στο χρηματιστήριο με δημόσια εγγραφή (InitialPublicOffering- IPO), ή και σε περίπτωση συγχώνευση της ή εξαγορά της.

Τέλος, και εφόσον οι Νεοφυείς επιχειρήσεις λειτουργούν σε τομείς οι υψηλού κινδύνου, δημιουργείται ο κίνδυνος της δύσκολης προσέγγισης επενδυτών, οι οποίοι θα στηρίζουν τα προϊόντα τους (Andyetal., 2013).

1.8 Παράγοντες που επηρεάζουν την επιχειρηματικότητα

Σύμφωνα με το Παγκόσμιο Παρατηρητήριο για την Επιχειρηματικότητα (Global Entrepreneurship Monitor, GEM), υπάρχουν οι διαστάσεις του επιχειρηματικού πλαισίου (Entrepreneurial Framework Conditions), δηλαδή είναι οι παράγοντες που επηρεάζουν την επιχειρηματικότητα.

Στην προσπάθεια αναφοράς των παραγόντων που επηρεάζουν την επιχειρηματικότητα, θα ήταν χρήσιμο να τονιστεί πως οι Διαστάσεις του Επιχειρηματικού πλαισίου, διαφέρουν από χώρα σε χώρα, στην βάση του επιπέδου ανάπτυξης τους. Οι κοινές και βασικές αρχές για όλες τις χώρες είναι κάποιοι θεσμοί, βασικές υποδομές, το επίπεδο υγείας αλλά και εκπαίδευσης, η μακροοικονομική σταθερότητα οι οποίες κάθε μία ξεχωριστά έχει επίδραση στην οικονομική δραστηριότητα κάθε χώρας. Επιπλέον, οι παράγοντες αυτοί εντάσσονται σε ένα ευρύ πολιτικό, κοινωνικό και πολιτισμικό πλαίσιο.

Επιπλέον, υπάρχουν και διαστάσεις οι οποίες σχετίζονται με την προώθηση της επιχειρηματικότητας όπως (το μέγεθος των αγορών, η ανώτατη εκπαίδευση). Οι συγκεκριμένες διαστάσεις επηρεάζουν τόσο την οικονομία αλλά και την επιχειρηματικότητα και αυτό συμβαίνει διότι, οι διαστάσεις συμβάλουν στην προώθηση της ενίσχυσης της αποτελεσματικότητας μέσα από την επίτευξη οικονομιών εύρους και κλίμακας, αλλά επιπλέον συμβάλλουν και στην νέα επιχειρηματικότητα μέσα από την επίτευξη νέων ευκαιριών στην αγορά εργασίας.

Επιπλέον, μαζί με την επιχειρηματικότητα συμβαδίζει και η έννοια της καινοτομίας. Υπάρχουν και ορισμένες διαστάσεις συνεπώς που σχετίζονται με την καινοτομία όπως (η μεταφορά τεχνολογίας, η ευκολία ύπαρξης της επιχειρηματικής χρηματοδότησης), οι οποίες έχουν θετική συνεισφορά στην ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και κυρίως στον τομέα εισαγωγής καινοτομιών.

Αντιλαμβανόμαστε λοιπόν, πως τόσο οι διαστάσεις για την καινοτομία αλλά και της επιχειρηματικότητας, έχουν καθοριστικό ρόλο στις τρεις πλευρές της επιχειρηματικότητας: α) τις επιχειρηματικές στάσεις, β) την επιχειρηματική δραστηριότητα και τέλος γ) τις επιχειρηματικές φιλοδοξίες.

1.9 Νεοφυείς επιχειρήσεις και Επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα

Η οικονομική κρίση στην χώρα μας επηρέασε αρκετούς τομείς. Ένας από αυτούς ήταν και κατάρρευση πολλών και παραδοσιακών επιχειρήσεων, οδηγώντας αρκετούς Έλληνες στην αναζήτηση νέας επιλογής απασχόλησης.

Δεδομένου τις αλλαγές που δημιουργήθηκαν στην οικονομία και πιο συγκεκριμένα στον χώρο των επιχειρήσεων, οι startup επιχειρήσεις οι οποίες εστιάζουν και δραστηριοποιούνται κυρίως στον τομέα της τεχνολογίας απέκτησαν μεγάλη δημοσιότητα.

Η τεχνολογία συνεχίζει να αναπτύσσεται με εντατικούς ρυθμούς και να αλλάζει τις ζωές αλλά και τις αγορές με αμείωτο ρυθμό. Αυτός είναι και ένας ακόμη σημαντικός λόγος που οι νεοφυείς επιχειρήσεις καθορίζουν σημαντικά τη καθημερινότητά μας.

Στο κεφάλαιο αυτό θα παρουσιαστεί αναλυτικά η Νεοφυής επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα και πιο συγκεκριμένα η γεωγραφία των startup επιχειρήσεων στην χώρα μας αλλά και σε ποιους τομείς συνηθίζουν να δραστηριοποιούνται οι επιχειρηματίες στην Ελλάδα. Επιπλέον, θα παρουσιαστούν δημογραφικά χαρακτηριστικά όπως το φύλο, το μορφωτικό επίπεδο αλλά και η ηλικία των Ελλήνων επιχειρηματιών. Τέλος, στο συγκεκριμένο κεφάλαιο θα αναλύσουμε τις δράσεις για τις Νεοφυείς Επιχειρήσεις καθώς και κάποια προβλήματα με ευκαιρίες.

1.9.1 Η νεοφυής Επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα

Όπως αναφέρθηκε και στην προηγούμενη ενότητα, οι νεοφυείς επιχειρήσεις εμφανίστηκαν στην Ελλάδα την προηγούμενη δεκαετία κατά την διάρκεια της οικονομικής ύφεσης στην χώρα μας και από τότε το Ελληνικό οικοσύστημα των startup επιχειρήσεων αυξάνεται συνεχόμενα. Η Ελλάδα φιλοξενεί αρκετούς φιλόδοξους και επίδοξους επιχειρηματίες, οι οποίοι εργάζονται πάνω σε πολλά υποσχόμενες ιδέες και καινοτόμα επιχειρηματικά μοντέλα. Το μέγεθος των ελληνικών startup επιχειρήσεων υπολογίζεται γύρω στις 2000 νεοσύστατες επιχειρήσεις αν και το μέγεθος τους δεν είναι εύκολα μετρήσιμο. Το AngelList ένα κοινωνικό δίκτυο για νεοφυείς επιχειρήσεις και

επενδυτές αναφέρει ότι έχουν καταγραφεί 562 start up επιχειρήσεις, ενώ το F6S ένα άλλο κοινωνικό δίκτυο έχει καταγράψει 925 επιχειρήσεις (The Greek Startup Scene, 2019).

Η μεγαλύτερη πλειοψηφία των startup επιχειρήσεων, ιδρύθηκε την περίοδο 2013 έως και 2020. Η πρώτη επιλογή των επενδυτών από επιλογή γεωγραφικού τόπου ήταν η Αθήνα που φιλοξενεί πάνω από τις μισές εταιρίες, με αμέσως επόμενη επιλογή την Θεσσαλονίκη και την Πάτρα.

Σχετικά με την φύλο αλλά και την ηλικία των ιδρυτών startup επιχειρήσεων και σύμφωνα με την έρευνα της διαNEOσις την οποία απάντησαν 267 ιδρυτές νεοφυών επιχειρήσεων, προκύπτει πως 8 στους 10 ιδρυτές είναι άνδρες, γεγονός το οποίο παρατηρείται και στην υπόλοιπη Ευρώπη.

Ηλικιακά λοιπόν 9 στους 10 άνδρες είναι νεότεροι των 44 ετών, ενώ ένα μεγαλύτερο ποσοστό των 50% είναι ακόμα νεότερο από την ηλικία των 34 ετών.

Τέλος και σχετικά με το μορφωτικό επίπεδο των ιδρυτών μίας νεοφυούς επιχείρησης, το ποσοστό 48,7% αποτελείται από ιδρυτές οι οποίοι κατέχουν τόσο μεταπτυχιακό αλλά και διδακτορικό δίπλωμα. Επιπροσθέτως, οι περισσότεροι δηλώνουν πτυχιούχοι είτε σε σχολή Πολυτεχνείου ή και Διοίκησης Επιχειρήσεων.

1.9.2 Δράση για νεοφυείς επιχειρήσεις

Η στήριξη για την ανάπτυξη της υγιούς νεοφυούς επιχειρηματικότητας, με την δημιουργία βιώσιμων επιχειρήσεων με έμφαση σε καινοτόμα σχέδια, η οποία θα συνδέεται και με την δημιουργία νέων θέσεων εργασίας είναι ένας στόχος, του οποίου η επίτευξη του θα βοηθήσει την χώρα μας σε αρκετούς τομείς.

Τον Οκτώβρη του 2015, εκδόθηκαν προκηρύξεις δράσεων για την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας με μία από αυτές τις δράσεις να αφορά της ενίσχυση της Νεοφυούς Επιχειρηματικότητας. Το Ταμείο Επιχειρηματικών Συμμετοχών - ΤΑΕΣΥΜ (EquiFund), με την βοήθεια του Ευρωπαϊκού Ταμείου Επενδύσεων και μέσω επιλεγμένων Ενδιάμεσων Χρηματοοικονομικών Οργανισμών το EquiFund επενδύει σε νεοφυείς επιχειρήσεις.

Επιπλέον από το Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων εκδόθηκε προκήρυξη

δράσης για την στήριξη Νεοφυών Επιχειρήσεων Εθνικού Μητρώου (Elevate Greece) εν μέσω πανδημίας COVID 19- β' κύκλος με την συνολική δημόσια χρηματοδότηση να ανέρχεται σε 34.000.000 € για το σύνολο των περιφερειών της χώρας. Όπως αναφέρεται και στην δημοσιευμένη πρόσκληση, οι νεοφυείς επιχειρήσεις αποτελούν ένα δυναμικό και πολλά υποσχόμενο τμήμα της ελληνικής οικονομίας, αποτελώντας θετικό αντίκτυπο στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας καθώς και στην μετάβαση της σε νέο παραγωγικό μοντέλο.

Επιπροσθέτως, στις προκηρύξεις δράσεων του 2015 για την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας, στο πλαίσιο του άξονα 2 και 2Σ του ΕΠ Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία, ένας από τους ειδικούς στόχους ήταν η αύξηση της υγιούς επιχειρηματικότητας. Η δράση αυτή αναφέρεται στην ανάπτυξη και ενίσχυση Νεοφυών Επιχειρήσεων δίνοντας έμφαση στην προαγωγή της επιχειρηματικότητας, κυρίως με την διευκόλυνση της οικονομικής αξιοποίησης νέων ιδεών αλλά και ενίσχυση της δημιουργίας νέων επιχειρήσεων αλλά και μέσω θερμοκοιτίδων επιχειρήσεων.

1.10 Νεοφυείς επιχειρήσεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση και Σχέδια δράσης για την Επιχειρηματικότητα

Σημαντικό ρόλο στην ευημερία και στην οικονομική ανάπτυξη κάθε χώρας διαδραματίζουν οι νεοφυείς επιχειρήσεις. Όπως τόνισε ο Joseph Schumpeter (1911), η επιχειρηματικότητα είναι άκρως σημαντική για την συνέχιση της δυναμικής σύγχρονης οικονομίας. Επιπλέον, σύμφωνα με τον Jovanovic, 4 από τις κορυφαίες εταιρίες των Η.Π.Α. σύμφωνα με την χρηματιστηριακή τους αξία, ιδρύθηκαν την τελευταία εικοσαετία. Αντιθέτως, η Ευρώπη υστερεί έναντι των Η.Π.Α. στον αριθμό των επιτυχημένων νεοφυών επιχειρήσεων. Τα τελευταία χρόνια όμως, υπάρχουν περισσότερες αναδυόμενες startup στην Ευρώπη, οι οποίες στοχεύουν στην προώθηση της επιχειρηματικότητας αλλά και στην καλλιέργεια πιο επιτυχημένων ιδρυτών εταιριών στην Ευρωπαϊκή Ήπειρο, όπως για παράδειγμα σε πόλεις όπως το Λονδίνο, το Βερολίνο ή ακόμη και οικονομικά κέντρα όπως η Στοκχόλμη και το Μόναχο. Επιπλέον, σύμφωνα με τον επικεφαλής των πληροφοριών της Atomico, Tom Wehmeier, ο οποίος σε μία

δήλωση του στο CNBC, ανέφερε πως "ήταν μία καθοριστική χρονιά για την Ευρωπαϊκή τεχνολογία αλλά και πως αυτό που αποτυπώνεται από τους αριθμούς είναι πως η Ευρωπαϊκή τεχνολογία δημιουργεί αξία πιο γρήγορα από ποτέ". Μπορούμε να παρατηρήσουμε και να συμπεράνουμε την ανάπτυξη των startup επιχειρήσεων στην Ευρώπη καθώς είναι η πρώτη φορά, όπου οι startup έχουν συγκεντρώσει περισσότερα από 100 δισεκατομμύρια δολάρια σε ένα χρόνο κάτι το οποίο μας δείχνει το ενδιαφέρον των επενδυτών για την ταχέως αναπτυσσόμενη τεχνολογική βιομηχανία της Ηπείρου.

Αντιλαμβανόμενοι αυτή τη ταχεία ανάπτυξη των νεοφυών επιχειρήσεων, κατανοούμε ότι η επιτυχία αυτών αλλά και των βιομηχανιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι ζωτικής σημασίας για την ενίσχυση της απασχόλησης και τη δημιουργία νέων και καλύτερων θέσεων εργασίας. Στη συνέχεια θα αναλύσουμε και θα παρουσιάσουμε ορισμένα σχέδια δράσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την επίτευξη των στόχων αυτών.

Συμμερίζοντας την σημαντικότητα λοιπόν, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανακοίνωσε ένα σχέδιο δράσης για την υποστήριξη των επιχειρηματιών καθώς και την αλλαγή της επιχειρηματικής νοοτροπίας. Το σχέδιο αυτό στοχεύει στην εκπαίδευση της νέας γενιάς επιχειρηματιών αλλά και την στήριξη ειδικών πληθυσμιακών ομάδων (γυναίκες, άνεργοι, μετανάστες) αλλά και την αντιμετώπιση προβλημάτων όπως η χρηματοδότηση με σκοπό την ανάπτυξη της Ευρώπης και την δημιουργία νέων θέσεων εργασίας.

Επιπλέον, ένα ακόμη σχέδιο δράσης χρηματοδοτούμενο από την Ευρωπαϊκή Ένωση είναι το Erasmus για Νέους Επιχειρηματίες. Το συγκεκριμένο σχέδιο δράσης είναι ένα πρόγραμμα διασυνοριακών ανταλλαγών επιχειρήσεων, το οποίο δίνει την ευκαιρία σε νέους επιχειρηματίες να μάθουν από έμπειρους επιχειρηματίες στο εξωτερικό. Η διάρκεια του προγράμματος είναι από 1 έως 6 μήνες και βοηθάει τους νέους επιχειρηματίες να συγκεντρώσουν τις γνώσεις και τις δεξιότητες τους που απαιτούνται για την εκκίνηση και την λειτουργία μίας νέας επιχείρησης.

Ένα ακόμη πρόγραμμα είναι το "Ψηφιακή Ευρώπη", το οποίο στηρίζει την αριστεία των ιδρυμάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε ψηφιακούς τομείς, μεταξύ άλλων ενθαρρύνοντας τη συνεργασία τους με την έρευνα και τις επιχειρήσεις. Σκοπός του συγκεκριμένου προγράμματος είναι να στοχεύσει στην

επανεπίδευση και την αναβάθμιση των δεξιοτήτων του υφιστάμενου εργατικού δυναμικού μέσω βραχυπρόθεσμων προγραμμάτων κατάρτισης που αντικατοπτρίζουν τις τελευταίες εξελίξεις σε βασικούς τομείς ικανοτήτων. Επιπροσθέτως, θα παρέχει ευκαιρίες εκπαίδευσης και κατάρτισης σε βασικούς τομείς ικανοτήτων όπως τα δεδομένα και η δεοντολογική ΤΝ, η κυβερνοασφάλεια, η κβαντική τεχνολογία και η υπολογιστική υψηλών επιδόσεων. Η στήριξη θα παρασχεθεί σε δίκτυα ιδρυμάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης, ερευνητικών κέντρων και επιχειρήσεων για τον σχεδιασμό και την παροχή εξειδικευμένων εκπαιδευτικών προγραμμάτων (όπως μεταπτυχιακών τίτλων), καθώς και σε περιόδους πρακτικής άσκησης.

1.11 Ανακεφαλαίωση

Όπως παρατηρήσαμε σε αυτό το πρώτο εκτενές κεφάλαιο, οι νεοφυείς επιχειρήσεις είναι ένας όρος που έχει ενταχθεί στην καθημερινότητα ως παράγοντας που μπορεί να βοηθήσει σε πολλούς τομείς μίας χώρας. Η στήριξη των startup όπως προαναφέρθηκε στο Κεφάλαιο 1 έχει τεράστια ανάπτυξη, η οποία όμως βασίζεται σε πολλούς παράγοντες.

Η κατάσταση που επικρατεί στην χώρα μας αλλά και στην Ευρώπη δεν ήταν η ιδανική για αρκετά χρόνια και αυτό οφείλεται στην οικονομική κρίση η οποία ταλαιπώρησε τον κλάδο των επιχειρήσεων. Πλέον όμως, έχουμε ενστερνιστεί την χρησιμότητα και την σημαντικότητα των startup και για αυτό αποτελεί προτεραιότητα η δημιουργία ενός φιλικού περιβάλλοντος αλλά και η στήριξη μέσω σχεδίων δράσεων ώστε να προσελκύσουμε νέους επενδυτές και να αντιστρέψουμε το αρνητικό οικονομικό κλίμα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΒΙΟΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

2.1 Εισαγωγή κεφαλαίου

Κατά τα τελευταία χρόνια και κυρίως λόγω των αυξανόμενων περιβαλλοντικών και οικονομικών αδιεξόδων, παρατηρείται μια κινητικότητα τόσο από πλευράς κρατών, θεσμών αλλά και πολιτών, σχετικά με τον επαναπροσδιορισμό των σκοπών παραγωγής αλλά και των πρώτων υλών αλλά και με την υλική επάρκεια του πλανήτη. Για την αντιμετώπιση και την απάντηση σε αυτή την κινητικότητα, το μοντέλο της Βιοοικονομίας μπορεί να μας δώσει όλες τις λύσεις.

Στο παρόν κεφάλαιο θα αναφερθούμε στην Βιοοικονομία η οποία αποτελεί έναν ταχέως αναπτυσσόμενο κλάδο της παγκόσμιας οικονομίας αλλά και πολύ σημαντικό ακόμα και για την καθημερινότητα των ανθρώπων. Παρουσιάζοντας εκτενώς την Βιοοικονομία στην συνέχεια θα επιχειρήσουμε να την συνδέσουμε με την Πράσινη Επιχειρηματικότητα καθώς και με την Βιοτεχνολογία.

2.2 Ορισμός

Ο όρος οικονομία είναι σε όλους μας γνωστός. Το συνθετικό της λέξης Βιοοικονομία είναι αυτό που κάνει σύνθετη και πιο πολύπλοκη την συγκεκριμένη έννοια και για αυτό θα αναλυθεί προκειμένου να γίνει πλήρως κατανοητό. Το συνθετικό -βιο- εξυπηρετεί, έτσι, δύο βασικές σκοπιμότητες. Πρωτίστως υποδηλώνει ένα οικονομικό σύστημα του οποίου τα δομικά στοιχεία των υλικών, χημικών και ενέργειας προέρχονται από ανανεώσιμους πόρους και στην συνέχεια ένα μοντέλο διαχείρισης σχεδόν παρόμοιο με την κυκλική αναπαραγωγικότητα του φυσικού περιβάλλοντος. (McCormick et al. 2013) Ασφαλώς δεν μπορεί να υπάρξει μια εξ' αρχής καθολική μορφή σε ένα θέμα, όπως της βιοοικονομίας, αλλά διαφορετικές εκφάνσεις σύμφωνα με τις επιδιώξεις του εκάστοτε θεσμού.

Ο όρος Βιοοικονομία αναφέρεται πιο συγκεκριμένα για να περιγράψει την οικονομία που στηρίζεται σε ανανεώσιμους φυσικούς πόρους για την παραγωγή αγαθών και προϊόντων που παραδοσιακά χρησιμοποιούσαν πόρους, όπως το πετρέλαιο και τα ορυκτά. Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Ένωση, "η Βιοοικονομία αναφέρεται στην βιώσιμη και κυκλική διαχείριση φυσικών πόρων και αφορά τομείς όπως αγροτοβιομηχανία, ιχθυοκαλλιέργειες, τρόφιμα, υφαντουργία, ειδικά χημικά υλικά, φάρμακα, βιοδιωλιστήρια, βιοενέργεια και διαχείριση αποβλήτων". Οι κύριοι τομείς που καλύπτει η διασφάλιση της αειφορίας στην αγροτική παραγωγή, η διασφάλιση της επισιτιστικής ασφάλειας ενός συνεχώς αυξανόμενου πληθυσμού, η μείωση της εξάρτησης από τα ορυκτά καύσιμα, η μείωση των αποβλήτων, η βιώσιμη διαχείριση των φυσικών πόρων καθώς και ο περιορισμός των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής.

Με την σειρά της η Γαλλία με τον όρο Βιοοικονομία υποδηλώνει πως "περιλαμβάνει όλο το φάσμα των δραστηριοτήτων σχετικά με την παραγωγή και την επεξεργασία των βιολογικών πόρων". Σκοπός της είναι Βιοοικονομίας είναι η διασφάλιση της ποιότητας της τροφής για τις μελλοντικές γενιές, να προσφέρει καινοτόμες λύσεις για την κάλυψη των ανθρώπινων αναγκών και τέλος να είναι αποτελεσματική, κυκλική και παραγωγική μακροπρόθεσμα.

Και τέλος οι Η.Π.Α. αναφέρουν πως "η Βιοοικονομία στηρίζεται στη χρήση της έρευνας και της καινοτομίας στις βιολογικές επιστήμες για την δημιουργία οικονομικής δραστηριότητας και δημόσιου οφέλους". Κύριοι στόχοι της Βιοοικονομίας είναι η διευκόλυνση της μεταφοράς των βιο-καινοτομιών από το εργοστάσιο στην αγορά, η προσαρμογή των εκπαιδευτικών ζητημάτων σύμφωνα με τις εθνικές εργασιακές ανάγκες καθώς και η ανάπτυξη των διαδικασιών ώστε να αυξηθεί η ταχύτητα τους μειώνοντας παράλληλα το κόστος και προστατεύοντας την ανθρώπινη υγεία αλλά και το περιβάλλον.

2.3 Ιστορική εξέλιξη της Βιοοικονομίας

Τα τελευταία χρόνια έχουν παρατηρηθεί σημαντικές ενέργειες σε Ευρωπαϊκό επίπεδο για

την ευρύτερη έννοια της Βιοοικονομίας. Μία τέτοια ενέργεια ήταν η Ευρωπαϊκή στρατηγική του 2002 με τίτλο "Βιοεπιστήμες και Βιοτεχνολογία": μία στρατηγική για την Ευρώπη αλλά και η εισαγωγή της ιδέας "Βιοοικονομία βασισμένη στη γνώση". Επιπλέον, τονίστηκαν ακόμα δύο διαστάσεις για την εξέλιξη της Βιοοικονομίας, με αφορμή την ευκαιρία ενός εργαστηρίου που πραγματοποιήθηκε στην Κολωνία το 2007. Η πρώτη διάσταση αναφερόταν στην προοπτική καινοτομίας μέσω της Βιοτεχνολογίας, ενώ δεύτερη εστίαζε στην προοπτική αντικατάστασης των μη ανανεώσιμων πόρων, τονίζοντας τη χρήση της βιομάζας για την παραγωγή καυσίμων, ενέργειας, χημικών και άλλων προϊόντων βιολογικής βάσης (European Union, 2007). Με αφορμή τις δύο αυτές διαστάσεις το 2012 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσίευσε ένα σχέδιο δράσης για την στρατηγική Βιοοικονομίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ονομαζόμενο ως "Καινοτομία για την βιώσιμη ανάπτυξη: μια Βιοοικονομία για την Ευρώπη" (Ramcilovic και Pülzl 2018).

Με το πέρασμα τον χρόνων και την καλύτερη κατανόηση του όρου της Βιοοικονομίας, πολλές χώρες-κράτη της Ε.Ε άρχισαν να υιοθετούν την συγκεκριμένη ορολογία στις στρατηγικές τους. Αυτό θα αποτελέσει και μία ευκαιρία για όλες τις κυβερνήσεις, διότι η τεχνολογική εξέλιξη συνδέεται άμεσα με την συμπεριφορά των καταναλωτών. Επιπλέον, η εξέλιξη της Βιοοικονομίας επηρεάζεται και από ένα πλήθος ενεργειών που προέρχεται από την αλλαγή στην εντατική εκμετάλλευση των ανανεώσιμων πόρων. Η εστίαση στον κύκλο ζωής για την ανάπτυξη μοντέλων Βιοοικονομίας, θα επιδρούσε θετικά στην αντιμετώπιση των διαδικασιών, οι οποίες μπορεί να αποφέρουν τόσο αρνητικές οικονομικές, κοινωνικές αλλά και περιβαλλοντικές συνεπείς (Bugge et al. 2016).

Σημαντική είναι και η αναφορά των De Besi και McCormick (2015), όπου αναφέρουν ότι οι εθνικές στρατηγικές Βιοοικονομίας έχουν την δυνατότητα να καταταχθούν σε πέντε αναπτυξιακούς τομείς, την έρευνα και την καινοτομία, η βιομάζα και η χρήση της γης, η οικονομία, η διακυβέρνηση αλλά και η κοινωνική αλλαγή.

Την σήμερον ημέρα, η Βιοοικονομία με την βοήθεια των γνώσεων των επιστημών, συμμετέχει στην παραγωγή προϊόντων προερχόμενα από ζωντανούς οργανισμούς και των αποβλήτων τους και για τον συγκεκριμένο κυρίως λόγο θεωρείται βασικός

παράγοντας της βιώσιμης ανάπτυξης (Zilberman et al. 2018). Επιπροσθέτως, ως μέρος της κυκλικής οικονομίας, αποτελεί θετικό παράγοντα σε προβλήματα που σχετίζονται με την αειφορία (Peltomaa, 2018).

2.4 Διαμόρφωση Στρατηγικών Βιοοικονομίας

2.4.1 Ενέργειες που ενισχύουν την Βιοοικονομία

Όπως είναι ευρέως γνωστό, η Βιοοικονομία περιλαμβάνει την πρωτογενή παραγωγή όπως τη γεωργία, τη δασοκομία, την αλιεία και την υδατοκαλλιέργεια και τις βιομηχανίες, που επεξεργάζονται βιολογικούς πόρους. Με τις κατάλληλες ενέργειες για την ενίσχυση της, η Βιοοικονομία μπορεί να υποστηρίξει ένα φάσμα δημοσίων αγαθών συμπεριλαμβανομένων και των υπηρεσιών οικοσυστήματος. Επιπλέον μπορεί να συμβάλει στην μείωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος της πρωτογενούς παραγωγής καθώς και να βοηθήσει στην αύξηση της παραγωγικότητας. Επιπροσθέτως, μπορεί να επιδράσει θετικά στην ενίσχυση της αυτοπεποίθησης της Ευρώπης αλλά και να παρέχει θέσεις εργασίας οι οποίες θα οδηγήσουν σε νέες επιχειρηματικές ευκαιρίες (Kang,2015).

Δεδομένου, της ανάπτυξης νέων παραγωγικών μοντέλων στα πλαίσια της Βιοοικονομίας, θα ήταν αρκετά σημαντικό ως μία ενέργεια ενίσχυσης, η αναθεώρηση προγραμμάτων ακαδημαϊκής εκπαίδευσης αλλά και η μεταφορά τεχνογνωσίας των κατάλληλων ανθρώπων σε θέματα Βιοοικονομίας.

Τέλος και εξίσου σημαντικό θα ήταν η ανάπτυξη της επικοινωνιακής στρατηγικής μεταξύ των κατάλληλων ατόμων για την καλύτερη κατανόηση της τεχνολογίας σε ολόκληρη την κοινωνία με σκοπό την χρησιμοποίηση της σε εμπορικό επίπεδο (Zilberman et al. 2013).

2.4.2 Βιοοικονομία και περιβαλλοντική προσέγγιση

Μία βιώσιμη διαχειριζόμενη Ευρωπαϊκή βιοοικονομία θα συνεισφέρει σε μεγάλο βαθμό στην επίτευξη πολλών από τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών (SDGs). Η Βιοοικονομία σχετίζεται άμεσα με τους 17 Στόχους Βιώσιμης

Ανάπτυξης και αυτό αποτυπώνεται από έρευνες που αναφέρουν πως αυτές είναι τουλάχιστον 11 όπως (εξάλειψη της φτώχειας, η εξασφάλιση τροφής για τον άνθρωπο, περιβαλλοντικές δράσεις για την αναχαίτιση της κλιματικής αλλαγής) (Zeug et al. 2019).

Η πλειοψηφία από τα περισσότερα κράτη-μέλη της Ε.Ε έχουν θετική προσέγγιση και προοπτική για την Βιοοικονομία όμως τονίζουν πως υπάρχουν περιβαλλοντικοί κίνδυνοι τους οποίους θα πρέπει να προσέξουμε καθώς συνδέονται με την Βιοοικονομία, όπως η υπερ εκμετάλλευση φυσικών πόρων (McCormick και Kautto, 2013). Αυτό συμβαίνει καθώς η ζήτηση για την χρήση της γης, προέρχεται από πολλούς και διαφορετικούς τομείς όπως τα τρόφιμα, οι ζωοτροφές αλλά και η παραγωγή βιοενέργειας, κάτι το οποίο αναφέρεται και στην Γερμανική στρατηγική για τον ανταγωνισμό μεταξύ της χρήσης της γης (Dubois et al. 2016).

2.5 Η Βιοοικονομία στην Ευρώπη και στην Ελλάδα

Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή η οποία απεικονίζει την Βιοοικονομία ως βασικό συστατικό για την έξυπνη και πράσινη ανάπτυξη, μας αναλύει επιπλέον πως η βιοοικονομία στην Ευρώπη έχει επί του παρόντος ένα μέγεθος αγοράς άνω των 2 τρισεκατομμυρίων ευρώ και παρέχει 22 εκατομμύρια θέσεις εργασίας σε διάφορους τομείς, συμπεριλαμβανομένων της γεωργίας, της δασοκομίας, των τροφίμων, των χημικών προϊόντων και της βιοενέργειας. Αυτό συνεισφέρει στο 9% περίπου του συνολικού εργατικού δυναμικού της ΕΕ. Συμπαιρνούμε λοιπόν από τα παραπάνω στοιχεία πως η σημασία της Βιοοικονομίας για την Ευρωπαϊκή οικονομία αλλά και κοινωνία είναι ιδιαίτερα σημαντική καθώς υποδεικνύει ευκαιρίες για καλύτερη ενοποίηση των δραστηριοτήτων διαφορετικών τομέων και επέκταση της παραγωγής προϊόντων βιολογικής βάσης. Ασφαλώς όμως η Ευρώπη ως παγκόσμιος ηγέτης δεν θα πρέπει να επαναπαύεται καθώς χώρες όπως οι Η.Π.Α., η Κίνα και αρκετές ακόμα χώρες της Ασίας επενδύουν σε μεγάλο βαθμό στην Βιοοικονομία. Ένα τέτοιο σχέδιο είναι το <<Εθνικό Σχέδιο Βιοοικονομίας>> των Η.Π.Α., το οποίο δημοσιεύθηκε το 2012 με σκοπό την ενίσχυση των δραστηριοτήτων γύρω από την Βιοοικονομία καθώς και τα προϊόντα που βασίζονται σε βιολογικά προϊόντα. Παρατηρώντας τις συνεχόμενες

δράσεις παγκοσμίως η Ευρωπαϊκή Επιτροπή φοβάται πως διακυβεύεται η μακροπρόθεσμη ανταγωνιστικότητα της Ευρώπης όσον αφορά την ανάπτυξη της αγοράς. Για να ακολουθήσει την ανάπτυξη της παγκόσμιας αγοράς την περίοδο 2007 έως 2011, δραστηριοποιήθηκε μια πρωτοβουλία πολιτικής που υποστηρίζει την Ευρωπαϊκή Βιοοικονομία και ονομάζεται "Πρωτοβουλία Πρωτοπορίας". Η συγκεκριμένη πρωτοβουλία σχετίζεται με την επιλογή προϊόντων που βασίζονται σε βιολογικά προϊόντα ως έναν από τους έξι βασικούς τομείς της για να ενθαρρύνει την υιοθέτηση νέων προϊόντων και υπηρεσιών από την αγορά. Επίσης, σκοπεύει στην ενίσχυση μηχανισμών χρηματοδότησης, συμπεριλαμβανομένου του Horizon 2020 που ορίζει το πλαίσιο της ΕΕ για την έρευνα και την καινοτομία για την περίοδο 2014–2020.

Ως Κράτος Μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Ελλάδα βρίσκεται χαμηλά στην κατάταξη σε επίπεδο ανάπτυξης της Βιοοικονομίας (Haarich, 2017) συγκριτικά με άλλα Κράτη Μέλη. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η βιοοικονομία στην Ελλάδα ισούται σε τζίρο με 27 δις, ενώ όπως προαναφέρθηκε ο τζίρος της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι περίπου 2 τρις. Σχετικά με την αξιοποίηση των εργαζομένων, απασχολούνται περίπου μισό εκατομμύριο εργαζόμενοι, με το 80% να αντιστοιχεί στην αγροτική εκμετάλλευση (Καραγκούνη, 2017). Η γεωργία είναι σημαντικός παράγοντας της ελληνικής οικονομίας, απασχολώντας πάνω από το 70% των θέσεων εργασίας στη βιοοικονομία και περίπου το 55% της προστιθέμενης αξίας της βιοοικονομίας (Ronzon & M'Barek, 2018). Επιπροσθέτως, από την αλιεία σχεδόν το 5% των θέσεων εργασίας συνεισφέρει στην Βιοοικονομία στην χώρα μας, ποσοστό που δεν θα πρέπει να θεωρείται μηδαμινό αν παρατηρήσουμε το ποσοστό των υπολοίπων κρατών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (1,2% κατά μέσο όρο σε ολόκληρη την ΕΕ) (Ronzon & M'Barek, 2018). Ένας ακόμη κλάδος στον οποίο θα πρέπει να αναφερθούμε είναι ο τομές των αποβλήτων. Ειδικά για τα απόβλητα τροφίμων, ο αριθμός σε κιλά ανά άτομο που αντιστοιχεί στην χώρα μας είναι τα 80 κιλά, που πολλές από τις ποσότητες αυτές δεν έχουν αξιοποιηθεί. Η συγκεκριμένη ποσότητα θα πρέπει να μας προβληματίσει καθώς δεδομένου πως η βιομηχανία τροφίμων είναι αρκετά ανεπτυγμένη και συμβάλλει στην εθνική οικονομία μας (26% του συνόλου της εγχώριας βιομηχανίας στην Ελλάδα), θα

πρέπει οι δυνατότητες αξιοποίησης να είναι μεγαλύτερες για τα επόμενα έτη (Papadopoulou et al, 2018).

Παρουσιάζοντας και αναλύοντας τα στοιχεία που επικρατούν τόσο στην χώρα μας όσο και στην Ευρώπη, συμπεραίνουμε πως βρισκόμαστε σε χαμηλότερο επίπεδο συγκριτικά με την Ευρώπη και χρειαζόμαστε ακόμη μεγαλύτερη προσπάθεια σε κλάδους που αφορούν την Βιοοικονομία καθώς όπως αναφέρθηκε, πρόκειται για κλάδους που απασχολούν την καθημερινότητα μας. Θα πρέπει τόσο εμείς αλλά και οι επιχειρήσεις και στην συνέχεια και η πολιτεία να χρηματοδοτήσει πρωτοβουλίες όπως στην περίπτωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και να προωθήσει και πολιτικές βασισμένες στα κατάλληλα νομοθετικά πλαίσια. Με την επιτυχημένη συνεργασία όλων των ενδιαφερόντων, η ανάπτυξη της Βιοοικονομίας στην Ελλάδα θα φτάσει σε ακόμα υψηλότερα επίπεδα.

2.6 Ελληνικές Εταιρίες στον χώρο της Βιοοικονομίας

Στην Ελλάδα ο κλάδος της Βιοοικονομίας είναι νεοσύστατος με τις πρώτες αναφορές να γίνονται το 2015. Σημαντική επίδραση στην έναρξη της συγκεκριμένης επιστημονικής έρευνας διαδραμάτισε η οικονομική κρίση αλλά και η προσπάθεια των επιχειρήσεων να εστιάσουν σε πιο φιλικές ως προς το περιβάλλον μεθόδους παραγωγής. Προκειμένου να κατανοήσουμε πλήρως την έννοια της Βιοοικονομίας επιλέχθηκαν ως μελέτη δύο περιπτώσεις ελληνικών επιχειρήσεων που δίνουν έμφαση στην έννοια της Βιοοικονομίας, προσπαθώντας με αυτό τον τρόπο να ανταπεξέλθουν στις όλο και περισσότερες Βιοοικονομικές ανάγκες των πελατών τους.

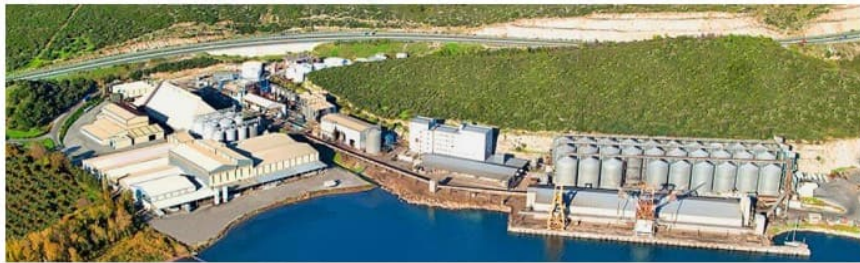
Οι εταιρίες αυτές είναι η εταιρία Agroinvest και η εταιρία HELLABIOM (ΕΛΕΑΒΙΟΜ) και θα ακολουθήσει μία σύντομη παρουσίαση των εταιριών.

2.6.1 Agroinvest

Η εταιρία Agroinvest δραστηριοποιείται στον χώρο των ζωοτροφών, της βιοενέργειας και εν γένει της βιομηχανικής επεξεργασίας αγροτικών προϊόντων. Η εταιρία ξεκίνησε

τις εργασίες κατασκευής του βιομηχανικού συγκροτήματος το 1978 στο Αχλάδι του νομού Φθιώτιδας και ολοκληρώνοντας αυτές το 1985. Στο συγκρότημα αυτό κατασκευάστηκαν εγκαταστάσεις προετοιμασίας και σύνθλιψης ελαιούχων σπόρων και φυτών, διωλιστήριο σπορέλαιων, μύλος αλεύρου σίτου, εγκαταστάσεις αποθήκευσης και ιδιόκτητο λιμάνι. Το 2005 δημιουργήθηκε το τμήμα ιχθυοτρόφων και το 2006 ολοκληρώθηκε το εργοστάσιο βιοντίζελ, το οποίο συγκαταλέγεται μεταξύ των μεγαλύτερων σε δυναμικότητα στην Ευρώπη. Τέλος, το 2014 πραγματοποιήθηκε και η αναβάθμιση του διωλιστηρίου.

Εικόνα 2.1 Οι εγκαταστάσεις της εταιρείας Agroinvest

Πηγή: [STILIDA NEWS \(gkordis.com\)](http://STILIDA NEWS (gkordis.com))

Βασικός στόχος Agroinvest της είναι να αντιμετωπίζει τις προκλήσεις στο επίκεντρο της ανθρώπινης δραστηριότητας πάνω στα βιώσιμα τρόφιμα αλλά και καύσιμα. Κύριες επιχειρηματικές δραστηριότητες της είναι η εμπορία αγροτικών πρώτων υλών, η σύνθλιψη ελαιούχων σπόρων για την παρασκευή πρωτεϊνικών γευμάτων και βρώσιμων ελαίων σπόρων, η παραγωγή βιοντίζελ και γλυκερίνης, η παραγωγή ιχθυοτρόφων αλλά και η λειτουργία ιχθυοτροφείων και τέλος η παραγωγή σύνθετων ζωοτροφών για κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις.

Εικόνα 2.2 Το λογότυπο της εταιρείας Agroinvest

Πηγή: <https://agroinvest.gr/>

Η Agroinvest λειτουργεί τρία χημικά εργαστήρια σε 24ωρη βάση, τηρώντας πάντα τα διεθνή πρότυπα και τις βέλτιστες πρακτικές καταβάλλοντας προσπάθεια για την ενίσχυση του έργου της συνεργαζόμενοι με ένα μεγάλο δίκτυο πιστοποιημένων εργαστηρίων.

Στόχος της εταιρίας είναι η ποιότητα και η βιωσιμότητα να διασφαλίζονται σε όλο το μήκος της γραμμής παραγωγής της εταιρίας. Αναλύοντας στη συνέχεια όλες τις πιστοποιήσεις της εταιρίας γίνεται εύκολα αντιληπτό πως ο στόχος της για καλύτερη ποιότητα και βιωσιμότητα είναι ρεαλιστικός.

Η Agroinvest έχει πιστοποίηση GLOBALG.A.P. Πρόγραμμα Διασφάλισης (Σημεία Ελέγχου GLOBALGAP & Κριτήρια Συμμόρφωσης για Παραγωγή Σύνθετης Ζωοτροφής). Επιπλέον έχει πιστοποίηση ISCC EU (International Sustainability and Carbon Certification) & RED II η οποία αναφέρεται στο πεδίο εργασιών του Ελαιοτριβείου και του Δυλιστηρίου. Επιπροσθέτως έχει πιστοποιήσεις ISO9001 το οποίο ισχύει για την ποιότητα συστημάτων, ISO22000 το οποίο πιστοποιεί την ποιότητα συστημάτων τροφίμων, ISO14001 το οποίο ισχύει για τη διαχείριση των περιβαλλοντικών πτυχών που σχετίζονται με την παραγωγή και εμπορία και ISO 5001 το οποίο ισχύει για συστήματα διαχείρισης ενέργειας. Τέλος η Agroinvest έχει εφαρμόσει ένα σύστημα ελέγχου σύμφωνα με τις απαιτήσεις 2BSvs για την παραγωγή βιομάζας και το σύστημα μαζικής ισορροπίας.

Παρουσιάζοντας όλες τις παραπάνω κινήσεις της εταιρίας πάνω στον χώρο της Βιοοικονομίας θα ήταν χρήσιμο να αναφέρουμε και την οικονομική της πορεία σύμφωνα με τον τελευταίο δημοσιευμένο ισολογισμό όπου εμφάνισε αυξανόμενες οικονομικές επιδόσεις με τζίρο 142.522 εκατ. ευρώ από 114.204 εκατ. ευρώ το 2020.

2.6.2 HellaBiom

Η Ελληνική Εταιρεία Ανάπτυξης Βιομάζας (ΕΛΕΑΒΙΟΜ) και με επωνυμία για τις διεθνείς σχέσεις Hellenic Biomass Association (HELLABΙΟΜ) είναι Σωματείο μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα και αποτελεί διάδοχο και φυσική συνέχεια της Ελληνικής Εταιρείας Βιομάζας (ΕΛΛΕΒΙΟΜ), του μακροβιότερου Ελληνικού Συνδέσμου στο χώρο

των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ) γενικά και της βιομάζας ειδικότερα από το 1990. Η ΕΛΕΑΒΙΟΜ αποτελεί πλήρες μέλος, ως Εθνικός Σύνδεσμος που αντιπροσωπεύει τη χώρα μας, του αντίστοιχου Ευρωπαϊκού Συνδέσμου Βιοενέργειας Bioenergy Europe.

Εικόνα 2.3 Το λογότυπο της εταιρίας HellaBiom

Πηγή: <https://hellabiom.gr/>

Σκοπός της εταιρίας είναι η προώθηση και ο συντονισμός της επιστημονικής έρευνας που αφορά στην παραγωγή, εμπορία, ενεργειακή εκμετάλλευση, καθώς και στις αγροτικές εφαρμογές της βιομάζας, η διάδοση και υποστήριξη των χρήσεων της βιομάζας σε εθνικό επίπεδο καθώς και η έκφραση των συμφερόντων του Ελληνικού κλάδου βιομάζας τόσο στην Ελλάδα, όσο και στην Ευρωπαϊκή Ένωση, αλλά και διεθνώς.

Η ΕΛΕΑΒΙΟΜ συμμετέχει σε ομάδες παραγωγικών και κοινωνικών εταίρων που συστήνονται από το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας (ΥΠΕΝ), το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων (ΥΠΑΑΤ) και άλλα συναρμόδια Υπουργεία και Δημόσιους Φορείς. Για αυτό τον λόγο κυρίως έχει διαμορφώσει εσωτερικές ομάδες για τα ενδιαφερόμενα μέλη της, ανά θεματικό κλάδο βιώσιμης αξιοποίησης βιομάζας οι οποίες αποτελούν πλατφόρμες ενημέρωσης και ανταλλαγής απόψεων. Οι ομάδες αυτές αφορούν τους κλάδους σχετικά με τις εφοδιαστικές αλυσίδες βιομάζας αλλά και της Κυκλικής Οικονομίας.

2.7 Πράσινη Επιχειρηματικότητα

Η κλιματική αλλαγή και η εξάντληση των φυσικών πόρων είναι μία συνεχόμενη παγκόσμια ανησυχία, η οποία πλέον μας θέτει το δίλημμα "ανάπτυξη ή περιβάλλον". Η πράσινη οικονομία είναι η προσπάθεια συμβιβασμού δύο βασικών και –φαινομενικά– αντικρουόμενων αναγκών: για οικονομική ανάπτυξη και για προστασία του περιβάλλοντος. Με δεδομένες τις σημερινές συνθήκες, επιβάλλεται η αναθεώρηση της σχέσης επιχειρηματικότητας και περιβάλλοντος. Ένα είδος επιχειρηματικότητας το οποίο σήμερα έχει όλο και πιο μεγάλη στρατηγική σημασία είναι η πράσινη επιχειρηματικότητα. Πρόκειται για μια νέα μορφή πραγματικότητας η οποία εμφανίστηκε σαν αποτέλεσμα, θα λέγαμε της τεχνολογικής εξέλιξης και προόδου, η οποία στοχεύει στην ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού, στη βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη και όλα αυτά στην προστασία του καταναλωτή από τις υψηλές τιμές των ενεργειακών προϊόντων και, φυσικά, την προστασία του περιβάλλοντος. Στόχος της είναι, επιπλέον, η βιώσιμη ανάπτυξη των επιχειρήσεων με την εξοικονόμηση ενέργειας και την αξιοποίηση των ΑΠΕ. Στην συγκεκριμένη ενότητα θα προσπαθήσουμε να αναλύσουμε την έννοια της Πράσινης Επιχειρηματικότητας καθώς και ποια είναι η σχέση της με την Βιοοικονομία, την Βιώσιμη Οικονομία και πως τα νέα επιχειρηματικά μοντέλα μπορούν να συνδεθούν με την συγκεκριμένη έννοια.

2.7.1 Ορισμός

Όταν χρησιμοποιούμε τον όρο πράσινη επιχειρηματικότητα αναφερόμαστε στην επιχειρηματικότητα εκείνη που σκοπό έχει τη διαφύλαξη και προστασία του περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων, στην διαδικασία εκπλήρωσης και κάλυψης των ανθρωπίνων αναγκών.

Η πράσινη επιχειρηματικότητα αποτελεί μια σύγχρονη μορφή οικονομικής δραστηριότητας που ανταποκρίνεται στις ανάγκες των επιχειρήσεων για κερδοφορία και ανάπτυξη, αλλά ταυτόχρονα λαμβάνει υπόψη την περιβαλλοντική διάσταση, αντιμετωπίζοντάς την σαν ευκαιρία και όχι σαν εμπόδιο.

Η πράσινη επιχειρηματικότητα εστιάζει στην κάλυψη δύο αναγκών. Η πρώτη ανάγκη

στην οποία στοχεύει είναι η ποιότητα ζωής και η δεύτερη είναι η διατήρηση και η ήπια αξιοποίηση του φυσικού περιβάλλοντος. Επιπλέον η πράσινη επιχειρηματικότητα αποτελεί έναν επιχειρηματικό κλάδο ο οποίος στηρίζεται στην νέα ζήτηση προϊόντων και υπηρεσιών που είναι και η κύρια του αιτία. Επιπροσθέτως στηρίζεται σε έναν νέο σχεδιασμό αλλά και στην ανασυγκρότηση της οικονομίας στο σύνολο της απέναντι τόσο στην φύση αλλά και στην κοινωνία και στον άνθρωπο.

2.7.2 Σχέση Βιοοικονομίας και Πράσινης Επιχειρηματικότητας

Οι πολλές και τρέχουσες περιβαλλοντικές προκλήσεις όπως για παράδειγμα η ανθρωπότητα που προσεγγίζει ή υπερβαίνει τα όρια των λεγόμενων κρίσιμων διαδικασιών του συστήματος γης (Steffen, 2015), απαιτούν μια σημαντική αλλαγή στον τρόπο οργάνωσης των οικονομιών και στον τρόπο διεξαγωγής των επιχειρήσεων στο μέλλον. Με τις συνεχόμενες επιστημονικές αποδείξεις να λαμβάνουν τόπο στην καθημερινότητα μας όπως η υπερθέρμανση του πλανήτη και των διαφόρων επιζήμιων επιπτώσεών της στα οικοσυστήματα και την ανθρώπινη κοινωνία, έρχεται η ευαισθητοποίηση από το ευρύτερο κοινό που φαίνεται να δημιουργεί οικονομική και αναπόφευκτη τη κοινωνική μετάβαση προς τη γείωση των οικονομιών σε βιώσιμες αρχές. Η έννοια της Βιοοικονομίας μπορεί να είναι μέρος μιας συνολικής λύσης σε αυτά τα πιεστικά ζητήματα.

Υπάρχουν διαφορετικές προοπτικές για τη Βιοοικονομία, αλλά είναι ευρέως κατανοητή ως «η παραγωγή, χρήση και διατήρηση βιολογικών πόρων, συμπεριλαμβανομένης της σχετικής γνώσης, της επιστήμης, της τεχνολογίας και της καινοτομίας, για την παροχή πληροφοριών, προϊόντων, διαδικασιών και υπηρεσιών σε όλους τους οικονομικούς τομείς με στόχο προς μια βιώσιμη οικονομία». Η έννοια της βιοοικονομίας είναι επομένως συγκρίσιμη με έννοιες όπως η πράσινη ή η κυκλική οικονομία (D'Amato,2017), που όλες προσπαθούν να επιτύχουν βιωσιμότητα.

Για την μετάβαση λοιπόν σε μία πράσινη επιχειρηματικότητα που θα συμβάλλει

θετικά στην κοινωνία μας, ο ρόλος των ιδιωτικών παραγόντων και ιδιαίτερα των καινοτόμων επιχειρηματιών φαίνεται να είναι καθοριστικός για αυτή τη μετάβαση. Οι βασικές στρατηγικές μετασχηματισμού το έχουν αναγνωρίσει, όπως για παράδειγμα το Εθνικό Προσχέδιο Βιοοικονομίας που δημοσιεύτηκε στις αρχές της δεκαετίας από την κυβέρνηση Ομπάμα περιλαμβάνει πολλά μέτρα για την ενίσχυση των επιχειρηματιών της βιοοικονομίας.

Επιπλέον, τόσο στον πολιτικό όσο και στον ακαδημαϊκό τομέα, η πράσινη επιχειρηματικότητα έχει ήδη αναγνωριστεί ως ο κύριος παράγοντας για τη μετάβαση προς μια βιώσιμη Βιοοικονομία. Η πράσινη επιχειρηματικότητα το κάνει όχι μόνο εισάγοντας νέα προϊόντα και υπηρεσίες στην αγορά αλλά και αμφισβητώντας την καθιερωμένη διαδικασία δημιουργίας αξίας που μπορεί να επανασχεδιαστεί για βελτιωμένη αποτελεσματικότητα και βιωσιμότητα μέσω επινοημένων επιχειρηματικών μοντέλων.

Αντιλαμβανόμαστε λοιπόν πως η επιχειρηματικότητα συνδέεται άμεσα με την Βιοοικονομία, για τον λόγο αυτό και η κοινωνία πρέπει να αποδεχθεί τις καινοτομίες που προσπαθούν να εμπορευματοποιήσουν οι επιχειρηματίες καθώς η κοινωνία λαμβάνει την τελική απόφαση για τον μετασχηματισμό και ως εκ τούτου μια γενικά θετική στάση απέναντι στις επιχειρηματικές πρωτοβουλίες θα πρέπει να ενσταλάσσεται σε κάθε κοινωνία. Η εστίαση των προγραμμάτων στη βιοοικονομία, όπως κάνει η Ευρωπαϊκή Ένωση με την εστίασή της στην πράσινη επιχειρηματικότητα ή στις μικρές αλυσίδες εφοδιασμού τροφίμων βοηθά στον καθορισμό και στην συνύπαρξη της Βιοοικονομίας με την επιχειρηματικότητα και για αυτό το λόγο κυρίως τα χαρακτηριστικά της πράσινης επιχειρηματικότητας έχουν συμβάλει σημαντικά στην επιτυχία των επιχειρήσεων με έμφαση προς το κλάδο της Βιοοικονομίας.

2.7.3 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης για νέα επιχειρηματικά μοντέλα

Για να συνεχίσει να αναπτύσσεται η κοινωνία μας και να εξασφαλίζεται η επάρκεια των φυσικών πόρων, η σταθερότητα και η διάρκεια, απαραίτητη προϋπόθεση, είναι να ακολουθήσει ένα νέο οικονομικό μοντέλο ανάπτυξης που θα μειώνει την ανάγκη για

νέους πόρους που πρέπει να αντληθούν με μεγάλο οικονομικό και περιβαλλοντικό κόστος.

Βιώσιμη ανάπτυξη σημαίνει ότι αναβαθμίζουμε το βιοτικό επίπεδο των ανθρώπων, μέσω ευφυέστερης χρήσης των πόρων και μιας σύγχρονης οικονομίας που συμβάλλει στην ευημερία των πολιτών.

Είναι πλέον σαφές ότι το γραμμικό μοντέλο παραγωγής "προμήθειας, παρασκευής, απόρριψης" στο οποίο βασίστηκε μέχρι τώρα η οικονομία μας και κατά το οποίο κάθε προϊόν αναπόφευκτα φτάνει στο "τέλος της ωφέλιμης ζωής" του, δεν είναι πλέον βιώσιμο. Η μετάβαση σε μια κυκλική οικονομία, συμπεριλαμβανομένης της κυκλικής βιοοικονομίας, είναι μια τεράστια ευκαιρία για να δημιουργηθούν ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα σε βιώσιμη βάση. Επιπλέον, η κυκλική οικονομία έρχεται ως απάντηση στη φιλοδοξία για αειφόρο ανάπτυξη, λαμβάνοντας υπόψη την αυξανόμενη ανησυχία για την εξάντληση των φυσικών πόρων και την υποβάθμιση του περιβάλλοντος.

Η εστίαση στην ενότητα αυτή αναφέρεται στον ρόλο των επιχειρήσεων σε αυτή τη διαδικασία, καθώς αυτές παίζουν σημαντικό ρόλο στη μετάβαση των κοινωνιών προς την αειφορία μέσω των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης. Προσεγγίσεις όπως η εταιρική περιβαλλοντική διαχείριση, η εταιρική κοινωνική ευθύνη (CSR) και η αναφορά βιωσιμότητας έχουν αναπτυχθεί για να βοηθήσουν τις εταιρείες να διαχειριστούν διάφορες πτυχές της βιωσιμότητας.

Το 2015, η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών πρότεινε μια λίστα με 17 Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης (SDGs) ως κοινή έκφραση των πιο επιτακτικών προκλήσεων που αντιμετωπίζει ο άνθρωπος σε σχέση με την περιβαλλοντική, κοινωνική και οικονομική βιωσιμότητα (Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών, 2015). Οι Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα τομέων που κυμαίνονται από την ανακούφιση της φτώχειας έως την ισότητα των φύλων και τη δράση για το κλίμα και διαρθρώνονται γύρω από πέντε πυλώνες: τους ανθρώπους, την ευημερία, τον πλανήτη, την ειρήνη την δικαιοσύνη και την εταιρική σχέση.

Οι εταιρείες διαδραματίζουν βασικό ρόλο στις κοινωνίες όπου δραστηριοποιούνται και η δέσμευσή τους στους SDGs είναι ένας κρίσιμος παράγοντας επιτυχίας για τη

συνολική επίτευξη της Ατζέντας Βιώσιμης Ανάπτυξης. Πράγματι, οι επιχειρήσεις μπορούν να συμβάλουν θετικά στην επίτευξη των SDGs μέσω της καινοτομίας και της τεχνολογικής ανάπτυξης, της στρατηγικής σκέψης και της παροχής μοναδικών δεξιοτήτων και πόρων. Ταυτόχρονα, οι Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης παρέχουν στις εταιρείες ένα συγκεκριμένο σύνολο στόχων που υποστηρίζουν τον εντοπισμό, την ιεράρχηση και την πρόβλεψη μιας μεγάλης ποικιλίας ανεκπλήρωτων αναγκών πελατών και ενδιαφερομένων.

Επιπλέον, σύμφωνα με το Παγκόσμιο Σύμφωνο των Ηνωμένων Εθνών, "οι εταιρείες που ευθυγραμμίζουν τις προτεραιότητές τους με τους SDGs μπορούν να ενισχύσουν τη δέσμευση πελατών, εργαζομένων και άλλων ενδιαφερομένων". Όσοι δεν το κάνουν θα εκτεθούν σε αυξανόμενους νομικούς κινδύνους, κινδύνους φήμης και άλλους επιχειρηματικούς κινδύνους.

Σύμφωνα επίσης με την Έκθεση Better Business Better World από την Επιτροπή Επιχειρήσεων και Βιώσιμης Ανάπτυξης (BSDC, 2017), οι SDGs μπορούν να δημιουργήσουν τεράστιες ευκαιρίες αγοράς αξίας περίπου 12 τρισεκατομμυρίων δολαρίων σε επιχειρηματικές εξοικονομήσεις και έσοδα έως το 2030. Επιπλέον, θα συμβάλουν στη δημιουργία 380 εκατομμυρίων νέων θέσεων εργασίας σε τέσσερα οικονομικά συστήματα (δηλαδή, τρόφιμα και γεωργία, πόλεις, ενέργεια και υλικά και υγεία και ευημερία).

Επομένως, η επιδίωξη των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης και η προσαρμογή των εταιριών σύμφωνα με αυτούς αναμένεται να αποκαλύψει μυριάδες ευκαιρίες για τον εντοπισμό ανεκπλήρωτων αναγκών της αγοράς, οδηγώντας στη δημιουργία καινοτομίας επιχειρηματικού μοντέλου, ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων και βιώσιμης ανάπτυξης.

Καταλήγουμε στο συμπέρασμα πως από τη μία πλευρά, οι SDGs μπορούν να παρέχουν χρήσιμη κατεύθυνση που εμπνέει την καινοτομία επιχειρηματικών μοντέλων για τη βιωσιμότητα και την άλλη πλευρά, η καινοτομία του επιχειρηματικού μοντέλου μπορεί να αποτελέσει βασικό μοχλό για την υλοποίηση του μετασχηματισμού που απαιτείται για την επίτευξη των SDGs.

2.7.4 Προοπτικές στην ανάπτυξη της χώρας

Όπως αναφέραμε στην συγκεκριμένη ενότητα, η πράσινη επιχειρηματικότητα αποτελεί μία σύγχρονη οικονομική μορφή οικονομικής δραστηριότητας. Στο παρόν κείμενο, θα παρουσιάσουμε κάποιους παράγοντες, οι οποίοι συμβάλλουν στην ανάπτυξη της πράσινης επιχειρηματικότητας καθώς και κάποια παραδείγματα δραστηριοτήτων με θετική επίδραση στο περιβάλλον και παράλληλα δίνουν την δυνατότητα να αναπτυχθεί η πράσινη επιχειρηματικότητα.

Οι κύριοι αυτοί παράγοντες είναι: α) η φέρουσα ικανότητα, τόσο οικονομική, κοινωνική αλλά και περιβαλλοντική, β) το πολύπλευρο τοπικό συγκριτικό πλεονέκτημα, γ) η ενδοπεριφερειακή δυναμική και δ) η περιφερειακή απορρόφηση ανθρώπινων πόρων και καινοτομίας.

Στην συνέχεια, θα παρουσιάσουμε ορισμένα παραδείγματα τα οποία αποτελούν θετικές προοπτικές ώστε να αναπτυχθεί η πράσινη επιχειρηματικότητα.

Το πρώτο παράδειγμα αφορά τον τουρισμό, ο οποίος ειδικά στην χώρα μας αποτελεί σημαντικό κομμάτι για την ανάπτυξη στην οικονομική και αειφόρο ανάπτυξη της χώρας. Επιπλέον, δεδομένου πως ο τουρισμός ταυτίζεται τόσο με το φυσικό αλλά και πολιτιστικό περιβάλλον, αποτελεί μία πολύ καλή προοπτική για την προστασία του περιβάλλοντος αλλά και της οικονομίας των περιοχών.

Το δεύτερο παράδειγμα αφορά την αγροτική ανάπτυξη, η οποία όπως είναι ευρέως γνωστό συνδέεται άμεσα με την διαχείριση φυσικών πόρων και γενικότερα με την εκμετάλλευση και χρήση της γης.

Τελευταίο παράδειγμα είναι η ανάπτυξη πολιτιστικών δραστηριοτήτων και ενεργειών, καθώς μέσω τέτοιων δραστηριοτήτων, οι περιοχές στις οποίες λαμβάνουν τόπο αποκτούν μεγαλύτερη αξία καθώς δίνεται η απαραίτητη σημασία για την διασφάλιση της ποιότητας αλλά και της ταυτότητας της περιοχής, μέσα από την προστασία των αξιών τους, όπως για παράδειγμα οι αρχαιολογικοί χώροι.

2.8 Βιοτεχνολογία

Η ανάγκη για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής, την έλλειψη ορυκτών καυσίμων μαζί με την ανάγκη για ασφαλή και υγιεινή διατροφική αλυσίδα και τη διαφαινόμενη ανεπάρκεια σε νερό είναι πλέον αναγνωρισμένα παγκοσμίως. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή με την «Πράσινη Συμφωνία» δείχνει την ιδιαίτερη πρόθεση της Ευρωπαϊκής Ένωσης να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις αυτές υποστηρίζοντας μια νέα μορφή ανάπτυξης που εκφράζεται από τον όρο Βιοοικονομία. Στο πλαίσιο αυτό η οικονομική ανάπτυξη θα πρέπει να στηρίζεται σε τεχνολογίες φιλικές στο περιβάλλον όπου η Βιοτεχνολογία παίζει πρωταρχικό ρόλο.

Η Βιοτεχνολογία αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της Βιοοικονομίας και ίσως το πιο σημαντικό, καθώς πρόκειται για την επιστήμη η οποία προσφέρει τα εργαλεία και τα υλικά στις επιχειρήσεις οι οποίες δρουν εντός της ευρύτερης έννοιας της Βιοοικονομίας. Γίνεται αντιληπτό πως επηρεάζει άμεσα και τις Νεοφυείς επιχειρήσεις οι οποίες έχουν σκοπό να δραστηριοποιηθούν στους τομείς της Βιοοικονομίας, είτε αυτές έχουν σκοπό την έρευνα και την δημιουργία λύσεων βιοτεχνολογίας είτε να βασίζονται στην χρήση αυτών.

Στην παρούσα ενότητα θα προσπαθήσουμε να επεξηγήσουμε την έννοια της Βιοτεχνολογίας καθώς και πόσο χρήσιμη καθίσταται πλέον για της επιχειρήσεις όλων των κλάδων.

2.8.1 Ορισμός

Ο όρος Βιοτεχνολογία εισήχθη το 1919 από τον Ούγγρο γεωπόνο-μηχανικό Károly Ereky και θεωρείται από ορισμένους ανθρώπους ως ο "πατέρας" της Βιοτεχνολογίας. Ο ορισμός που έδωσε στον όρο Βιοτεχνολογία είναι ως "μια τεχνολογία που βασίζεται στη μετατροπή των πρώτων υλών σε πιο χρήσιμο προϊόν".

Σύμφωνα με την επιστημονική επιθεώρηση Nature "Η βιοτεχνολογία είναι ένας ευρύς κλάδος στον οποίο οι βιολογικές διεργασίες, οι οργανισμοί, τα κύτταρα ή τα κυτταρικά

συστατικά αξιοποιούνται για την ανάπτυξη νέων τεχνολογιών. Νέα εργαλεία και προϊόντα που αναπτύχθηκαν από βιοτεχνολόγους είναι χρήσιμα στην έρευνα, τη γεωργία, τη βιομηχανία και την κλινική".

Η Ευρωπαϊκή Ένωση βιοτεχνολογικών βιομηχανιών EuroBio αναφέρει ως βιοτεχνολογία την Ελληνική ρίζα της λέξης για το πρώτο συνθετικό από το βίο=ζωή και για το δεύτερο τεχνικό=ανθρώπινες γνώσεις ενώ αναφέρει και τρεις βασικές κατηγορίες της βιοτεχνολογίας. Την Κόκκινη Βιοτεχνολογία- Υγεία, την Πράσινη Βιοτεχνολογία- Γεωργία και την Λευκή Βιοτεχνολογία-Βιομηχανία.

Στόχος της Βιοτεχνολογίας είναι η ανάπτυξη τεχνολογιών και διαδικασιών για την τροποποίηση των ζωντανών οργανισμών ώστε να ταιριάζουν με τους ανθρώπινους σκοπούς, με παραδείγματα που επιστρέφουν στους αρχαιότερους προγόνους του ανθρώπου που έχουν ανακαλύψει εξημέρωση των ζώων, καλλιέργεια φυτών και βελτιώσεις που βασίζονται σε τεχνητή επιλογή και υβριδισμό.

2.8.2 Βιομηχανική Βιοτεχνολογία

Η βιομηχανική βιοτεχνολογία περιλαμβάνει την εφαρμογή εργαλείων που βασίζονται στη βιοτεχνολογία σε παραδοσιακές βιομηχανικές διεργασίες (βιοεπεξεργασία) και την κατασκευή προϊόντων βιολογικής βάσης (όπως καύσιμα, χημικά και πλαστικά) από ανανεώσιμες πρώτες ύλες. Τα μικρόβια, οι μικροοργανισμοί και τα ένζυμα αποτελούν τη βάση μιας σειράς τεχνολογιών και διαδικασιών που διάφορες ομάδες ερευνητών, εταιριών και επιστημόνων επιδιώκουν να αναπτύξουν για εμπορική χρήση.

Η ανθρωπότητα χρησιμοποιεί μικροβιακές διαδικασίες για την παραγωγή τροφίμων και άλλων αγαθών από τη νεολιθική εποχή, κάτι το οποίο όμως έχει φέρει μεγάλη επανάσταση στο τομέα της βιοτεχνολογίας λόγω της εξέλιξης της ικανότητας του ανθρώπου να χειρίζεται μικροβιακά γονιδιώματα και επιπλέον έχει προκαλέσει μια ταχεία αύξηση της καινοτομίας για βιομηχανικές χρήσεις. Στις περισσότερες περιπτώσεις, τα εργαλεία βιομηχανικής βιοτεχνολογίας επιτρέπουν στη βιομηχανία να αναπτύξει νέες βιομηχανικές διαδικασίες παραγωγής που είναι καθαρότερες και καλύτερες για το περιβάλλον με μειωμένο οικονομικό κόστος. Η βιομηχανική

βιοτεχνολογία αντιπροσωπεύει το τρίτο κύμα στη βιοτεχνολογία, μετά την καινοτομία στους τομείς της υγειονομικής περίθαλψης και της γεωργίας. Επιπροσθέτως, τα ανανεώσιμα χημικά αντιπροσωπεύουν μια άλλη σημαντική ευκαιρία για την εμπορευματοποίηση της βιομηχανικής βιοτεχνολογίας στις υπάρχουσες αγορές, με χαμηλότερο κόστος κεφαλαίου και με δυνητικά υψηλότερες αποδόσεις παρόλο το μεγάλο ενδιαφέρον που έχει προέλθει από τα βιοκαύσιμα.

Υπάρχουν πολλές περιπτώσεις μικροβιακών διεργασιών και ανανεώσιμων γεωργικών υλικών που χρησιμοποιούνται για την παραγωγή υλικών αγαθών, συμπεριλαμβανομένης της τυροκομίας και άλλων ζυμώσεων. Η αυξημένη κατανόηση και η ικανότητα αναδιάρθρωσης των διεργασιών ζύμωσης και των μικροβιακών μεταβολικών συστημάτων όμως, επέτρεψε στους ερευνητές να επεκτείνουν την εφαρμογή και τη μηχανική μικροβίων και ενζύμων σε μια ευρύτερη ποικιλία βιομηχανικών διεργασιών. Οι διαδικασίες αυτές μπορούν συχνά να κατασκευάσουν προϊόντα πιο γρήγορα και με τρόπο βιώσιμο για τους πόρους και το περιβάλλον με μειωμένο κόστος, ενώ χρησιμοποιούν λιγότερη ενέργεια. Περαιτέρω, η βιομηχανική βιοτεχνολογία μπορεί να μειώσει τις εκπομπές άνθρακα μέσω της βελτιωμένης αποδοτικότητας της διαδικασίας, της μετατόπισης των ορυκτών καυσίμων και των υλικών με βάση το πετρέλαιο και της δημιουργίας βιομηχανικών συστημάτων κλειστού βρόχου που εξαλείφουν τα απόβλητα. Η δυνατότητα της βιομηχανικής βιοτεχνολογίας για ολοκληρωμένα βιοδιυλιστήρια που παράγουν πολλαπλές ροές προϊόντων και αξίας θεωρείται ότι μετασηματίζει δυνητικά τα οικονομικά της βιομηχανικής παραγωγής. Μία ακόμη τεχνική όπως η συνθετική βιολογία, - η οποία επέτρεψε επίσης τη δημιουργία νέων ενζύμων που μπορούν να λειτουργήσουν σε πολλαπλά στάδια βιοκατάλυση χημικών ουσιών, όπως τα φαρμακευτικά προϊόντα μπορεί ενδεχομένως να επιταχύνει την ανάπτυξη και την εμπορευματοποίηση βιομηχανικών βιοτεχνολογικών διεργασιών, καθιστώντας τις ελκυστικές και προσιτές στους κατασκευαστές.

2.8.3 Υγεία και Βιοτεχνολογία

Ο επιστημονικός κλάδος της Βιομηχανίας πλέον έχει εισέλθει δυναμικά σε πολλούς τομείς και δεν είναι τυχαίο πως ο 21ος αιώνας που διανύουμε θεωρείται ως ο αιώνας της Βιοτεχνολογίας. Η Βιοτεχνολογία επιδρά σε κλάδους όπως της Ιατρικής, της Φαρμακευτικής, της Ενέργειας, της Βιομηχανίας (τροφίμων, πρώτων υλών κ.α.), της Γεωπονίας και του Περιβάλλοντος, καθώς και πλέον συμβάλλει καταλυτικά στην ανάπτυξη προϊόντων ή διαδικασιών που προάγουν στην ευζωία και την αύξηση του προσδόκιμου επιβίωσης του σύγχρονου ανθρώπου.

Ο επιστημονικός αυτός κλάδος χρησιμοποιώντας σκοπίμως βιολογικά συστήματα έχει καταφέρει να έχει θετική επιρροή και καταλυτικές αλλαγές στην υγεία πολλών ανθρώπων. Καινοτόμα βιοτεχνολογικά προϊόντα, όπως τα εμβόλια mRNA, οι κυτταρικές και γονιδιακές θεραπείες χρησιμοποιούνται σε ευρεία κλίμακα για τη διάγνωση, πρόληψη και θεραπεία ασθενειών. Η βιοτεχνολογία επιτρέπει σε επιστήμες όπως η Ιατρική και η Φαρμακευτική, να προσεγγίζουν κάθε ασθενή ξεχωριστά και να του παρέχουν στοχευμένες και σε κατά περίπτωση εξατομικευμένες θεραπείες, ακόμα και για παθήσεις που μέχρι πρότινος χαρακτηρίζονταν ανίατες.

Με την τεράστια ανάγκη που υπάρχει στην παγκόσμια υγειονομική περίθαλψη για καινοτόμες και νέες προσεγγίσεις οι οποίες θα ανταποκρίνονται στις ανάγκες του γηράσκοντα πληθυσμού αλλά και των φτωχών χωρών. Για το ήμισυ των θεραπειών δεν υπάρχει ακόμη θεραπεία στον κόσμο και ακόμη και τα υπάρχοντα φάρμακα, όπως τα αντιβιοτικά, καθίστανται λιγότερο αποτελεσματικά λόγω της ανθεκτικότητας στις θεραπείες. Στο σημείο αυτό, η βιοτεχνολογία μπορεί να δώσει την λύση, έχοντας καταστήσει την φθηνότερη, ασφαλέστερη αλλά και αποτελεσματικότερη παραγωγή παραδοσιακών και νέων φαρμάκων αλλά και ιατρικών υπηρεσιών (όπως η ανθρώπινη αυξητική ορμόνη χωρίς τον κίνδυνο της νόσου Creutzfeldt-Jacob, την θεραπεία αιμοφιλικών με απεριόριστες πηγές παραγόντων πήξης απαλλαγμένες από τον ιό του AIDS αλλά και της ηπατίτιδας C και εμβόλια κατά της ηπατίτιδας B αλλά και της λύσσας).

2.8.4 Γεωργία και Βιοτεχνολογία

Στο τομέα της γεωργίας και πιο συγκεκριμένα στον τομέα των γεωργικών ειδών διατροφής, η βιοτεχνολογία μπορεί και έχει την δυνατότητα να παράγει τρόφιμα βελτιωμένης ποιότητας αλλά και ταυτόχρονα οφέλη για το περιβάλλον μέσω γεωπονικά βελτιωμένων καλλιεργειών. Δεδομένου ότι η ποιότητα των τροφίμων και των ζωοτροφών συνδέεται με την πρόληψη των ασθενειών και τον περιορισμό των κινδύνων για την υγεία, συμπεραίνουμε πως η επίδραση της βιοτεχνολογίας στον τομέα της γεωργίας, συνδέεται ταυτόχρονα και με το επίπεδο ζωής των ανθρώπων.

Τα τρόφιμα βελτιωμένης ποιότητας είναι πιθανό να γίνουν όλο και πιο σημαντικά ως στοιχεία του τρόπου ζωής μας, λόγω των διατροφικών πλεονεκτημάτων τους. Επιπλέον, έχει καταγραφεί σημαντική μείωση στη χρήση παρασιτοκτόνων σε καλλιέργειες με τροποποιημένη ανθεκτικότητα. Ακόμη, η αύξηση της φυσικής αντοχής των φυτών και των ζώων στις ασθένειες μπορεί να οδηγήσει σε μείωση της χρήσης των χημικών παρασιτοκτόνων, των λιπασμάτων αλλά και των φαρμάκων και συνεπώς σε αυξημένη χρήση οργάνου που σέβεται το περιβάλλον και όλα αυτά να οδηγήσουν σε πιο βιώσιμες γεωργικές πρακτικές που περιορίζουν τη διάβρωση του εδάφους και ωφελούν το περιβάλλον. Ένας ακόμη σημαντικός λόγος που η βιοτεχνολογία είναι άκρως σημαντική για τομέα της γεωργίας είναι πως έχει την δυνατότητα να βελτιώσει της χρήσεις των καλλιεργειών που δεν παράγουν τρόφιμα ως πηγές πρώτων υλών για την βιομηχανία ή και νέων υλικών όπως είναι για παράδειγμα τα βιοαποικοδομήσιμα πλαστικά.

Επιπροσθέτως, η βιοτεχνολογία βοηθάει στην καταπολέμηση παρασίτων και εντόμων καθώς τα έντομα μπορεί να δημιουργήσουν μεγάλα προβλήματα στη γεωργία και να οδηγήσουν σε σημαντική μείωση της παραγωγής. Μετά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο χρησιμοποιήθηκαν πολλά εντομοκτόνα. Με την πάροδο των χρόνων όμως έγινε κατανοητό ότι ήταν επικίνδυνα για την υγεία του ανθρώπου και προκαλούσαν μεγάλη οικολογική καταστροφή. Ήταν λοιπόν αναγκαίο να βρεθούν εναλλακτικοί τρόποι αντιμετώπισης του προβλήματος. Εδώ έρχεται η βιοτεχνολογία η οποία με την βοήθεια της θα βοηθήσει για την δημιουργία γενετικά τροποποιημένων φυτών τα οποία θα

δίνουν τη δυνατότητα στους αγρότες τόσο να προφυλάσσουν αποτελεσματικά τις καλλιέργειες από τα έντομα και τα ζιζάνια αλλά και να παράγουν προϊόντα τα οποία έχουν μεγαλύτερη «διάρκεια ζωής» από το χωράφι έως τον καταναλωτή.

Εικόνα 2.4 Φυσιολογικό (αριστερά) και γενετικά τροποποιημένο φυτό (δεξιά) το οποίο παράγει τοξίνη που σκοτώνει κάμπιες εντόμων. Όταν τα δύο αυτά φυτά εκτέθηκαν σε κάμπιες (α) το φυσιολογικό φαγώθηκε ενώ το γενετικά τροποποιημένο δεν δείχνει σημάδια καταστροφής (β).

Πηγή: [9. Εφαρμογές της Βιοτεχνολογίας στη γεωργία και την κτηνοτροφία \(ebooks.edu.gr\)](http://ebooks.edu.gr)

Συμπεραίνουμε λοιπόν, πως η βιοτεχνολογία προσφέρει νέους τρόπους προστασίας και βελτίωσης του περιβάλλοντος που συμπεριλαμβάνουν την βιοαποικοδόμηση για τον καθαρισμό του μολυσμένου αέρα, του εδάφους, των μολυσμένων υδάτων αλλά και των αποβλήτων καθώς επίσης συμβάλλει και στην ανάπτυξη καθαρότερων βιομηχανικών προϊόντων και διαδικασιών, γεγονότα που αν πραγματοποιηθούν θα αναβαθμίσει τόσο τον τομέα της γεωργίας αλλά και παράλληλα και του βιοτικού επιπέδου των ανθρώπων.

2.9 Ανακεφαλαίωση

Είναι σαφές πλέον και πλήρως κατανοητό πως η Βιοοικονομία έχει κάνει αντιληπτή την παρουσία της επιδρώντας σε αρκετά μεγάλο βαθμό στην παγκόσμια στην οικονομία. Οι Νεοφυείς Επιχειρήσεις πλέον θα μπορούν να βοηθηθούν στο έπακρο από την ύπαρξη της Βιοοικονομίας αλλά και να βρουν τεράστια πεδία δράσης στον κλάδο της Βιοοικονομίας.

Από τα δεδομένα που έχουμε παραθέσει στο παρόν κεφάλαιο, αντιλαμβανόμαστε πως η Βιοοικονομία προωθεί την Πράσινη Επιχειρηματικότητα και με την βοήθεια της Βιοτεχνολογίας, μπορούμε πλέον να προχωρήσουμε σε βήματα προστατεύοντας τόσο το περιβάλλον καθώς και την κοινωνία αλλά και την ποιοτική ζωή των ίδιων των ανθρώπων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΤΟ ΟΙΚΟΣΥΣΤΗΜΑ ΤΩΝ ΝΕΟΦΥΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

3.1 Εισαγωγή κεφαλαίου

Το ενδιαφέρον ως προς το οικοσύστημα των startups έχει αυξηθεί ιδιαίτερα, κυρίως λόγω της ανάγκης δημιουργίας επιχειρήσεων υψηλού ρυθμού ανάπτυξης οι οποίες συνεισφέρουν σημαντικά στην δημιουργία νέων θέσεων εργασίας. Παρά το μεγάλο ενδιαφέρον όμως τα οικοσυστήματα νεοσύστατων επιχειρήσεων εντός περιφερειακών οικισμών έχουν μελετηθεί εντατικά στις Δυτικές χώρες, αλλά πολύ λιγότερο στην Ανατολική Ασία.

Υπάρχουν πολλά οικοσυστήματα σε όλο τον κόσμο, αλλά μόνο περίπου 20 οικοσυστήματα αυτά έχουν ευδοκιμήσει κάτω από διαφορετικές συνθήκες και χαρίσματα. Η διαφορετικότητα στο καθένα, του παρέχει ένα πλεονέκτημα με τον δικό

του τρόπου, δεδομένων των διαφόρων ενδιαφερομένων. Η Silicon Valley είναι το μεγαλύτερο και πιο σημαντικό οικοσύστημα startup στον κόσμο, αλλά λαμβάνει σημαντική θέση στον ανταγωνισμό από υπάρχουσες και επερχόμενες startups. Η έκθεση γονιδιώματος startup 2012 (startup genome report 2012), υποδηλώνει ότι οι χώρες απομακρύνονται από οικονομίες που βασίζονται στις υπηρεσίες και υιοθετούν γρήγορους ρυθμούς λογισμικό και τεχνογνωσία. Οι Ηνωμένες Πολιτείες φιλοξενούν μερικά από τα μεγαλύτερα οικοσυστήματα startup συμπεριλαμβανομένων της Νέας Υόρκης, του Λος Άντζελες, της Βοστώνης και του Σικάγο. Το Facebook είναι ένα από τις πιο επιτυχημένες νεοφυείς επιχειρήσεις στις Ηνωμένες Πολιτείες.

Στην εικόνα 3.1 παρουσιάζεται ο παρακάτω χάρτης ο οποίος έχει σχεδιαστεί για να δείχνει την κατανομή των 20 πιο σημαντικών οικοσυστημάτων startup που καλύπτονται στην έκθεση.

Εικόνα 3.1 Τα 20 σημαντικότερα οικοσυστήματα startup

Πηγή: (Compass, 2015)

Επιπλέον για να θεωρείται startup μια επιχείρηση υπάρχουν πολλοί παράγοντες και ένας από αυτούς είναι και η χρηματοδότηση τους. Για την πλήρη κατανόηση σχετικά με την χρηματοδότηση των startup επιχειρήσεων, στο παρόν κεφάλαιο θα παραθέσουμε τους όρους χρηματοδότησης τους.

Επιπροσθέτως, μεγάλο μέρος της επιχειρηματικής δραστηριότητας που λαμβάνει χώρα σε παγκόσμιο επίπεδο σχετίζεται με την καινοτομική επιχειρηματικότητα και το οικοσύστημα των startups και όχι με τα παραδοσιακά διεθνή ή τοπικά επιχειρηματικά συστήματα. Η δημιουργία ενός οικοσυστήματος startups αποτελεί μια οικονομική πολιτική που αποσκοπεί στην αύξηση της οικονομικής ευημερίας και ανανέωσης, τόσο σε τοπικό όσο και σε διεθνές επίπεδο.

Στον πίνακα 3.1 δίνονται στοιχεία για τη σειρά κατάταξής τους. Εξαιρούνται τα οικοσυστήματα της Κίνας, της Ταϊβάν, της Νοτίου Κορέας και της Ιαπωνίας. (Compass, 2015).

Πίνακας 3.1 Κατάταξη 20 κορυφαίων οικοσυστημάτων startup επιχειρήσεων

	Ranking		Performance	Funding	Market Reach	Talent	Startup Exp.	Growth Index
Silicon Valley	1	←	1	1	4	1	1	2.1
New York City	2	↔ 3	2	2	1	9	4	1.8
Los Angeles	3	←	4	4	2	10	5	1.8
Boston	4	↔ 2	3	3	7	12	7	2.7
Tel Aviv	5	↘ 3	6	5	13	3	6	2.9
London	6	↔ 1	5	10	3	7	13	3.3
Chicago	7	↔ 3	8	12	5	11	14	2.8
Seattle	8	↘ 4	12	11	12	4	3	2.1
Berlin	9	↔ 6	7	8	19	8	8	10
Singapore	10	↔ 7	11	9	9	20	9	1.9
Paris	11	←	13	13	6	16	15	1.3
Sao Paulo	12	↔ 1	9	7	11	19	19	3.5
Moscow	13	↔ 1	17	15	8	2	20	1.0
Austin	14	NEW	16	14	18	5	2	1.9
Bangalore	15	↔ 4	10	6	20	17	12	4.9
Sydney	16	↔ 4	20	16	17	6	10	1.1
Toronto	17	↘ 9	14	18	14	15	18	1.3
Vancouver	18	↘ 9	18	19	15	14	11	1.2
Amsterdam	19	NEW	15	20	10	18	16	3.0
Montreal	20	NEW	19	17	16	13	17	1.5

Πηγή: (Compass, 2015)

3.2 Ορισμός

Ως οικοσύστημα νεοφυών επιχειρήσεων ορίζουμε ένα συμπλεγματοκό, κοινωνικό δίκτυο που δημιουργείται από την αλληλεπίδραση των επιχειρήσεων με άλλες οντότητες. Το δίκτυο αυτό είναι το αποτέλεσμα της σύμπραξης διαφορετικών παραγόντων οι οποίοι μοιράζονται πόρους για την επίτευξη κοινών στόχων (Escalfoni, Silva, Oliveira, 2020). Τα οικοσυστήματα των νεοφυών επιχειρήσεων αποτελούν χώρους δημιουργικής εργασίας που προωθούν το επιχειρηματικό πνεύμα και την καινοτομία (Islam, 2017). Σκοπός των οικοσυστημάτων των νεοφυών επιχειρήσεων είναι η ανάπτυξη ενός αυτοσυντηρούμενου δικτύου ταλέντων και πόρων, που έχουν ως αποτέλεσμα την επίλυση ζητημάτων που επηρεάζουν την ευρύτερη κοινότητα. (Aleisa, 2013)

Κατανοώντας λοιπόν την πολύ σημαντική θετική επίδραση των startups επιχειρήσεων στην οικονομία και τη κοινωνία παράλληλα, θα πρέπει να προσδιορίσουμε τους βασικότερους παράγοντες που διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στη στήριξη και ανάπτυξη της νεοφυούς επιχειρηματικότητας. Αυτοί δεν είναι άλλοι από τα οικοσυστήματα των startup επιχειρήσεων δηλαδή διάφορες δομές, που η κάθε μία παίζει τον δικό της ρόλο, για την μετέπειτα πορεία και επιτυχία της εκάστοτε νεοφυούς επιχείρησης. Είναι αρκετά σύνηθες όμως, σε ένα ολοκληρωμένο οικοσύστημα startup επιχειρήσεων, κάποια από τα υποστηρικτικά στοιχεία να μην βρίσκονται τοπικά, με αποτέλεσμα οι επιχειρήσεις να αντιμετωπίζουν το πρόβλημα της έλλειψης υλικών ή άυλων πόρων. Έτσι λοιπόν τα οικοσυστήματα των Νεοφυών Επιχειρήσεων διακρίνονται σε υλικά και άυλα.

3.3 Μηχανισμοί επιχειρηματικής επώασης (Υλικό Οικοσύστημα)

Οι μηχανισμοί επιχειρηματικής επώασης είναι οι διαδικασίες οι οποίες τίθενται σε ισχύ για την υποστήριξη των επιχειρηματιών στην διαδικασία ανάπτυξης startup επιχειρήσεων. Στην περίπτωση που εμφανιστεί ένα νέα προϊόν και υπάρχει ταυτοχρόνως η ανάλογη αγορά που θα το χρησιμοποιήσει αλλά παράλληλα η επιχείρηση δεν διαθέτει τις απαραίτητες γνώσεις για την κατοχύρωση του, τότε ενεργοποιούνται οι μηχανισμοί

επιχειρηματικής επώασης, με σκοπό την παροχή υποστήριξης στους επιχειρηματίες έτσι ώστε να αναπτυχθεί η επιχειρηματική τους ιδέα και στην συνέχεια την μεταμόρφωση της σε βιώσιμη επιχειρηματική δραστηριότητα.

Υπάρχουν 3 στάδια επιχειρηματικής επώασης τα οποία και θα επιχειρήσουμε να αναλύσουμε : α) επιχειρηματική προ-επώαση, β)επιχειρηματική επώαση, γ)επιχειρηματική μετεπώαση-επιταχυντές (Malaisetal. 2009).

3.3.1 Προ-θερμοκοιτίδες & θερμοκοιτίδες

Στον χώρο των Νεοφυών επιχειρήσεων, οι θερμοκοιτίδες είναι προγράμματα τα οποία έχουν ως στόχο να οδηγήσουν τις νεοφυείς επιχειρήσεις στην επιτυχή ανάπτυξη, μέσω παροχής υπηρεσιών και πόρων προς διευκόλυνση στις επιχειρήσεις (Chan & Lau, 2005). Σχετικά με την παροχή πόρων που παρέχουν στις επιχειρήσεις, αναφερόμαστε σε οικονομική αλλά και τεχνολογική βοήθεια, αλλά και σε παροχή εξοπλισμού όπως γραφεία δίκτυο επαφών αλλά και συμβούλους. Αναφορικά με τις θερμοκοιτίδες δεν υπάρχει κάποιος αποδεκτός ορισμός για αυτό θα αναφέρουμε τους δύο πιο αντιπροσωπευτικούς (Lalkaka & Bishop, 1996).

Ο πρώτος ορισμός αναφέρει για τις θερμοκοιτίδες "Οι θερμοκοιτίδες επιχειρήσεων προσφέρουν ένα ελεγχόμενο περιβάλλον εργασίας στοχεύοντας στην καλλιέργεια νέων και αναδυόμενων επιχειρήσεων και αποσκοπούν στην δημιουργία ενός συλλογικού κλίματος για την κατάρτιση, υποστήριξη και ανάπτυξη επιτυχημένων μικρών επιχειρηματικών και κερδοφόρων επιχειρήσεων".

Ο δεύτερος ορισμός μας αναφέρει πως "Ο απώτερος στόχος των θερμοκοιτίδων είναι να υποστηρίξουν την γέννηση της επιχείρησης μέχρι να καταστεί βιώσιμη".

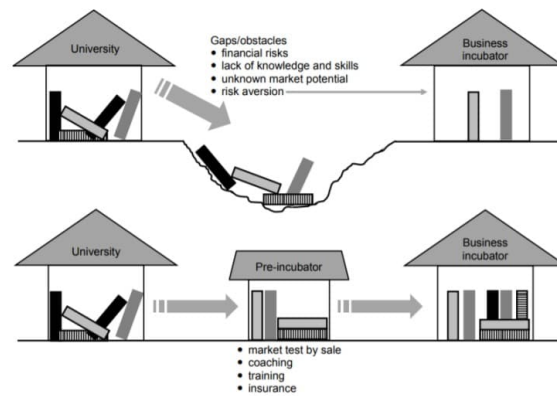
Οι θερμοκοιτίδες πιο συγκεκριμένα αποτελούν πόρους απαραίτητους για τις startup επιχειρήσεις για περιορισμένο χρονικό διάστημα και κυρίως κατά την περίοδο των πρώτων 6-18 μηνών. Σχετικά όμως με το διάστημα από την γέννηση της επιχείρησης αλλά ακόμα και πριν, υπάρχουν άλλες δομές υποστήριξης οι οποίες ονομάζονται προ-θερμοκοιτίδες.

Ως προ-θερμοκοιτίδες ορίζεται ως ένα περιβάλλον που εξασφαλίζει μειωμένο

κίνδυνο. Χρησιμεύουν ως πάροχοι λύσεων για τα εν δυνάμει επιχειρηματικά άτομα, αντιμετωπίζοντας θέματα όπως τα κενά στις επιχειρηματικές και προσωπικές δεξιότητες, την δυναμική του καινοτόμου προϊόντος στην αγορά, την έλλειψη κεφαλαίου καθώς και την άγνοια της αξίας της πνευματικής ιδιοκτησίας (USINE, 2002).

Στην παρακάτω εικόνα 3.2 απεικονίζεται η λειτουργία των θερμοκοιτίδων.

Εικόνα 3.2 Απεικόνιση της λειτουργίας των θερμοκοιτίδων

Πηγή: (USINE, 2002)

3.3.2 Επιταχυντές

Οι επιταχυντές είναι ακόμα μία δομή υποστήριξης προς τις startups, αλλά αποτελούν νεότερο φαινόμενο σε σχέση με τις θερμοκοιτίδες και είναι σχεδιασμένοι σύμφωνα με το μοντέλο του αμερικάνικου προγράμματος Y Combinator, το οποίο ιδρύθηκε το 2005. Οι επιταχυντές επικεντρώνονται σε υπηρεσίες πέραν του φυσικού χώρου και σε αντίθεση με τις θερμοκοιτίδες προσφέρουν υπηρεσίες περιορισμένης διάρκειας, 3 έως 6 μήνες. Οι επιταχυντές απευθύνονται σε όλες τις νεοφυείς επιχειρήσεις μέσω όμως μίας πολύ ανταγωνιστικής διαδικασίας. Η πλειοψηφία της συγκεκριμένης κατηγορίας προσφέρει

επενδύσεις με αντάλλαγμα μετοχικά κεφάλαια, ενώ άλλοι επιταχυντές παρέχουν χρηματοδοτήσεις με την μορφή επιχορηγήσεων (Bone, 2019).

Επιπλέον, δεν αναλαμβάνουν ατομικές επιχειρήσεις καθώς αυτό απαιτεί πολύ δουλειά για ένα άτομο και επίσης είναι αρκετά χρονοβόρο. Για τον συγκεκριμένο λόγο, αναλαμβάνουν ομάδες startup (έως 4 άτομα), και για αυτό οι επενδύσεις που θα απαιτηθούν για μεγαλύτερες ομάδες, θα είναι υψηλότερες (Miller & Bound, 2011).

3.4 Στάδια και Πηγές Χρηματοδότησης (Υλικό οικοσύστημα)

Ερμηνεύοντας την αγγλική ορολογία (financing), χρηματοδότηση είναι ένα σύνολο ενεργειών που αποσκοπούν στην παροχή χρηματικών πόρων, κεφαλαίων.

Ένα από τα πιο σημαντικά δομικά στοιχεία του οικοσυστήματος των startup επιχειρήσεων είναι οι πηγές χρηματοδότησης τους. Γίνεται λοιπόν εύκολα αντιληπτό πως για την έναρξη ενός επιχειρηματικού εγχειρήματος, είναι η διασφάλιση επαρκούς πηγών χρηματοδότησης.

Στατιστικώς, πολλές νέες επιχειρήσεις αποτυγχάνουν όχι λόγω έλλειψη κερδοφορίας αλλά κυρίως λόγω έλλειψης ρευστότητας.

Στο **διάγραμμα 3.1** που ακολουθεί, παρουσιάζεται ο δεύτερος ιεραρχικά λόγος σύμφωνα με την C.B Insights που αποτυγχάνει μια startup και αυτός είναι η έλλειψη κεφαλαίου (run out of cash).

Διάγραμμα 3.1 Ο δεύτερος ιεραρχικά λόγος αποτυχίας μίας startup

Πηγή: <https://www.kemel.gr/library/chrimatodotisi-neofyous-epicheirisis-startup-ti-kai-pos>

3.4.1 Στάδια Χρηματοδότησης

Καταλαβαίνουμε συνεπώς ότι οι πηγές χρηματοδότησης των startup επιχειρήσεων είναι από τους πιο σημαντικούς παράγοντες για την επιτυχία τους. Πρώτου λοιπόν παρουσιάσουμε και αναλύσουμε τις πηγές χρηματοδότησης θα ήταν αρκετά χρήσιμο να ερευνήσουμε τα βασικά στάδια του κύκλου ζωής των νεοφυών επιχειρήσεων.

Μία startup επιχείρηση αναζητά το κατάλληλο επιχειρηματικό μοντέλο σε αντίθεση με μία "ώριμη" επιχείρηση η οποία στοχεύει στην εκτέλεση του επιχειρηματικού της σχεδίου.

Παράλληλα με την αναζήτηση του επιχειρηματικού μοντέλου της, για να εξασφαλίσει την επιτυχία του εγχειρήματος της θα πρέπει να ακολουθήσει τα παρακάτω στάδια τα οποία παρουσιάζονται στο πίνακα 3.2.

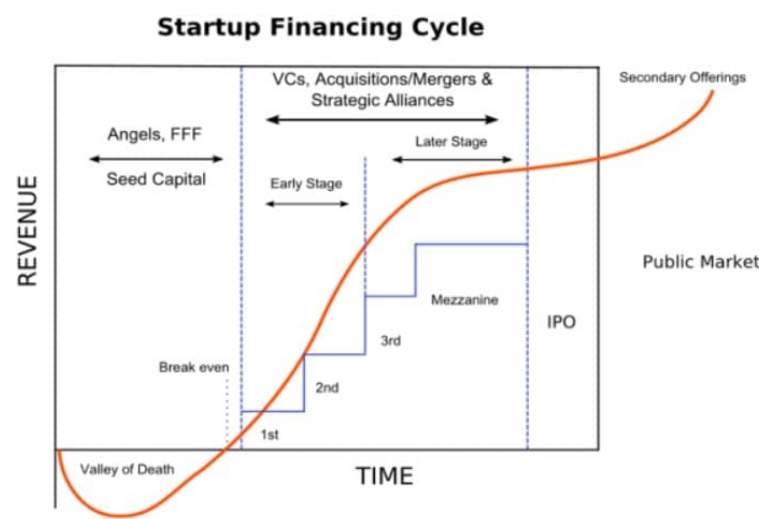
Πίνακας 3.2 Στάδια εξασφάλισης μεγαλύτερων ποσοστών επιτυχίας των start up

Πηγή: <https://www.kemel.gr/library/chrimatodotisi-neofyous-epicheirisis-startup-ti-kai-pos>

Στην συνέχεια και έχοντας παρουσιάσει τα στάδια και τα βήματα μίας start up επιχείρησης μέχρι την ωρίμανση της, θα ακολουθήσει το διάγραμμα 3.2 για την παρουσίαση των βασικών σταδίων κύκλου ζωής των νεοφυών επιχειρήσεων αναφορικά με την πορεία εσόδων τους.

Διάγραμμα 3.2 Στάδια κύκλου ζωής των start up

Πηγή: <https://tapmiblogs.wordpress.com/2011/05/12/startups-in-india-their-funding/>

Αναλύοντας το παραπάνω διάγραμμα, παρουσιάζονται το στάδιο Σποράς (Seeding), το κυρίως στάδιο χρηματοδότησης το οποίο χωρίζεται σε πρότερο (Early) και ώριμο στάδιο (Later) και τέλος το στάδιο εξόδου, όπου μέσω του τελευταίου σταδίου

αποφασίζεται η συνέχιση της επιχείρησης και με ποιον τρόπο η όχι.

Στο πρώτο στάδιο γίνεται η αρχική χρηματοδότηση της επιχειρηματικής ιδέας. Αυτό αναφέρεται κυρίως σε κεφαλαία, αλλά και στην βοήθεια από φίλους ή συγγενείς. Επιπλέον σε αυτό το πρώτο στάδιο γίνονται οι πρώτες επαφές και παρουσιάσεις σε επενδυτές αλλά και χρηματοπιστωτικά ιδρύματα.

Στο επόμενο στάδιο, είναι το στάδιο όπου κάνουν την εμφάνιση οι "μεγάλοι παίκτες" όπου είναι φυσικό να ακολουθήσουν και οι πρώτες υψηλές επενδύσεις.

Στο τρίτο και τελικό στάδιο υπάρχουν οι πιθανές στρατηγικές εξόδου της επιχείρησης όπως προαναφέρθηκε αναφορικά με την συνέχιση της επιχείρησης και αυτές είναι 3.

Η πρώτη περίπτωση αφορά η επιχείρηση να εξελίσσεται με επανεπένδυση είτε ίδιων κεφαλαίων είτε με άλλη μέθοδο συμπεριλαμβανόμενης και της εισόδου στο χρηματιστήριο.

Η δεύτερη περίπτωση σχετίζεται με τους επενδυτές αλλά και τους ιδρυτές να αποεπενδύσουν πουλώντας την εταιρία και εισπράττοντας τα αντίστοιχα κέρδη από την αξία της.

Η τελευταία περίπτωση και η χειρότερη από τις 3 όπου καμία επιχείρηση δεν θα ήθελε να συμβεί είναι η εταιρία να αποτύχει πλήρως και όσα από τα κεφάλαια καταφέρουν να σωθούν να μοιραστούν στους επενδυτές.

Παρακάτω ακολουθεί μία ανάλυση των διάφορων πηγών χρηματοδότησης start up επιχειρήσεων.

3.4.2 Πηγές Χρηματοδότησης

3.4.2.1 3F (Friends, Family, Fools)

Κατά την ίδρυση μίας startup επιχειρήσεις οι ιδρυτές της στην προσπάθεια να συλλέξουν τα κεφάλαια για την ανάπτυξη της εταιρίας στρέφονται σε εσωτερικές πηγές χρηματοδότησης όπως οι φίλοι και η οικογένεια πρώτου εστιάσουν και σε εξωτερικές πηγές.

Αυτό δείχνει πως τόσο η οικογένεια όσο και οι στενοί φίλοι του επιχειρηματία στηρίζουν έμπρακτος την απόφαση του, επενδύοντας μαζί του.

Αυτή θεωρείται η "πρώτη γραμμή" επενδυτών και από αρκετούς ονομάζεται ως "Fools" (ανόητοι) και αυτό διότι στατιστικώς οι περισσότερες από τις νεοφυείς επιχειρήσεις αποτυγχάνουν τα πρώτα 3 χρόνια. Θεωρούν λοιπόν επενδύοντας σε μία τέτοια κίνηση πως δεν υπολογίζουν το ρίσκο αποτυχίας μίας νεοφυούς επιχείρησης όπως στατιστικά συμβαίνει και έτσι προκύπτει η ονομασία 'Fools'.

Αντιθέτως με αυτή την νοοτροπία, υπάρχουν και αρκετοί επιχειρηματίες όπου υποστηρίζουν την συγκεκριμένη πρόθεση καθώς θεωρούν πως λόγω της αρχικής γνωριμίας των επενδυτών με τον ιδρυτή, υπάρχει επίπεδο αλληλοκατανόησης, το οποίο είναι πιο πιθανό να οδηγήσει σε ένα επιτυχημένο επιχειρηματικό πλάνο.

3.4.2.2 Τραπεζική δανειοδότηση

Τα τραπεζικά δάνεια παρουσιάζεται ως η παλαιότερη μορφή χρηματοδότησης για πολλούς επιχειρηματίες. Ωστόσο, ένας μεγάλος αριθμός ιδρυτών startup επιχειρήσεων αποφεύγει την διαδικασία τραπεζικού δανεισμού καθώς αποτελεί μία πολύπλοκη διαδικασία αλλά γιατί η έγκριση του εξαρτάται από το ιστορικό και την ακίνητη περιουσία του επιχειρηματία.

Δεδομένου λοιπόν πως αρκετοί από τους ιδρυτές αποτελούνται από νέα άτομα με μικρά περιουσιακά στοιχεία ο συγκεκριμένος τρόπος αποφεύγεται γιατί είναι δύσκολη η επίτευξη του.

Επιπλέον, όπως αναφέρεται και στο άρθρο (Sidiropoulos, 2017), στην χώρα μας η συγκεκριμένη μέθοδος είναι ακόμη πιο δύσκολη καθώς τα επιτόκια δανεισμού είναι αρκετά υψηλότερα από άλλες χώρες. Πιο συγκεκριμένα, στην Ελλάδα σύμφωνα με έρευνα του (ΓΓΠΣ, 2016), αναφέρεται πως μόνο το 4,7% των νεοφυών επιχειρήσεων έχει δηλώσει πως έχει λάβει τραπεζικό δάνειο.

3.4.2.3 Venture Capital Χρηματοδότηση

Για την εύκολη κατανόηση της αγγλικής ορολογίας Venture Capital, στην ελληνική διάλεκτο ορίζουμε την συγκεκριμένη ορολογία ως "ένα κεφάλαιο επιχειρηματικών

συμμετοχών ή αλλιώς και επιχειρηματικά κεφάλαια. Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή επιτροπή, πρόκειται για μία εναλλακτική μορφή εξωτερικής χρηματοδότησης επιχειρήσεων και απευθύνονται κυρίως σε δυναμικές επιχειρήσεις με έντονες δυνατότητες ανάπτυξης.

Επιπλέον, σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Ένωση, θεωρεί το Venture Capital ως μία χρηματοδότηση ζωτικής σημασίας για την ανάπτυξη μικρό-μεσαίων επιχειρήσεων, διότι οι επενδύσεις αυτές επιφέρουν θετικό πρόσημο στην οικονομία συμβάλλοντας επιπλέον στην ανάπτυξη της οικονομίας αλλά και την διάχυση του πλούτου.

Σε αντίθεση με τα τραπεζικά δάνεια όπου και καθ' όλη την διάρκεια αποπληρωμής τους επιβαρύνουν τις ταμειακές ροές της εταιρίας το Venture Capital δεν επηρεάζεται από τις ταμειακές ροές και επιπλέον δεν δημιουργεί κανένα κόστος. (Rakar, 2006)

Μέχρι την περίοδο όπου μία start up επιχείρηση θα φτάσει σε επαρκές μέγεθος αλλά και αξιοπιστία, έτσι ώστε οι αγορές μετοχών της να μπορούν να παρέχουν ρευστότητα, η Venture Capital (VC) επενδύει στον ισολογισμό και στην υποδομή της ίδιας της επιχείρησης. (BlackB.S. et al., 1998)

Τέλος, τα ταμεία επιχειρηματικών κεφαλαίων (Venture Capital), προσθέτουν αξία στις επενδύσεις τους και αυτό γίνεται πρακτικώς μέσα από την δημιουργία εργασιακών σχέσεων με τις επιχειρήσεις που χρηματοδοτούν. Έτσι λοιπόν οι επιχειρηματίες, αντιλαμβάνονται αυτές τις εργασιακές σχέσεις ως ένα παραγωγικό συστατικό.

(Freear, 1995)

3.4.2.4 CROWDFUNDING

Με την χρήση της ελληνικής ορολογίας μεταφράζεται ως "χρηματοδότηση από το πλήθος ή αλλιώς συμμετοχική χρηματοδότηση" το Crowdfunding ή αλλιώς Participating Financing είναι μία αρκετά γνωστή μέθοδος, κατά κύριο λόγο μέσω του διαδικτύου, για την άντληση κεφαλαίων από ένα πλήθος ενδιαφερόμενων. Πρόκειται λοιπόν για χρηματοδότηση από πλήθος ή Crowdfunding σε νεοσύστατες επιχειρήσεις αλλά και σε ήδη υπάρχουσες και αυτό γίνεται πλέον ακόμα πιο προσβάσιμο για τους λόγω της ανάπτυξης της τεχνολογίας αλλά και της κοινωνικής δικτύωσης.

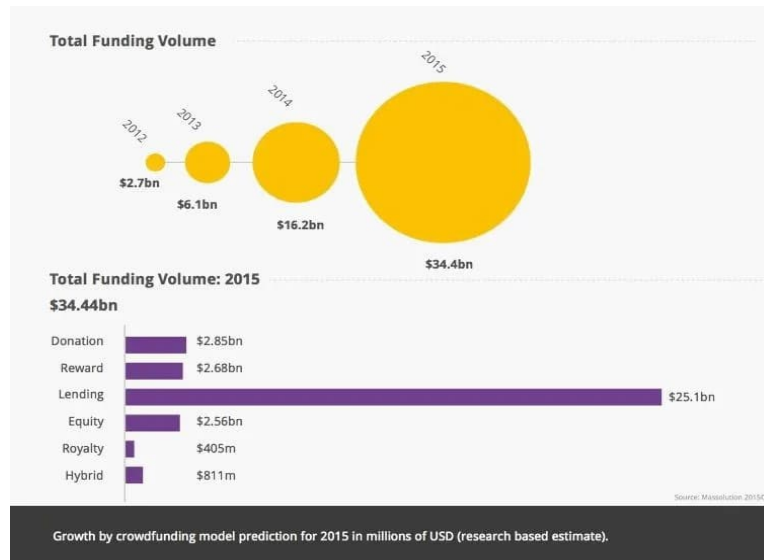
Λόγο της ύφεσης της οικονομικής κρίσης σε παγκόσμιο επίπεδο το Crowdfunding κέρδισε έδαφος στο παρασκήνιο των πηγών χρηματοδότησης λόγω της αυξανόμενης δημόσιας ζήτησης για χρηματοδότηση επιχειρήσεων.

Η χρηματοδότηση από το κοινό γενικά διαχωρίζεται σε 3 κατηγορίες:

1. Με την μορφή δωρεών, όπου αποτελεί και την πιο συχνή και δημοφιλή μορφή. Στην συγκεκριμένη περίπτωση τα άτομα τα οποία θέλουν να βοηθήσουν στην ανάπτυξη μίας startup επιχείρησης με τον συγκεκριμένο τρόπο, για αντάλλαγμα πιθανός να ζητήσουν την απόκτηση του προϊόντος πριν την επίσημη έναρξη κυκλοφορίας του στην αγορά.
2. Με την μορφή δανείων, όπου η συγκεκριμένη χρηματοδότηση γίνεται με την μορφή δανεισμού.
3. Και με την κεφαλαιοδότηση όπου οι ενδιαφερόμενοι ζητάνε για αντάλλαγμα συμμετοχή στο κεφάλαιο της εταιρίας. Η παρούσα πηγή χρηματοδότησης αποτελεί και την πιο πρόσφατη.

Κλείνοντας για την συγκεκριμένη πηγή χρηματοδότησης, παρουσιάζεται μέσω του Πίνακα 3.3 η ανάπτυξη του συγκεκριμένου κλάδου όπως αναφέρει η Massolution στην έκθεση της το 2015 σχετικά με το Crowdfunding Industry.

Πίνακας 3.3 Ανάπτυξη κλάδου κεφαλαιοδότησης

Πηγή: Barnett C., Trends Show Crowdfunding to surpass VC In 2016., Forbes 2015

3.4.2.5 Επιχειρηματικοί Άγγελοι (Angel Funds)

Ο όρος Άγγελοι πηγάζει από τους πλούσιους επιχειρηματίες στις αρχές του 1900 που συνήθιζαν να επενδύουν τα κεφάλαια τους στις παραγωγές του Μπρόντγουεϊ (Broadway). Πρόκειται για εύπορους ανθρώπους με μέσο όρο ηλικίας τα 47 έτη που συνήθως επενδύουν σε τεχνολογία ή σε τομείς στους οποίους έχουν ήδη γνώσεις . (Markova, 2009)

Οι επιχειρηματικοί Άγγελοι είναι και οι ίδιοι επενδυτές, οι οποίοι έχουν ως σκοπό να βοηθήσουν άλλους επιχειρηματίες να επιτευχθεί το έργο τους και οι επιχειρηματικές τους ιδέες. Εκτός από την οικονομική δυνατότητα που μπορούν να παρέχουν, οι Επιχειρηματικοί Άγγελοι μπορούν επιπλέον να παρέχουν συμβουλές με γνώμονα τις γνώσεις αλλά και την εμπειρία τους τόσο σε startup επιχειρήσεις αλλά και σε ήδη εδραιωμένες που αντιμετωπίζουν οικονομικές δυσκολίες. (Calora,2014)

Επιπλέον, πρόκειται για μακροπρόθεσμους επενδυτές που συνήθως αναμένουν να λάβουν απόδοση εντός 5 έως 7 ετών. Η απόδοση που αναζητούν όμως είναι ανάλογη με το ρίσκο που ενέχει μια startup επιχείρηση.

3.5 Οργανισμοί που προωθούν την επιχειρηματικότητα και την καινοτομία (Υλικό Οικοσύστημα)

Τα τελευταία χρόνια οι περισσότερες θέσεις εργασίας που δημιουργούνται, προέρχονται από νέες καινοτόμες Νεοφυείς επιχειρήσεις, των οποίων οι ιδέες και οι τρόποι λειτουργίας τους βασίζονται πάνω στα κενά που υπάρχουν στην οικονομική αγορά ή στην καθημερινότητα μας. Μία χώρα λοιπόν, για να καταφέρει να γίνει ανταγωνιστική αλλά και να καταφέρει να αναπτύξει την οικονομία της χρειάζεται τέτοιου είδους επιχειρήσεις, οι οποίες θα έχουν επιχειρηματική και καινοτομική κουλτούρα (Sergeev, 2017).

Οι ιδέες και οι τρόποι λειτουργίας των καινοτόμων startup επιχειρήσεων προωθούνται από 4 οργανισμούς τους οποίους και θα επιχειρήσουμε να αναλύσουμε, των οποίων οι στόχοι είναι η προώθηση της επιχειρηματικότητας και της καινοτομίας.

3.5.1 Πανεπιστήμια

Τα πανεπιστημιακά ιδρύματα φαίνεται πως αποτελούν μεγάλο σύμμαχο για την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας και της καινοτομίας κυρίως μέσω των εργαστηρίων που διαθέτουν, εκεί όπου προωθούν την καινοτομία αλλά και διδάσκουν νέες καινοτόμες ιδέες, ενθαρρύνουν τα μέλη που συμμετέχουν να σκέφτονται δημιουργικά με στόχο να έχει την ικανότητα ο κάθε μαθητής που παραβρίσκεται στην αίθουσα να μπορεί να καλλιεργήσει τις δικές του ιδέες μελλοντικά για την ενίσχυση της οικονομίας (Metzler, 2011). Μάλιστα, μέσω εκδηλώσεων οι φοιτητές μπορούν να έρθουν εύκολα σε επαφή με άλλους φορείς που προωθούν την επιχειρηματικότητα και την καινοτομία (Charles, 2006).

Τέλος, με την εμπορευματοποίηση της τεχνολογίας και καινοτομίας που διαθέτουν,

επιδιώκουν την βελτίωση της οικονομικής τους κατάστασης, πέρα των παρεχόμενων κυβερνητικών κονδυλίων. Στον πίνακα 3.4 που ακολουθεί, παρουσιάζεται η κατάταξη των κορυφαίων επιχειρηματικών πανεπιστημίων (Ortmans, 2015).

Πίνακας 3.4 Κατάταξη κορυφαίων επιχειρηματικών πανεπιστημίων

Κατάταξη	Πανεπιστήμιο-MBA	Χώρα
1	Stanford Graduate School of Business	Ηνωμένες Πολιτείες
2	MIT: Sloan	Ηνωμένες Πολιτείες
3	University of San Diego School of Business Administration	Ηνωμένες Πολιτείες
4	University of Southern California: Marshall	Ηνωμένες Πολιτείες
5	Harvard Business School	Ηνωμένες Πολιτείες
6	Fudan University School of Management	Κίνα
7	University of Oxford: Saïd	Αγγλία
8	Babson College: Olin	Ηνωμένες Πολιτείες
9	Vlerick Business School	Βέλγιο
10	Esade Business School	Ισπανία

Πηγή: Η παγκόσμια κατάταξη των κορυφαίων επιχειρηματικών πανεπιστημίων (Ortmans, 2015)

3.5.2 Κέντρα Καινοτομίας

Σε παγκόσμιο επίπεδο, κυβέρνηση κάθε χώρας, στοχεύουν και επιδιώκουν στην υποστήριξη της καινοτομίας έτσι ώστε να ενισχύσουν την θέση της χώρας τους στην παγκόσμια οικονομία. Η υποστήριξη σχετίζεται με την δημιουργία νέων κέντρων καινοτομίας. Με την δημιουργία αυτών των υποδομών στοχεύουν στην συνέχεια στην χρηματοδότηση του κόστους ανάπτυξης των καινοτόμων προϊόντων.

Με την δημιουργία των συγκεκριμένων κέντρων καινοτομίας, η κάθε χώρα καταφέρνει να επιτυγχάνει: Την μεταφορά τεχνολογίας χωρίς γεωγραφικό περιορισμό, στην ευκολότερη ίδρυση startup επιχειρήσεων, στην δημιουργία διεθνούς δικτύου επαφών, στην εκπαίδευση σε θέματα καινοτομίας και επιχειρηματικότητας, στην ανάπτυξη εξειδικευμένων ατόμων οι οποίοι θα στοχεύουν στον εντοπισμό νέων

ταλαντούχων ανθρώπων αλλά και στην επίτευξη της συνεργασίας με άλλες βιομηχανίες, εταιρίες αλλά και κυβερνητικές υπηρεσίες.

3.5.3 Συνεργατικοί χώροι (Co-working spaces)

Με την λέξη co-working spaces αναφερόμαστε σε συνεργατικούς χώρους, εκεί όπου οι επιχειρηματίες μοιράζονται ένα μεγάλο γραφείο. Σκοπός των συγκεκριμένων χώρων, είναι να ευνοήσουν την συνεργασία αλλά και να δημιουργήσουν ένα ευχάριστο περιβάλλον (Morisetetal.,2013). Οι χώροι αυτοί προσφέρουν υπηρεσίες όπως η παροχή νερού, καφέ και φαγητού αλλά και βιβλιοθηκών για την καλύτερη εξυπηρέτηση των ατόμων που βρίσκονται εκεί (Leforestier, 2009).

Ωστόσο, οι συνεργατικοί χώροι δεν απευθύνονται μόνο σε Νεοφυείς επιχειρήσεις αλλά στοχεύουν στην γενικότερη ανάπτυξη του επιχειρηματικού οικοσυστήματος (Firth,2012).

Στην εικόνα 3.3 παρουσιάζεται ένας συνεργατικός χώρος όπου οι επιχειρηματίες ή και οι εργαζόμενοι μπορούν να συναναστραφούν ευχάριστα, σε ένα ευχάριστο περιβάλλον.

Εικόνα 3.3 Co-working space

Πηγή: [Top 10 Coworking Spaces in Glasgow for Startups and Professionals \(devx.work\)](https://devx.work)

Τέλος, στον Πίνακα 3.5 παρουσιάζονται τα πλεονεκτήματα αλλά και τα μειονεκτήματα που μπορεί να συναντήσει κάποιος στους συνεργατικούς χώρους.

Πίνακας 3.5 Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα συνεργατικών χώρων

Πλεονεκτήματα	Μειονεκτήματα
Εξοικονόμηση χρημάτων. Η ενοίκιαση χώρου γραφείου είναι λιγότερο δαπανηρή.	Προβλήματα εμπιστευτικότητας και πνευματικής ιδιοκτησίας.
Ευελιξία καθώς το κόστος είναι μεταβλητό. Ο χώρος γραφείου μπορεί να δεσμευτεί για μια μέρα έως και αρκετούς μήνες.	Κάποιοι επιχειρηματίες προτιμούν να εργάζονται ατομικά και δεν μοιράζονται την αξία του συνεργατικού χώρου.
Αρκετά ευρύ φάσμα υπηρεσιών. Οι startups λειτουργούν κάτω από ιδανικές συνθήκες και δεν χρειάζεται να ανησυχούν.	Περιορισμένη επάρκεια χώρου και υπηρεσιών.
Τέλεια εμπειρία κοινωνικοποίησης, αλληλεπίδρασης και συνεργασίας με κοινό όφελος για το σύνολο.	Δημόσια προβολή των project. Όσο πιο πολύ εκτίθεται το αντικείμενο μιας startup, τόσο πιο ευάλωτο γίνεται παρά την εποικοδομητική κριτική που λαμβάνει.
Δυνατότητα συμμετοχής σε εκδηλώσεις δικτύωσης, συνέδρια και demo days.	
Φιλικό καινοτομικό περιβάλλον	
Συνεργάτες οι οποίοι είναι ιδιαίτερα ταλαντούχοι άνθρωποι, προερχόμενοι από διαφορετικά υπόβαθρα, έτοιμοι να βοηθήσουν παρέχοντας συμβουλές και υποστήριξη.	

Πηγή: (Leforestier, 2009)

3.5.4 Επιστημονικά και Τεχνολογικά Πάρκα (Science & Technology Parks)

Τα Επιστημονικά και Τεχνολογικά Πάρκα, είναι οργανισμοί που ως αποτέλεσμα έχουν την ανάπτυξη της καινοτομίας καθώς και την συμμετοχή της καινοτομίας στον σχεδιασμό ενός προϊόντος. Συνεπώς, οι δραστηριότητες οι οποίες αναπτύσσονται σε ένα αντίστοιχο πάρκο αφορούν υπηρεσίες τεχνολογίας όπως μικροηλεκτρονική, χημεία, βιοτεχνολογία) (Lehner, 2013).

Παρόλο αυτά εγκατάσταση startup επιχειρήσεων υψηλής τεχνολογίας δεν είναι αποκλειστικός κανόνας. Η παραγωγική εξειδίκευση ενός πάρκου σε ορισμένες δραστηριότητες υψηλής τεχνολογίας ή και η αποδοχή ενός φάσματος δραστηριοτήτων εξαρτάται αποκλειστικά από τις επιλογές της διοίκησης του πάρκου (Δαρδαμάνη, 2009).

Το πρώτο πανεπιστημιακό ερευνητικό πάρκο στον κόσμο ξεκίνησε στις αρχές της δεκαετίας του 1950 κοντά στο Πανεπιστήμιο του Στάνφορντ. Ένα άλλο πρώιμο πανεπιστημιακό ερευνητικό πάρκο ήταν το ResearchTrianglePark. Το 1969, ο Pierre Laffitte ίδρυσε το Επιστημονικό Πάρκο SophiaAntipolis στη Γαλλία (Clarketal., 2015).

Αναφορικά με τις startup επιχειρήσεις, κυρίως στα αρχικά τους στάδια όπου έχουν αυξημένες πιθανότητες αποτυχίας, λόγω απειρίας αλλά και αδυναμίας εύρεσης χρηματοδότησης, τα τεχνολογικά και επιστημονικά πάρκα, συμβάλλουν στην ενθάρρυνση αλλά και στον περιορισμό των δαπανών των startup μέσω των υπηρεσιών που προσφέρουν (Macht & Waetherston, 2014).

Επιπροσθέτως, εκτός από την βοήθεια στην αρχή της ίδρυσης κάθε Νεοφυούς επιχείρησης, τα συγκεκριμένα πάρκα βελτιώνουν και το βιοτικό επίπεδο των περιοχών όπου στεγάζονται οι ίδιες οι επιχειρήσεις. Αυτό συμβαίνει καθώς βοηθούν στην μεταφορά γνώσεων στην τοπική κοινωνία αλλά ταυτόχρονα και στην ανάπτυξη της ίδιας της περιοχής, διαδραματίζοντας έτσι σημαντικό ρόλο στην περιφερειακή ανάπτυξη (Cumming & Johan, 2013).

3.6 Άυλο Οικοσύστημα

3.6.1 Διαγωνισμοί επιχειρηματικότητας και καινοτομίας

Το άυλο οικοσύστημα των νεοφυών επιχειρήσεων ενισχύεται δυναμικά από τους διαγωνισμούς επιχειρηματικότητας και καινοτομίας καθώς αποτελούν ένα ακρογωνιαίο λίθο του άυλο οικοσυστήματος, καθώς μπορούν να λειτουργήσουν ως μέσο οικοδόμησης ενός ισχυρού επιχειρηματικού οικοσυστήματος και αποτελούν εφαλτήριο για τη δημιουργία νέων startup επιχειρήσεων. Επιπλέον, μπορούν να προσφέρουν στις Νεοφυείς επιχειρήσεις υπηρεσίες δικτύωσης, συμβουλευτική υποστήριξη καθώς και προβολή σε εθνικό ή ευρωπαϊκό επίπεδο (Russell et al., 2008),(Henke & Fernau & Lueck & Burke,2012).

Επιπλέον, οι διαγωνισμοί αυτοί αποτελούν και μία μέθοδο προώθησης της επιχειρηματικής δραστηριότητας, συνεπώς μέσω αυτών οι επιχειρηματίες έχουν την

δυνατότητα να ενισχύσουν τις επιχειρηματικές δεξιότητες τους και να δημιουργήσουν ένα δίκτυο επαφών, στοιχεία απαραίτητα για τη δημιουργία μιας startup επιχείρησης (Russell et al., 2008).

Οι στόχοι των διαγωνισμών είναι 4: Η καθοδήγηση και η παροχή κινήτρου στους νέους επιχειρηματίες για την υλοποίηση των στόχων και ιδεών τους, την συναναστροφή με άλλα έμπειρα άτομα για να καλλιεργήσουν της επιχειρηματικές τους δραστηριότητες, να προσελκύσουν επιχειρηματικά κεφάλαια αλλά και να προσφέρουν υπηρεσίες δικτύωσης (όπως δικηγόροι, λογιστές) οι οποίοι μπορούν να βοηθήσουν στην ανάπτυξη επιχειρηματικών δραστηριοτήτων Νεοφυών επιχειρήσεων (Thomas & Gudmundson & Turner & Suhr, 2013).

3.6.2 Κοινωνικές ομάδες και οργανώσεις υποστήριξης επιχειρηματικότητας και καινοτομίας

Οι κοινωνικές ομάδες και οργανώσεις υποστήριξης επιχειρηματικότητας και καινοτομίας έχουν ως στόχο την ενθάρρυνση της καινοτομικής σκέψης και τη καλλιέργεια επιχειρηματικού πνεύματος, στους νέους επιχειρηματίες. Επιπλέον, μπορούν να παρέχουν τα μέσα για την διαχείριση της καινοτομίας αλλά και την οργάνωση επιτυχημένων επιχειρηματικών προσπαθειών καθώς και να συνεισφέρει στην δημιουργία νέων θέσεων εργασίας για την συνολικότερη ανάπτυξη της οικονομίας (Hellenic Start up Association, 2011). Επιπροσθέτως, έχουν την δυνατότητα να λειτουργούν ως κέντρα γνώσης καθώς παρέχουν χρήσιμες πληροφορίες και εργαλεία τα οποία θα βοηθήσουν επιχειρηματίες κατά την ανάπτυξη των startups.

3.7 Ανακεφαλαίωση

Επιχειρώντας να αναλύσουμε το οικοσύστημα των Νεοφυών επιχειρήσεων σε αυτό το κεφάλαιο, παρατηρείται πως το οικοσύστημα μίας Νεοφυούς επιχείρησης είναι από τα πιο σημαντικά κομμάτια που θα πρέπει να εστιάσουν οι επιχειρηματίες καθώς αποτελείται από πολλά και διαφορετικά τμήματα όπως αναλύσαμε. Το κάθε ένα από

αυτά τα τμήματα στοχεύει στην ανάπτυξη και την καλλιέργεια της επιχειρηματικότητας και της καινοτομίας, έννοιες οι οποίες είναι άκρως σημαντικές για την επιτυχία κάθε νέας επιχείρησης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΕΡΕΥΝΑ

4.1 Μεθοδολογία

Η παρούσα έρευνα πραγματοποιήθηκε διαδικτυακά, με την βοήθεια ερωτηματολογίων ηλεκτρονικής μορφής και πιο συγκεκριμένα με την βοήθεια της πλατφόρμας Google Forms (Google). Επιλέξαμε να ακολουθήσουμε την επιλογή αυτή για μεγαλύτερη ευκολία στην αποστολή ερωτηματολογίων αλλά και για την συλλογή και καταμέτρηση των απαντήσεων. Η έρευνα είχε διάρκεια τριών (3) εβδομάδων και πραγματοποιήθηκε τον Φεβρουάριο του 2024. Όλες οι ερωτήσεις του παρακάτω ερωτηματολογίου ήταν μη υποχρεωτικές, έτσι ώστε οι startups που θα απαντήσουν να έχουν την δυνατότητα να αποφύγουν σε περίπτωση που θεωρήσουν ορισμένες πληροφορίες ως ευαίσθητες ή εμπιστευτικές. Το ερωτηματολόγιο απαντήθηκε από συνολικά 17 άτομα.

Συγκεκριμένα τα ερωτήματα που τέθηκαν αφορούσαν:

1. Το έτος ίδρυσης της startup
2. Τον κλάδο τον οποίο ανήκει
3. Το κίνητρο δημιουργίας της startup
4. Την μορφή ιδιοκτησίας της
5. Την νομική μορφή της εταιρίας
6. Την τρέχουσα κατάσταση της
7. Το μέσο όρο ηλικίας του προσωπικού της εταιρίας
8. Το μορφωτικό επίπεδο του προσωπικού της εταιρίας
9. Την αγορά την οποία στοχεύει να επενδύσει
10. Τις πηγές χρηματοδότησης της

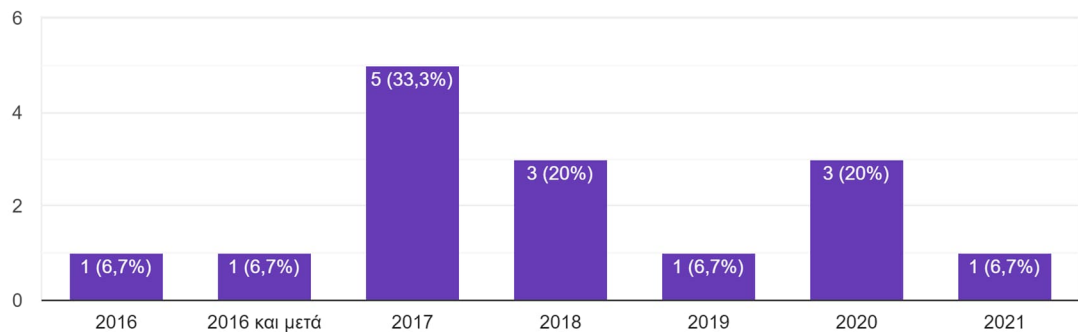
11. Το ύψος χρηματοδότησης της
12. Την αναζήτηση επιπλέον χρηματοδότησης
13. Τις δυσκολίες που αντιμετώπισε η εταιρία για την εύρεση χρηματοδότησης
14. Το συνολικό μέγεθος ανθρώπινου δυναμικού
15. Τα μέσα που χρησιμοποιεί για την προώθηση των πωλήσεων της
16. Την περιουσία πνευματικών δικαιωμάτων που διαθέτει
17. Τα μέτρα που μπορούν να ενισχύσουν την ανάπτυξη της καινοτομίας και των startups στην χώρα μας

4.2 Αποτελέσματα

Στο διάγραμμα 4.1 παρουσιάζεται η εξέλιξη του αριθμού start up που ιδρύθηκαν ανά έτος και παρατηρούμε πως μετά την εποχή της πανδημίας υπάρχει σημαντική μείωση στην ανάπτυξη νέων επιχειρήσεων και πως γενικότερα έχουν παγώσει οι επενδύσεις

Διάγραμμα 4.1 Έτος ίδρυσης startup

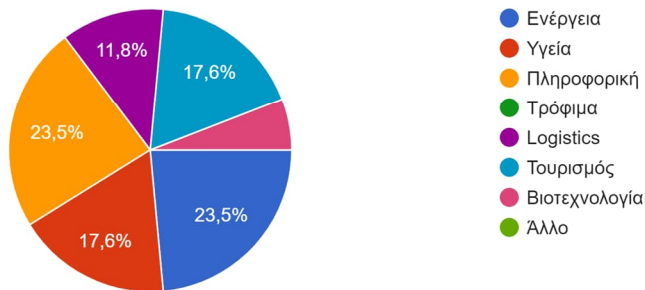
Έτος ίδρυσης start up.
15 απαντήσεις

Στο διάγραμμα 4.2 παρουσιάζεται ο κλάδος των επιχειρήσεων που απάντησαν στο ερωτηματολόγιο και παρατηρείται πως οι δύο κατηγορίες που πλειοψηφούν είναι ο τομέας της ενέργειας και της πληροφορικής, δύο κλάδοι που είναι σημαντικά υποσχόμενοι τα επόμενα χρόνια καθώς συνδέονται και οι δύο με τις έννοιες της Βιοοικονομίας και αλλά και της Βιοτεχνολογίας

Διάγραμμα 4.2 Κλάδος απασχόλησης επιχειρήσεων

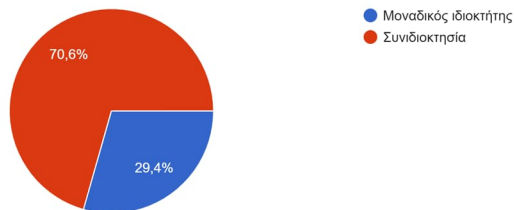
Σε ποίο κλάδο ανήκει η επιχείρηση;
17 απαντήσεις

Στο διάγραμμα 4.3 παρουσιάζεται το ποσοστό ιδιοκτησίας των start up και παρατηρείται πως από το ποσοστό των επιχειρήσεων που απάντησαν, οι περισσότερες εταιρίες ανήκουν σε πάνω από ένα ιδιοκτήτες κάτι το οποίο δείχνει πως αρκετοί άνθρωποι έχουν τις ίδιες ιδέες για επενδύσεις, κάτι αρκετά ενθαρρυντικό για την ανάπτυξη της οικονομίας.

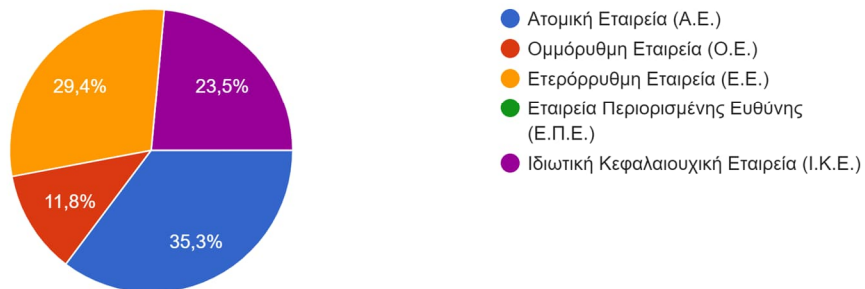
Διάγραμμα 4.3 Μορφή ιδιοκτησίας επιχειρήσεων

Μορφή ιδιοκτησίας start up.
17 απαντήσεις

Διάγραμμα 4.4 Νομική μορφή εταιρίας

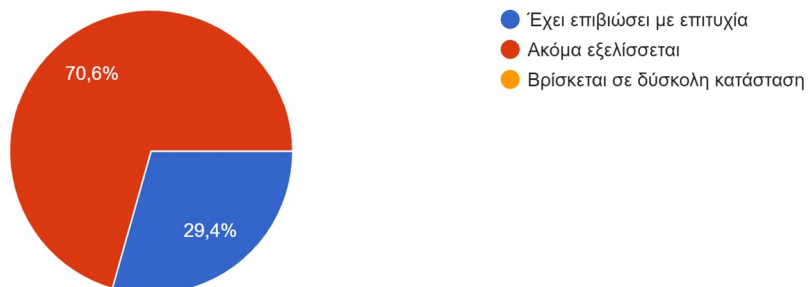
Νομική μορφή εταιρίας.
17 απαντήσεις

Στο διάγραμμα 4.5 αναφέρεται το ποσοστό των start up καθώς και η τρέχουσα κατάσταση τους, ύστερα από το έτος ίδρυσης τους και παρουσιάζεται ένα άκρως ενθαρρυντικό ποσοστό εταιριών που ακόμα εξελίσσονται.

Διάγραμμα 4.5 Τρέχουσα κατάσταση εταιρίας

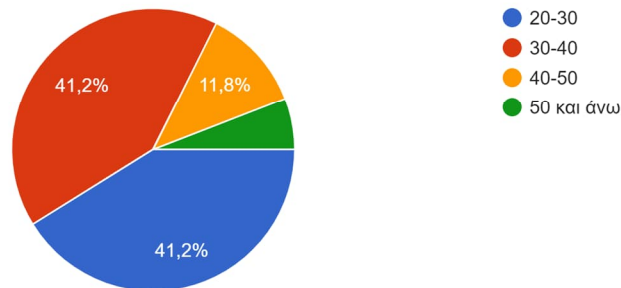
Σε τι κατάσταση βρίσκεται η start up;
17 απαντήσεις

Στο διάγραμμα 4.6 αναλύεται η ηλικία των ιδρυτών κάθε start up και παρατηρείται πως πάνω από το 80% των ιδρυτών ανήκει σε σχετικά μικρή ηλικία, κάτι το οποίο δείχνει πως η νέα γενιά δεν φοβάται τις επενδύσεις, γεγονός που υπόσχεται πολλά για την ανάπτυξη της κοινωνίας

Διάγραμμα 4.6 Ηλικία ιδρυτών start up

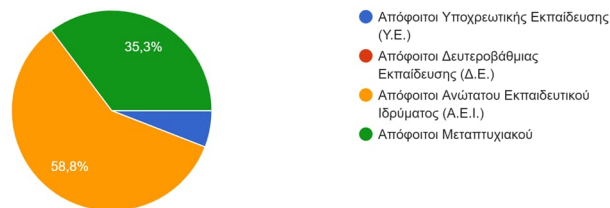
Ηλικιακή ομάδα ιδρυτών.
17 απαντήσεις

Στο διάγραμμα 4.7 παρουσιάζεται το μορφωτικό επίπεδο των ιδρυτών που επενδύουν σε Νεοφυείς επιχειρήσεις και όπως γίνεται φανερό η πλειοψηφία των ιδρυτών αποτελείται από άτομα με υψηλό μορφωτικό επίπεδο. Πιο συγκεκριμένα οι περισσότερες start up ιδρύονται από απόφοιτους Ανώτατου Εκπαιδευτικού Ιδρύματος ενώ ένα αρκετά μεγάλο ποσοστό και πιο συγκεκριμένα το 35,3% είναι κάτοχοι και μεταπτυχιακών σπουδών. Παρατηρείται λοιπόν πως το επιχειρηματικό μοντέλο των start ups απορροφά, ιδρυτές υψηλού μορφωτικού επιπέδου.

Διάγραμμα 4.7 Μορφωτικό επίπεδο ιδρυτών

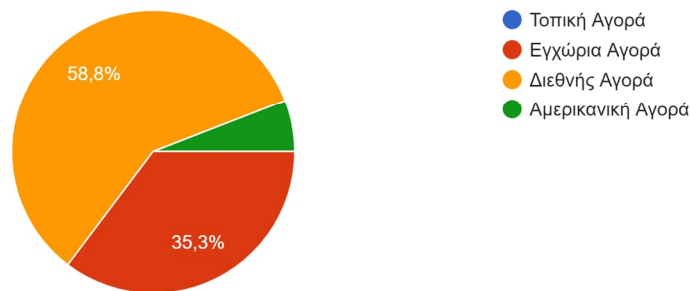
Μορφωτικό επίπεδο ιδρυτών.
17 απαντήσεις

Μία από τις βασικότερες παραμέτρους του στρατηγικού σχεδιασμού κάθε επιχειρηματικής δραστηριότητας αποτελεί η επιλογή της κύριας αγοράς στόχου. Στο διάγραμμα 4.8 εξετάζεται η επιλογή της κύριας αγοράς στόχου των start ups, με την πλειοψηφία να στοχεύει κατά κύριο λόγο στην διεθνή αγορά (58,8) αλλά και στην εγχώρια αγορά (35,3 %).

Διάγραμμα 4.8 Κύρια αγορά στόχος start up

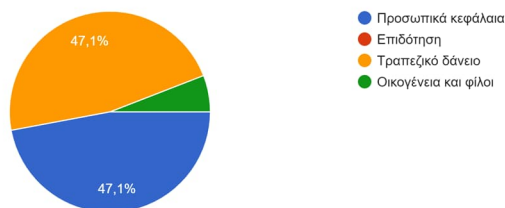
Κύρια αγορά, στόχος.
17 απαντήσεις

Αναφορικά με την χρηματοδότηση των Νεοφυών επιχειρήσεων στο διάγραμμα 4.9 παρατηρούμε πως σχεδόν οι μισές εταιρίες έχουν οδηγηθεί στην χρηματοδότηση από δάνειο αλλά παράλληλα ακριβώς το ίδιο ποσοστό έχει επενδύσει από προσωπικό κεφάλαιο ενώ το υπόλοιπο έχει λάβει χρηματοδότηση από οικογένεια και φίλους.

Διάγραμμα 4.9 Πηγές χρηματοδότησης

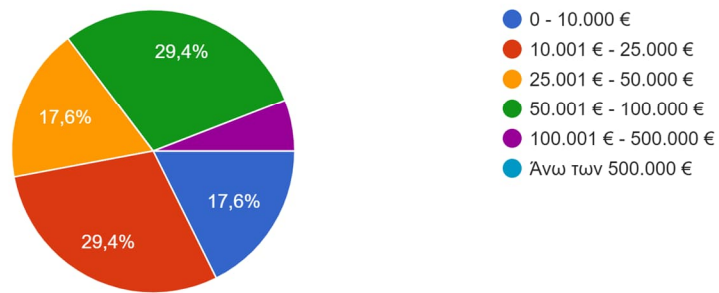
Πηγές χρηματοδότησης έως σήμερα (Εκτός V.C.)
17 απαντήσεις

Στο διάγραμμα 4.10 παρουσιάζεται το ύψος χρηματοδότησης των start up και συμπεραίνουμε πως τα ποσά είναι σχεδόν μοιρασμένα.

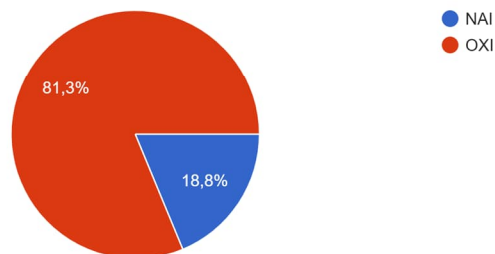
Διάγραμμα 4.10 Ύψος χρηματοδότησης

Ύψος χρηματοδότησης.
17 απαντήσεις

Διάγραμμα 4.11 Άλλη επιλογή χρηματοδότησης

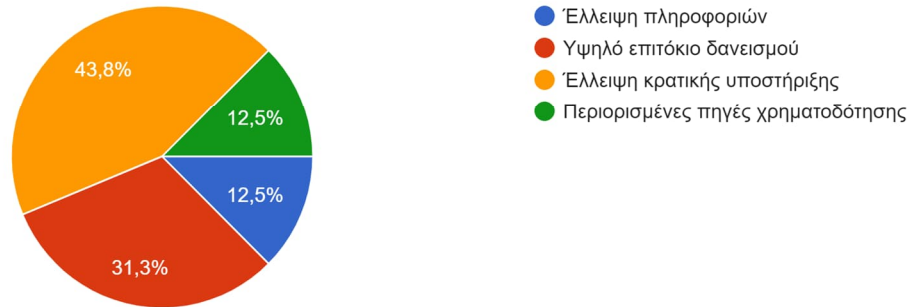
Έχετε επιτύχει χρηματοδότηση πέραν της αρχικής όπως εισαγωγή στο χρηματιστήριο όπως (IPO), στρατηγική συμμετοχή ή εξαγορά από κάποια άλλη εταιρεία;
16 απαντήσεις

Διάγραμμα 4.12 Δυσκολίες στην εύρεση χρηματοδότησης

Δυσκολίες που αντιμετωπίσατε στην εύρεση χρηματοδότησης;

16 απαντήσεις

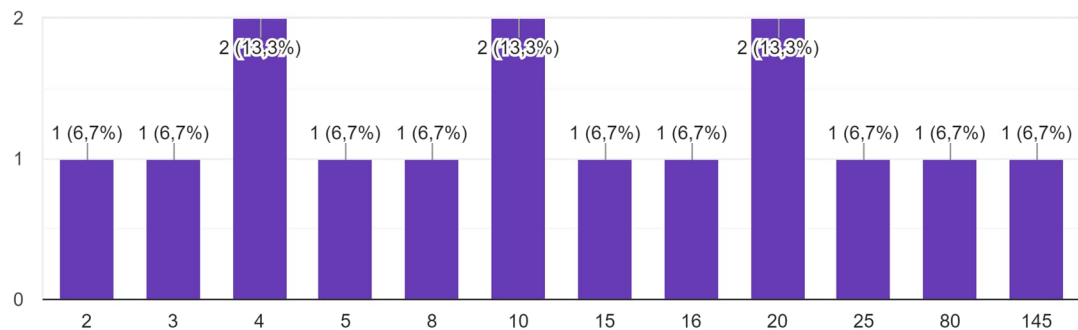

Στο διάγραμμα 4.13 παρουσιάζεται το μέγεθος του ανθρώπινου δυναμικού που απασχολούν οι start ups και παρατηρείται πως το ποσοστό είναι σχεδόν μοιρασμένο αλλά κατά κύριο λόγο να επικρατούν τρεις επιλογές και αυτές να είναι των 4,10,20 ατόμων

Διάγραμμα 4.13 Μέγεθος ανθρώπινου δυναμικού start up

Συνολικό μέγεθος Ανθρώπινου Δυναμικού

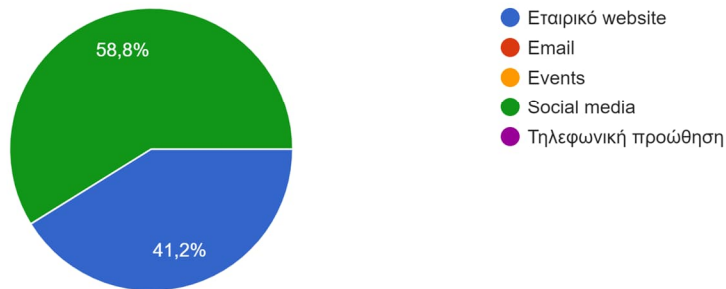
15 απαντήσεις

Στο διάγραμμα 4.14 αναλύονται τα μέσα προώθησης πωλήσεων της κάθε start up και παρατηρείται πως όλο το ποσοστό ανταποκρίνεται σε επιλογές που προέρχονται από το Internet, δηλαδή τα social media αλλά και τα website της κάθε εταιρίας, γεγονός που μας δείχνει την σημαντικότητα του διαδικτύου στις μέρες μας

Διάγραμμα 4.14 Μέσα προώθησης πωλήσεων

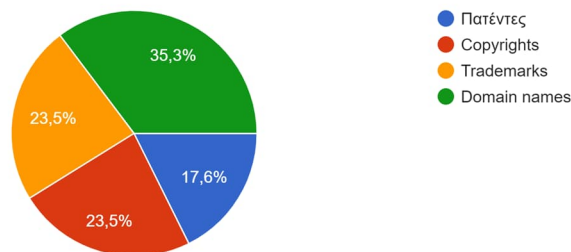
Τι μέσα προώθησης πωλήσεων χρησιμοποιείται;
17 απαντήσεις

Ένα από τα μεγαλύτερα περιουσιακά στοιχεία μίας επιχείρησης είναι τα πνευματικά δικαιώματα της. Στο σχήμα 4.15 παρουσιάζεται η περιουσία των πνευματικών δικαιωμάτων που διαθέτουν οι startups, με την πλειοψηφία να διαθέτει domain names (35,3 %).

Διάγραμμα 4.15 Περιουσία πνευματικών δικαιωμάτων

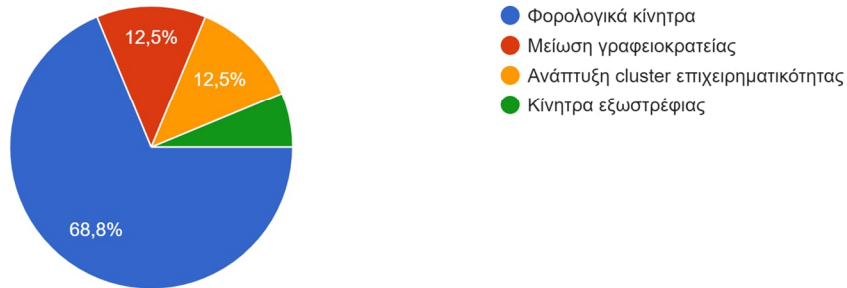
Τι περιουσία πνευματικών δικαιωμάτων διαθέτει η start up;
17 απαντήσεις

Στο διάγραμμα 4.16 παρατηρούμε πως το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτήσεων που απαντήθηκαν θεωρούν πως η φορολογία είναι το σημαντικότερο κομμάτι για την ανάπτυξη της καινοτομίας, ένας τομέας αρκετά προβληματικός στην χώρα μας

Διάγραμμα 4.16 Μέτρα ενίσχυσης της καινοτομικής ανάπτυξης στην Ελλάδα

Ποια μέτρα μπορούν να ενισχύσουν την καινοτομική ανάπτυξη στη χώρα μας;
16 απαντήσεις

Στο διάγραμμα 4.17 αναφέρονται οι ενέργειες οι οποίες θα μπορούσαν να βελτιώσουν την απόδοση κάθε start up και παρουσιάζεται ένα τεράστιο ποσοστό να ισχυρίζεται πως η απασχόληση περισσότερου εξειδικευμένου προσωπικού, είναι μία ενέργεια που θα βελτιώσει σημαντικά την απόδοση και την αποτελεσματικότητα μίας start up ενώ αντιθέτως η απασχόληση λιγότερου εξειδικευμένου προσωπικού παρουσιάζει μηδενικό ποσοστό.

Διάγραμμα 4.17 Ενέργειες για την βελτίωση της απόδοσης μίας start up

Ενέργειες που θα μπορούσαν να βελτιώσουν την απόδοση μίας start up;
17 απαντήσεις

Εικόνα 4.1 Άλλα σχόλια ή παρατηρήσεις

Άλλα σχόλια παρατηρήσεις που θα θέλατε να προσθέσετε.

3 απαντήσεις

Όχι

Μια start-up επιχείρηση για να είναι αποτελεσματική και κερδοφόρα είναι πολύ σημαντικό να έχει προσωπικό με αρκετή γνώση στο αντικείμενο, να παράγει κάτι καινοτόμο, ή για παραδειγμα στον τομέα της ενέργειας, να ετευνήσει την αγορά στην Ελλάδα έτσι ώστε να έχει επίγνωση του τι έργα αναλαμβάνουν άλλες παρόμοιες εταιρίες με αποτέλεσμα να ξεκινήσει να δραστηριοποιείται σε κάτι διαφορετικό.

ακριβες ωραρια εργασιας, υπερωριες επι πληρωμης

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

Συμπεράσματα και Προτάσεις

Α. Συμπεράσματα

Ύστερα από την ολοκλήρωση των κεφαλαίων και μετά την εκτενή παρουσίαση των όρων της Νεοφυούς Επιχειρηματικότητας καθώς και της Βιοοικονομίας μπορούμε να καταλήξουμε στο συμπέρασμα πως η Νεοφυής Επιχειρηματικότητα αποτελεί αν όχι την πιο σημαντική, μία ιδιαίτερα χρήσιμη πηγή καινοτομίας, τεχνολογίας και έρευνας.

Επιπλέον, μέσα από την έννοια της ‘αποτυχίας’, προωθείται η έννοια της επιχειρηματικότητας, διότι γίνεται κατανοητό το νόημα της λέξης επιχειρώ και πως μαζί με αυτό υπάρχει και η έννοια της αποτυχίας.

Επιπροσθέτως, η έννοια της Βιοοικονομίας, γίνεται όλο και πιο επίκαιρη λόγω του ζητήματος και της ανάγκης για την προστασία του περιβάλλοντος. Ακόμη, συνδέεται άρρηκτα με την έννοια της Βιοτεχνολογίας, κάτι το οποίο μπορεί να βοηθήσει τόσο

Νεοφυείς Επιχειρήσεις που θέλουν να αναπτυχθούν πάνω στην έρευνα σε Βιοτεχνολογίες, αλλά και γενικότερα οι εταιρίες που εστιάζουν στον κλάδο της Βιοοικονομίας μπορούν να έχουν ακόμη πιο υψηλή απόδοση καθώς πρόκειται για ένα κλάδο που συνδέεται με τις βασικές ανάγκες του ανθρώπου.

Τέλος, οι νεοφυείς επιχειρήσεις για να συνεχίσουν να κατέχουν καταλυτικό ρόλο στην επιχειρηματική σκηνή, ένα θεμελιώδες ζήτημα το οποίο δύναται να εξασφαλίσει τα προς το ζην μίας startup επιχείρησης, είναι η χρηματοδότηση της. Ωστόσο, το οικοσύστημα μίας startup φαίνεται να είναι το κύριο ζητούμενο που θα επιτρέψει την ορθολογική της ύπαρξη και ανάπτυξη, κάτι το οποίο πρακτικά μας δείχνει, πως το οικοσύστημα των Νεοφυών Επιχειρήσεων, είναι αυτό που μπορεί να θωρακίσει την προσωπικότητα και την σωστή ανάπτυξη της.

B. Προτάσεις

Το πιο σημαντικό από την παρουσίαση προτάσεων και λήψη μέτρων για την βελτιστοποίηση της κατάστασης των Νεοφυών Επιχειρήσεων και πιο συγκεκριμένα στον κλάδο της Βιοοικονομίας, καθώς και για να υπάρξει μία ριζική αλλαγή στην ποιότητα των επιχειρήσεων, θα πρότεινα να είναι η αναβάθμιση της ποιότητας της εκπαίδευσης. Τόσο η βαθιά ενημέρωση γύρω από την έννοια του επιχειρώ αλλά και η κατανόηση του όρου της Βιοοικονομίας και η αντίληψη της χρησιμότητας της τόσο στις επιχειρήσεις αλλά και στην καθημερινότητα μας, θα λειτουργούσαν ιδανικά ως ξεκίνημα για την ανάδειξη νέων επιχειρηματιών.

Επιπλέον και σχετικά με τις πηγές χρηματοδότησης, μία σημαντική βοήθεια για τις startup θα ήταν η εισροή επενδυτικών κεφαλαίων από το εξωτερικό, κάτι το οποίο θα μπορούσε να ενισχυθεί με επιπλέον φορολογικά κίνητρα και ασφαλώς μέσω της απλοποίησης των διαδικασιών, ζητήματα για τα οποία φυσικά θα πρέπει να επέμβει το Κράτος κάθε χώρας και έτσι λοιπόν να αναπτυχθούν ακόμα περισσότερες startup παγκοσμίως.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

A1. Ερωτηματολόγιο στην ελληνική γλώσσα

Νεοφυείς επιχειρήσεις στη Βιοοικονομία

Ερωτηματολόγιο για τη διπλωματική εργασία με αντικείμενο την εξέλιξη των startup στα πλαίσια της σύγχρονης Βιοοικονομίας.

Όλα τα στοιχεία που παρέχετε θα παραμείνουν εμπιστευτικά και θα χρησιμοποιηθούν μόνο για την άντληση στατιστικών δεδομένων τα οποία θα αναφερθούν στην διπλωματική εργασία ανώνυμα.

Innovation is the key

1. Υπεύθυνος start up.

2. Έτος ίδρυσης start up.

3. Σε ποιά κλάδο ανήκει η επιχείρηση;

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Ενέργεια
- Υγεία
- Πληροφορική
- Τρόφιμα
- Logistics
- Τουρισμός
- Βιοτεχνολογία
- Άλλο

4. Μορφή ιδιοκτησίας start up.

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Μοναδικός ιδιοκτήτης
- Συνιδιοκτησία

5. Νομική μορφή εταιρείας.

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Ατομική Εταιρεία (Α.Ε.)
- Ομμόρρυθμη Εταιρεία (Ο.Ε.)
- Ετερόρρυθμη Εταιρεία (Ε.Ε.)
- Εταιρεία Περιορισμένης Ευθύνης (Ε.Π.Ε.)
- Ιδιωτική Κεφαλαιουχική Εταιρεία (Ι.Κ.Ε.)

6. Σε τι κατάσταση βρίσκεται η start up;

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Έχει επιβιώσει με επιτυχία
- Ακόμα εξελίσσεται
- Βρίσκεται σε δύσκολη κατάσταση

7. Ηλικιακή ομάδα ιδρυτών.

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- 20-30
- 30-40
- 40-50
- 50 και άνω

8. Μορφωτικό επίπεδο ιδρυτών.

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Απόφοιτοι Υποχρεωτικής Εκπαίδευσης (Υ.Ε.)
- Απόφοιτοι Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (Δ.Ε.)
- Απόφοιτοι Ανώτατου Εκπαιδευτικού Ιδρύματος (Α.Ε.Ι.)
- Απόφοιτοι Μεταπτυχιακού

9. Κύρια αγορά, στόχος.

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Τοπική Αγορά
- Εγχώρια Αγορά
- Διεθνής Αγορά
- Αμερικανική Αγορά

10. Πηγές χρηματοδότησης έως σήμερα (Εκτός V.C.)

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Προσωπικά κεφάλαια
- Επιδότηση
- Τραπεζικό δάνειο
- Οικογένεια και φίλοι

11. Ύψος χρηματοδότησης.

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- 0 - 10.000 €
- 10.001 € - 25.000 €
- 25.001 € - 50.000 €
- 50.001 € - 100.000 €
- 100.001 € - 500.000 €
- Άνω των 500.000 €

12. Έχετε επιτύχει χρηματοδότηση πέραν της αρχικής όπως εισαγωγή στο χρηματιστήριο όπως (IPO), στρατηγική συμμετοχή ή εξαγορά από κάποια άλλη εταιρεία;

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- ΝΑΙ
- ΟΧΙ

13. Δυσκολίες που αντιμετωπίσατε στην εύρεση χρηματοδότησης;

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Έλλειψη πληροφοριών
- Υψηλό επιτόκιο δανεισμού
- Έλλειψη κρατικής υποστήριξης
- Περιορισμένες πηγές χρηματοδότησης
- Άλλο: _____

14. Συνολικό μέγεθος Ανθρώπινου Δυναμικού

15. Τι μέσα προώθησης πωλήσεων χρησιμοποιείται;

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Εταιρικό website
- Email
- Events
- Social media
- Τηλεφωνική προώθηση
- Άλλο: _____

16. Τι περιουσία πνευματικών δικαιωμάτων διαθέτει η start up;

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Πατέντες
- Copyrights
- Trademarks
- Domain names

17. Ποια μέτρα μπορούν να ενισχύσουν την καινοτομική ανάπτυξη στη χώρα μας;

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Φορολογικά κίνητρα
- Μείωση γραφειοκρατείας
- Ανάπτυξη cluster επιχειρηματικότητας
- Κίνητρα εξωστρέφιας
- Άλλο: _____

18. Ενέργειες που θα μπορούσαν να βελτιώσουν την απόδοση μίας start up;

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Απασχόληση λιγότερου εξειδικευμένου προσωπικού
- Απασχόληση περισσότερου εξειδικευμένου προσωπικού
- Αύξηση μισθού προσωπικού
- Βελτίωση τεχνολογικού εξοπλισμού
- Άλλο: _____

19. Άλλα σχόλια παρατηρήσεις που θα θέλατε να προσθέσετε.

Σας ευχαριστώ πολύ για το χρόνο σας.

Αυτό το περιεχόμενο δεν έχει δημιουργηθεί και δεν έχει εγκριθεί από την Google.

Google Φόρμες

A2. Ερωτηματολόγιο στην αγγλική γλώσσα

STARTUPS IN THE BIOECONOMY

Questionnaire for the thesis on the development of startups in the context of the modern Bioeconomy. All the information you provide will remain confidential and will only be used to derive statistical data which will be reported in the thesis anonymously.

Innovation is the key

1. Start up's manager.

2. Year of establishment.

3. What industry does the business belong to?

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Energy
- Life Sciences
- Digital
- F&B
- Logistics
- Tourism & Hospitality
- Biotechnology
- Other

4. Start up's form of ownership.

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Sole proprietor
- co-ownership

5. Start up's legal form.

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Individual Business
- General Partnership
- Limited Partnership
- Limited Liability Company
- Private Capital Company

6. State of start up.

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Survived successfully
- Still evolving
- In difficult situation

7. Age group of founders.

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- 20-30
- 30-40
- 40-50
- over 50

8. Level of Educational Attainment of founding members.

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Elementary school
- High school degree
- Bachelor's degree
- Master's degree

9. Main target market.

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Local market
- Greek market
- European market
- US market

10. Types of Funding (ex. V.C.)

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Self-finance
- Government funding
- Bank loan
- Friends, Family and Fools

11. Amount of funding used.

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- 0 - 10.000 €
- 10.001 € - 25.000 €
- 25.001 € - 50.000 €
- 50.001 € - 100.000 €
- 100.001 € - 500.000 €
- Over 500.000 €

12. Have you obtained additional funding, beyond the initial funding, in the form of an exit (IPO), merger or acquisition?

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Yes
- No

13. Difficulties encountered in finding funding.

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Lack of information
- High interest rates
- Lack of government support
- Limited funding sources
- Other

14. Total number of employees.

15. Select the marketing and promotional tools you use.

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Website
- Email
- Events
- Social media
- Phone promotion
- Other

16. Intellectual property of startup.

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Patents
- Copyrights
- Trademarks
- Domain names

17. What measures do you think can strengthen the development of innovation and startup companies in Greece?

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Tax incentive
- Reducing bureaucracy
- Cluster Development
- Extraversion motivation
- Other

18. Select the actions you think could improve the performance of your startup.

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Employment of less skilled workforce
- Employment of more skilled workforce
- Increasing employee salary
- Improving technological equipment
- Other

19. Other comments or observations you would like to add.

Thank you very much for your time.

Αυτό το περιεχόμενο δεν έχει δημιουργηθεί και δεν έχει εγκριθεί από την Google.

Google Φόρμες

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Βιολογία Γ΄ Λυκείου (Θετικών σπουδών & Σπουδών Υγείας)- Τεύχος Β΄- Εφαρμογές της Βιοτεχνολογίας στη γεωργία και την κτηνοτροφία, Κεφάλαιο 9
2. Βιοοικονομία:Το μέλλον της οικονομίας-Ινστιτούτο Αγροτικής Οικονομίας & Κοινωνιολογίας, Τέρμα Αλκμάνος, ΤΕΥΧΟΣ 22 | 21
3. Δαρδαμάνη Δ., 2009. Συγκριτική ανάλυση της πορείας των τεχνολογικών / επιστημονικών πάρκων στην Ελλάδα. Σχολή Κοινωνικών Επιστημών, Τμήμα Γεωγραφίας, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Επιβλέπων Η. Κουρλιούρος, Μυτιλήνη.
4. Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα, Καινοτομία 2014-2020. (<https://www.espa.gr/>)
5. Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης 2014 – 2020 (<https://www.espa.gr>)
6. Ευρωπαϊκή Επιτροπή,Βιοεπιστήμες και Βιοτεχνολογία — Μια στρατηγική για την Ευρώπη,Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Επισήμων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων 2002
7. Ζήσης, Ι. (2003). «Πράσινο Επιχειρείν». Αθήνα: ΥΠΕΧΩΔΕ.
8. Ζήσης Ι.- ΠΑΝ.Δ.ΟΙΚ.Ο (2003),«ΠΡΑΣΙΝΟ ΕΠΙΧΕΙΡΕΙΝ», ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ& ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΡΓΩΝ, Αθήνα
9. Ιωαννίδης, Σ., Γιωτόπουλος, Ι., Η επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα 2012-13: Ενδείξεις ανάκαμψης της μικρής επιχειρηματικότητας, Ίδρυμα Οικονομικών & Βιομηχανικών Ερευνών, 2014,
10. Καραγκούνη Γ. (2017) Βιοοικονομία : Άρθρο, Μια ευκαιρία επανασύνδεσης της οικονομίας, της κοινωνίας και του περιβάλλοντος στην Ελλάδα, , δημοσιεύτηκε 11 Δεκεμβρίου 2017
11. Κοκκώσης Χ.,Τσαρτας Π. (2001), Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη και Περιβάλλον, ΚΡΙΤΙΚΗ, Αθήνα
12. Κυκλική Οικονομία: Ένα νέο οικονομικό μοντέλο βιώσιμης ανάπτυξης, Αφιέρωμα | Τεύχος 115 | Μάρτιος - Μάιος 2019
13. Λαγός Γ.Δ. (2005),ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ,ΚΡΙΤΙΚΗ, Αθήνα
14. Πράσινη Επιχειρηματικότητα Αφιέρωμα | Τεύχος 67 | Ιούλ.-Αύγ. 2008
15. Sidiropoulos, Z. (2017). The development of startup entrepreneurship in Greece supported by modern financing methods
16. Χασσίδ Ι. και Φαφαλίου Ε. (2011). Επιχειρηματικότητα για μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις, Εκδόσεις Κρητική

ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

17. A bioeconomy strategy for France: 2018-2020 Action plan (04 octobre 2018)
18. Ahmann, D., Dorgan, J.R., Bioengineering for Pollution Prevention through Development of Biobased
19. Aleisa, A. (2013). Startup Ecosystems, Study of the ecosystems around the world; Focusing on Silicon Valley, Toronto and Moscow
20. Aleisa, E. 2013. Startup Ecosystems: Study of the Ecosystems Around the World; Focusing on Silicon Valley, Toronto and Moscow. ProjectReport. http://www.janrecker.com/wpcontent/uploads/2013/02/20130213_FinalReport_StartupEcosystems.pdf
21. Andy R., To Get Big, You've Got to Start Small., TechCrunch., 2013.
22. Australia Bureau of Statistics 1996. "Research and Experimental Development: Business Enterprises", ABS 8104.0(Canberra).
23. Barnett C., Trends Show Crowdfunding to surpass VC In 2016., Forbes 2015
24. Bang, J.K., Follér, A., Buttazzoni, M., Industrial Biotechnology: More than green fuel in a dirty economy? WWF Denmark, Sept. 2009.
25. Blank, S. (2013). Why the Lean Start-Up Changes Everything
26. Bone, J. (2019). The Impact of Business Accelerators and Incubators in UK
27. Brown M., Degryse H., Hoewer D., & Penas M. (2012). How Do Banks Screen Innovative Firms? Evidence from startupPanel Data. ZEW - Centre for European Economic Research, Discussion Paper No. 12-032.
28. Bugge, M.M., Hansen, T.; Klitkou, A. 2016. What Is the Bioeconomy? A Review of the Literature. Sustainability
29. Business and Sustainable Development Commission. (2017). Better business better world – The report of the Business & Sustainable Development Commission.
30. Čalopa, M. K., Horvat, J., Lalić, M. (2014). Analysis of financing sources for start-up companies, Management, Vol. 19(2), pp. 19-44
31. Cantamessa, M. (2018). Startups' Roads to Failure, Sustainability, 10, 2346
32. Carayannis, E. G., Samara, E. T., Bakouros, Y. L. (2015). Innovation and Entrepreneurship: Theory, Policy and Practice, Switzerland : Springer International Publishing
33. Clarck G., Moonen T., Technology, real estate and the innovative economy., ULI Europe., 2015.
34. Clever Consult, The Knowledge Based Bio-Economy in Europe: Achievements and Challenges; Clever Consult: Brussels, Belgium, 2010.

35. Climate Change 2014: Synthesis Report. Contribution of Working Group I, II and III to the Fifth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change, The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science IPCC, Geneva (2014)
36. Crossan, M. M. and Apaydin M. (2010). A Multi-Dimensional Framework of Organizational Innovation: A Systematic Review of the Literature, *Journal of Management Studies* 47:6
37. Chan, K. and Lau, T. (2005). “Assessing technology incubator programs in the science park: The good, the bad and the ugly,” *Technovation*, vol. 25, pp. 1215–1228.
38. Charles, D. (2006). Universities as key knowledge infrastructures in regional innovation systems, *Innovation: The European Journal of Social Science Research*, 19:1, 117-130
39. Cumming, D. and Johan, S. (2013). Technology parks and entrepreneurial outcomes around the world. *International Journal of Managerial Finance*, doi: 10.1108/IJMF-02-2013-0018.
40. Dale R., Zell K., 2014. Startup Ecosystems. A look at Entrepreneurship in London and Boulder. URL: <http://www.leedsscholars.com/wp-content/uploads/2014/10/StartupResearch-Paper-Final-Draft.pdf>
41. David Pringle, 2011. Biofuels: The Next Generation: How Innovation Can Brighten Europe’s Energy Future. Science Business Publishing Ltd.: Brussels, Belgium.
42. De Besi, M., McCormick, K. 2015. Towards a Bioeconomy in Europe: National, Regional and Industrial Strategies. Sustainability
42. Diochon, M., & Anderson, A. R. (2011). Ambivalence and ambiguity in social enterprise; narratives about values in reconciling purpose and practices, *Int Entrep Manag* 7:93–109
43. Dubois, O., Gomez M. Juan, S. 2016. How sustainability is addressed in official bioeconomy strategies at international, national and regional levels: an overview. Environment and Natural Resources Management Working Paper
44. Energy and Materials: State of the Science Report. U.S. Environmental Protection Agency, Office of Research and Development, National Center for Environmental Research, Jan. 2007
45. Escalfoni, R., Silva, M. F., Oliveira, J. (2020). Analyzing Social Relations in Startup Ecosystems, XVI Brazilian Symposium on Information Systems
46. EY – Ernst&Young, 2015a, StartupBarometerDeutschland, Januar 2022, Διαθέσιμο σε https://assets.ey.com/content/dam/ey-sites/ey-com/de_de/news/2022/01/ey-startup-barometer-2022.pdf

47. European Union, 2007. En route to the knowledge-based bio-economy, (“Cologne Paper”), German presidency of the Council of the European Union (EU)
48. European Commission (EC), A Lead Market Initiative for Europe; COM (2007)860 final; European Commission: Brussels, Belgium, 2007
49. European Commission (EC), Innovating for Sustainable Growth: A Bioeconomy for Europe; COM (2012) final; European Commission: Brussels, Belgium, 2012
50. Freear J., Sohl, Wetzel W., 1995. Angels: Personal Investors in the Venture Capital Market. *Entrepreneurship and Regional Development* 7, 85 – 94
51. Firth, N. (2012). Crowdfunding Successes Show Value of Small Donations, *The New Scientist*, 3(3), pp. 112-123.
52. Gibbons, M., C. Limoges, et al. 1994. *The New Production of Knowledge*. Stockholm, Sage.
53. Global Bioeconomy Summit Global Bioeconomy Summit Communiqué. Berlin (2018)
54. Green, circular, bio economy: a comparative analysis of sustainability avenues *J. Clean. Prod.*, 168 (2017), pp. 716-734
55. Gopak, A. (2018). Best startup accelerator programs in Europe
56. Griffith E., Why startups fail, according to their founders., *Fortune.com.*, 2017.
57. GRI, United Nations Global Compact, WBCSD. (2015). *SDG compass – The guide for business action on the SDGs*.
58. *Global Entrepreneurship Monitor, 2009 Executive Report*
59. Henke T., Fernau M. L., Lueck L. A., Burke B., 2012. *Entrepreneurial Impact: The RiceBusiness Plan Competition: 2001-2012*.
60. Hayward, M.L., Shepherd, D.A., Griffin, D. A. (2006) Hubris theory of entrepreneurship. *Manag. Sci.*, 52, 160–172
61. Hisrich, R. D., Peters M. P., & Shepherd, D. A (2005)
62. I. Lewandowski (Ed.), *Bioeconomy: Shaping the Transition to a Sustainable, Biobased Economy*, Springer, Cham, Switzerland (2018), pp. 17-38
63. Islam, N. (2017). Fostering Digital Innovation through Inter-Organizational Collaboration between Incumbent Firms and Startups. In *Proceedings of the 25th European Conference on Information Systems (ECIS)*, Guimarães, Portugal, June 5-10, 2017 (pp. 1029-1043)
64. Kasych, A., Amelyaniuk, A. (2020). The Nature of Startup Development: Concepts, Theories, Trends, Conditions, *Littera Scripta* 13(1)
65. Kang, S., Selosse, S., & Maizi, N. (2015, July). Strategy of bioenergy development in the largest energy consumers of Asia (China, India, Japan and South Korea). *Energy Strategy Reviews*, 8, 56-65.

66. Kotha, R., & George G. (2012). Friends, family or fools: Entrepreneur experience and its implications for equity distribution and resource mobilization, *Journal of Business Venturing*, 27, 525-543.
67. Kolk, A., Kourula, A., & Pisani, N. (2017). Multinational enterprises and the sustainable development goals: What do we know and how to proceed? *Transnational Corporations*, 24, 9–32.
68. Lalkaka, R. and Bishop, J. (1996). Business incubators in economic development: An initial assessment in industrializing countries. United Nation Development Programme
69. Leforestier, A. (2009). The Co-Working space concept
70. Lehner, O. (2013). Crowdfunding social ventures: a model and research agenda, *Venture Capital: An International Journal of Entrepreneurial Finance*, 15 (4).
71. Lowrey, Y. L. (2009), *Startup Business Characteristics and Dynamics: A Data Analysis of the Kauffman Firm Survey*, RAND Working Paper Series WR.
72. Marmer, M., Hermann B.L., & Berman R.(2011).Startup Genome Report 01,A new framework for understanding why startups succeed.Maurya, A. (2012). *Running Lean: Iterate from Plan A to a Plan That Works*.
73. Marmer, M., Hermann B.L., & Berman R. (2011).Startup Genome Report 01, A new framework for understanding why startups succeed.
74. Martin B., Shehan W., *Tips to grow your startup using SWOT analysis.*, Sydney,2015.
75. Mark Rogers (1998). *The Definition and Measurement of Innovation*,Melbourne Institute of Applied Economic and Social Research The University of Melbourne
76. Markova, S. and Petkovska-Mircevska, T. (2009). *Financing Options for Entrepreneurial Ventures*
77. Malais J., Haegeman H., *European Union Regional Policy.*, School of DoctoralStudies European Union, 2009.
78. Macht, S. and Waetherston, J. (2014). The Benefits of Online Crowdfunding for FundSeeking Business Ventures. *Strategic, Change: Briefings in Entrepreneurial Finance*, 23,pp. 1-14.
79. McCormick, K. and Kautto, N. 2013. *The Bioeconomy in Europe: An Overview. Sustainability*
80. McCormick, Kes, and Niina Kautto. "The bioeconomy in Europe: An overview." *Sustainability* 5.6 (2013): 2589-2608
81. Miller, P. and Bound, K. (2011). *The Startup Factories: The rise of accelerator programmes to support new technology ventures*.
82. Moriset B. *Building new places of the creative economy. The rise of coworkingspaces.*,Halshs. 2013.

83. Metzler, T. (2011). *Venture Financing by Crowdfunding*, GRIN Verlag, Munchen
84. Ortman L., 2015. *Business Education. MBA by numbers: Top programmes for entrepreneurship*. Financial Times
85. Papadopoulou E., Vaitsas K., Fallas I., Tsipas G., Chrissafis K., Bikiaris D., Kottaridi C. and Vorgias K. (2018) *Bio-economy in Greece: Current trends and the road ahead*. *TheEuroBiotech Journal*, Volume 2 Issue 3, July 2018
86. *Perspective on opportunities in industrial biotechnology in renewable chemicals* Brent Erickson, Janet E. Nelson, Paul Winters, First published: 20 September 2011
87. Peltomaa, J. 2018. *Drumming the Barrels of Hope? Bioeconomy Narratives in the Media*. *Sustainability* 10, 4278
88. Pizzi, S., Caputo, A., Corvino, A., & Venturelli, A. (2020). *Management research and the UN sustainable development goals (SDGs): A bibliometric investigation and systematic review*. *Journal of Cleaner Production*, 276.
89. Philp, J., *OECD Outlook on Industrial Biotechnology*. OECD Directorate for Science, Technology and Industry, April 2011.
90. Ramcilovic, S.S., Pülzl, H. 2018. *Sustainable development – A ‘selling point’ of the emerging EU bioeconomy policy framework?* *Journal of Cleaner Production*
91. Rakar, M. (2006). *Venture capital u Hrvatskoj (Venture capital in Croatia)* Black B.S., Gilson R.J., *Venture Capital and the Structure of Capital Markets: Banks Versus Stock Markets*, *Journal of Financial Economics.*, 1998
92. Ronzon T. and M'Barek R. (2018) *Socioeconomic Indicators to Monitor the EU's Bioeconomy in Transition*. *Article, Sustainability* 2018, 10, 1745; doi:10.3390/su10061745
93. Rompho, N. (2018), "Operational performance measures for startups", *Measuring Business Excellence*, Vol. 22 No. 1, pp. 31-41.
94. Russell, R., Atchison, M. and Brooks, R. (2008). *Business plan competitions in tertiary institutions: encouraging entrepreneurship education*. *Journal of Higher Education Policy and Management*.
95. Rupert J. Baumgartner, *Strategic perspectives of corporate sustainability management to develop a sustainable organization*, 1 January 2017, Pages 81-92
96. Sachs, J. D. (2012). *From millennium development goals to sustainable development goals*. *The Lancet*, 379, 2206–2211. Διαθέσιμο: [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(12\)60685-0](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(12)60685-0)
97. Sergeev, N. (2017). *High-priority directions of modernization of university education in innovational society*. *International Journal of Educational Management*
98. Shaker A. Zahra (2008). *Globalization of social entrepreneurship opportunities*
99. Sipila K., 2002. *INNOVATION CENTERS, INCUBATORS, TECHNOLOGY PARKS.*]

100. Solow R.M., Growth Theory and After., American Economic Review., 1988
101. The Greek Startup Scene , High caliber Greek Start-Up Ecosystem Ripe for Investment (2019)
102. Thomas F. D., Gudmundson D., Turner K., Suhr D., 2013. Business Plan Competitions and Their Impact on New Ventures' Business Models.
103. The White House. National Bioeconomy Blueprint, April 2012. Industrial Biotechnology. Jun 2012. 97-102.
104. USINE, University Start-up of International Entrepreneurs (2002)
105. United Nations General Assembly. (2015). Transforming our world: The 2030 agenda for sustainable development,
Διαθέσιμο: <https://sustainabledevelopment.un.org/?page=view&nr=2125&type=400&menu=35>
106. Wymer, A. and Regan, E. (2005). Factors Influencing e-commerce Adoption and Use by Small and Medium Businesses. Electronic Markets
107. White House National Bioeconomy Blueprint. Washington, DC (2012)
108. Venkataraman, S. (1997). The Distinctive Domain of Entrepreneurship Research
109. Zilberman, D., Kim, E., Kirschner, S., Kaplan, S., Reeves, J. 2013. Technology and the future bioeconomy.
110. Zilberman, D., Gordon, B., Hochman, G. and Wessler, J. 2018. Economics of Sustainable Development and the Bioeconomy. Applied Economic Perspectives and Policy.
111. Zeug, W., Bezama, A. , Moesenfechtel, U., Jähkel, A., Thrän, D. 2019. Stakeholders' Interests and Perceptions of Bioeconomy Monitoring Using a Sustainable Development Goal Framework. Sustainability 11(6), 1511
112. Venkataraman, S. (1997). The Distinctive Domain of Entrepreneurship Research

ΙΣΤΟΤΟΠΟΙ

1. Ανακοίνωση της Επιτροπής «Για μία στρατηγική θεώρηση των βιοεπιστημών και της βιοτεχνολογίας: έγγραφο διαβούλευσης», COM(2001) 454 της 4.9.2001. Η ανακοίνωση, η δημόσια γνωμοδότηση στον ιστόχωρο και τα αποτελέσματα της συνάντησης διαβούλευσης με τα ενδιαφερόμενα μέρη που διοργάνωσε η Επιτροπή στις 27 και 28 Σεπτεμβρίου 2001 διατίθενται στην ιστοσελίδα <http://europa.eu.int/comm/biotechnology>
2. Ελληνική Εταιρεία Ανάπτυξης Βιομάζας (ΕΛΕΑΒΙΟΜ) <https://hellabiom.gr/hellabiom/>
3. Πράσινη Επιχειρηματικότητα: Στόχος η Βιώσιμη Ανάπτυξη, 10 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ, 2022, Διαθέσιμο σε: <https://entre.gr/prasini-epicheirimatikotita-stochos-i-viosimi-anaptyxi/>

4. Οικονομικός ταχυδρόμος, Ευρωπαϊκές startup – Χρηματοδότηση με ποσό-ρεκόρ 100 δις. δολαρίων φέτος, ανακτήθηκε 07.12.2021 | 14:26, Διαθέσιμο σε: <https://www.ot.gr/2021/12/07/epixeiriseis/eyropaikes-startup-xrimatodotisi-me-poso-rekor-100-dis-dolarion-fetos>
5. Οι Νεοφυείς Επιχειρήσεις Στην Ελλάδα <https://www.dianeosis.org/2022/01/oi-neofyeis-epixeiriseis-stin-ellada/>
6. Σχέδιο δράσης για την υποστήριξη των επιχειρηματιών ανακοίνωσε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ανακτήθηκε 21.01.2013 Διαθέσιμο σε: <https://www.ekt.gr/el/news/11228>
7. Capital.gr, Το crowdfunding στην Ελλάδα, <http://www.capital.gr/News.asp?id=2121692>
8. OECD 1997. The Oslo Manual: Proposed Guidelines for Collecting and Interpreting Technological Innovation Data. Paris, OECD. Διαθέσιμο σε: [Proposed Guidelines for Collecting and Interpreting Technological Innovation Data : Oslo Manual | The Measurement of Scientific and Technological Activities | OECD iLibrary \(oecd-ilibrary.org\)](https://www.oecd-ilibrary.org/technology/oslo-manual-the-measurement-of-scientific-and-technological-activities)
9. Shaping Europe’s digital future-Στήριξη της ΕΕ για την εκπαίδευση και την κατάρτιση, ανακτήθηκε 24 Οκτωβρίου 2022. Διαθέσιμο σε: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/el/activities/support-education>
10. fortune.com, Διαθέσιμο σε: <https://www.fortunegreece.com/article/giati-kathe-startup-prepi-na-simvivasti-me-to-endechomeno-mias-apotichias/>
11. Compass, 2015. The Startup Ecosystem Report Series. The Global Startup Ecosystem Ranking 2015. URL: <http://startup-ecosystem.compass.co/ser2015/>
12. Hellenic Start up Association, 2011. ΟΡΑΜΑ – ΑΠΟΣΤΟΛΗ. URL: <http://hellenicstartups.gr/about/>
13. Top 10 Coworking Spaces in Glasgow for Startups and Professionals (devx.work)
14. <https://el.theastrologypage.com/biotechnology>
15. <https://www.nature.com/subjects/biotechnology>
16. <https://www.europabio.org/about-us/#what>
17. <https://ec.europa.eu/enrd/>
18. <https://agroinvest.gr/>
19. STILIDA NEWS (gkordis.com) <https://industry-news.gr/i-nea-ependysi-tis-agroinvest-kai-to-biodiesel/> Δημοσιεύθηκε: 03/04/23 <https://www.euro2day.gr/news/market/article/739982/neo-ds-sth-hellenic-venture-capital-association.html> <https://www.capital.gr/me-apopsi/3631438/venture-capital-leitourgia-kritiria-ependysis-pleonektimata-kai-meionektimata/>
20. <https://swombat.com/2013/7/22/friends-family-fools>
21. <https://tapmiblogs.wordpress.com/2011/05/12/startups-in-india-their-funding/>

22. <https://www.kemel.gr/library/chrimatodotisi-neofyous-epicheirisis-startup-ti-kai-pos>
23. <https://www.wamda.com>
24. <https://www.eu-startups.com/2021/03/when-is-a-startup-no-longer-a-startup/>
25. https://www.researchgate.net/publication/325330994_When_startups_exit_comparing_strategies_in_Europe_and_the_USA
26. <https://www.alphagamma.eu/entrepreneurship/best-startup-accelerator-programs-europe/>